

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Český kubismus a jeho edukační možnosti v galerijním a školním prostředí

Czech Cubism: Its Educational Potentialities for Gallery and School

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Fulková, Ph.D.

Studijní program: 3. ročník, Učitelství pro střední školy (N VV-ZUŠ), navazující magisterské studium

Studijní obor: Výtvarná výchova – ZUŠ

Řešitelka: Bc. et Bc. Šárka Dušková

Rok odevzdání: 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Český kubismus a jeho edukační možnosti v galerijním a školním prostředí vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 7. prosince 2018

.....

Šárka Dušková

Ráda bych poděkovala paní doc. PhDr. Marii Fulkové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce a poskytnutí studijních materiálů. Dále bych ráda poděkovala paní Mgr. Vladimíře Sehnalíkové za cenné rady při realizacích edukačních programů v Uměleckoprůmyslovém museu v Praze, paní Mgr. Zuzaně Fišerové, Ph.D. za vedení diplomového semináře a paní PhDr. Leonoře Kitzbergerové, Ph.D. za konzultace praktické části projektu.

Další poděkování patří rodině a přátelům za podporu při studiu.

ABSTRAKT

Obsahem práce jsou edukační možnosti českého kubismu v muzejním a školním prostředí. Český kubismus je fenomén, který se nevyskytuje nikde jinde na světě. Cílem práce je zprostředkovat tuto kulturní památku a základní principy žákům základních škol, studentům gymnázií a škol středních i veřejnosti. Jako prostředek pro představení tohoto unikátu je vypracován edukační program, jehož součástí jsou zpracovaná teoretická východiska, výtvarné úkoly a pracovní sešit. Projekt je zaměřen na uvědomění si kvalit naší kulturní tradice a výtvarné originality.

KLÍČOVÁ SLOVA

český kubismus, architektura, užité umění, dům U Černé Matky Boží, edukace, vzdělávací program

ABSTRACT

This thesis studies the possibilities of education in the field of Czech cubism in museum and school environment. Czech cubism is a phenomenon that cannot be found in any other place in the world. The aim of this thesis is to bring this cultural monument and its basics to the primary and secondary schools and to the public. An educational programme is presented, that contains the theory, visual art assignments and an assignment booklet. The project is focused on realisation of our cultural tradition and visual art originality.

KEY WORDS

Czech cubism, architecture, applied arts, House of the Black Madonna, education, educational programme

Obsah

1. Úvod	7
Teoretická část	8
2. Muzeum jako instituce	8
2.1. Muzeum a jeho aura	9
2.2. Návštěvník a jeho potřeby	10
2.3. Vzdělávání v muzeu	13
2.4. Edukace v Uměleckoprůmyslovém museu v Praze	15
2.4.1. Pracovní listy jako textová forma edukace	17
3. Teoretická východiska kubismu	19
3.1. Francouzský kubismus	19
3.2. Český kubismus	21
3.2.1. Skupina výtvarných umělců – S. V. U.	22
3.2.2. Nábytek	23
3.2.3. Porcelán a keramika	26
3.2.4. Kubistická architektura	26
3.2.5. Shrnutí	34
Pedagogická část	36
4. Tvorba a realizace didaktického projektu	36
4.1. Případové studie	37
4.2.1. Představení pilotního projektu	37
4.2.2. Shrnutí realizovaných vzdělávacích jednotek	38
5. Edukační programy	40
5.1. Architekt a designér kubismu	41
5.1.1. Průběh edukačního programu	42
5.2. Procházka kubistickou Prahou	49
5.2.1. Průběh edukačního programu	50
5.3. Užívej (si) užité umění!	55
5.3.1. Průběh edukačního programu	56

5.4.	Obyčejná židle nebo vzácný exponát.....	62
5.4.1.	Průběh edukačního programu	63
6.	Praktická část	70
6.1.	Autorská kubistická skládačka	70
6.2.	Autorské pracovní listy pro expozici Český kubismus.....	71
7.	Závěr	72
8.	Seznam literatury a pramenů	73
9.	Přílohy.....	75
	Příloha č. 1 – didaktické analýzy ZŠ Trávníčkova.....	75
	Příloha č. 2 – didaktické analýzy gymnázium Jaroslava Heyrovského.....	85
	Příloha č. 3 – didaktické analýzy gymnázium Amazon.....	92
	Příloha č. 4 – pracovní listy: Obyčejná židle nebo vzácný exponát.....	96
	Příloha č. 5 – kubistická skládačka.....	100
	Příloha č. 6 – pracovní listy pro expozici Český kubismus.....	107
	Příloha č. 7 – síť stereometrických těles	116
10.	Seznam vyobrazení	123

1. Úvod

Diplomová práce *Český kubismus a jeho edukační možnosti v galerijním a školním prostředí* se přímo váže na expozici Českého kubismu Uměleckoprůmyslového musea v Praze (UPM) v Domě U Černé Matky Boží (ČMB). Komplexnost uměleckého proudu, který nyní označujeme jako český kubismus, upoutává pozornost nejen jako celek, ale zároveň nabízí mnoho znamenitého v jednotlivých oblastech. Hlavním cílem práce je vytvoření edukačního programu zaměřeného na pochopení základních principů českého kubismu a bližší uvedení do této problematiky.

Teoretická část představuje úvod do problematiky muzeí jako institucí celoživotního vzdělávání, jejich možností, limitů, specifik a povinností. Následné odstavce jsou věnovány studiu teoretických základů českého kubismu, které poté slouží jako východiska pro tvorbu edukačních aktivit.

Teoretické poznatky jsou následně rozvedeny v pedagogické části, která je koncipována jako komplexní vzdělávací program, jenž je realizován ve škole, v expozici Českého kubismu i v exteriéru u vybraných pražských kubistických staveb. Přílohy práce obsahují zpracované analýzy z vyučovacích hodin, které probíhaly v rámci magisterských praxí v ZŠ Trávníčkova a Gymnáziu Jaroslava Heyrovského. Na základě těchto analýz byly vytvořeny pilotní verze muzejních vzdělávacích programů, které obsahují odborný výklad a výtvarné aktivity.

Praktická část je věnována autorské tvorbě edukačních listů pro přiblížení problematiky fenoménu český kubismus. Dále je v ní představena autorská stavebnice nazvaná *Kubistická skládačka*, která přibližuje náročnost práce řemeslníků a návrhářů kubismu.

Teoretická část

2. Muzeum jako instituce

Práce, jejímž tématem je galerijní a muzejní edukace, musí vycházet z vlastního charakteru instituce, v tomto případě muzea, a zabývat se i jeho posláním.

Jan Baleka v publikaci Výtvarné umění – výkladový slovník definuje muzeum jako: „zařízení shromažďující, uchovávající, zpracovávající (tříděním, dokumentací, konzervací, restaurací apod.) a zveřejňující své sbírky (stálou expozicí, výměnnými a putovními výstavami, publikacemi, filmem aj.) jako doklad vývoje hmotné a duchovní kultury.“¹

Muzejní instituce dělíme na dva hlavní typy: přírodovědná muzea a kulturně historická (např. muzea umění, uměleckoprůmyslová a památníky). Posláním muzeí je tedy shromažďovat konkrétní reálie, umělecká díla a současně je vědecky zkoumat. Zároveň mají plnit výchovnou funkci a výsledky zprostředkovávat veřejnosti.²

Základním dokumentem pro oblast muzejnictví a tím i pro muzejní pedagogiku je zákon číslo 122/2000 Sb., zákon o ochraně sbírek muzejní povahy, který v části první ustanovení § 2, odstavci (4), (5) a (6) definuje poslání muzea takto:

„(4) Muzeem je instituce, která získává a shromažďuje přírodniny a lidské výtvořiny pro vědecké a studijní účely, zkoumá prostředí, z něhož jsou přírodniny a lidské výtvořiny získávány, z vybraných přírodnin a lidských výtvořin vytváří sbírky, které trvale uchovává, eviduje a odborně zpracovává, umožňuje způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu jejich využívání a zpřístupňování poskytováním vybraných veřejně prospěšných služeb, přičemž účelem těchto činností není zpravidla dosažení zisku.

(5) Veřejně prospěšnými službami poskytovanými muzeem nebo galerií jsou služby, které slouží k uspokojování kulturních, výchovných, vzdělávacích a informačních potřeb veřejnosti

---

¹ BALEKA, Jan. Výtvarné umění: výkladový slovník. 1. Praha: Academia, 1997, s. 323. ISBN 80-200-0609-5.

² Ibidem

(dále jen "veřejná služba"). Veřejné služby jsou zčásti nebo zcela financovány z veřejných rozpočtů.

(6) Vybranými veřejnými službami jsou veřejné služby podle odstavce 5 spočívající ve zpřístupňování a využívání sbírek nebo jednotlivých sbírkových předmětů a poznatků o přírodě a historii z nich získaných prostřednictvím muzejních výstav, muzejních programů, muzejních publikací a poskytování informací o přírodě nebo společnosti, získaných studiem přírodnin nebo lidských výtvorů, sbírek a sbírkových předmětů nebo prostředí, z něhož jsou sbírkové předměty získávány.³

Z výše uvedených definic jasně plyne, že úkolem muzeí není pouze péče o sbírky, ale i jejich zprostředkování a prezentace veřejnosti. A to je opěrný pilíř pro pedagogickou činnost, která je podle zákona nezbytnou součástí fungování muzejní instituce. Konkrétní formy mohou mít různou podobu (od rozšiřujících popisků exponátů, přes interaktivní prvky ve výstavách či v expozicích, až po zmíněné muzejní edukační programy).

2.1. Muzeum a jeho aura

Dost často se setkáváme s podobou budovy muzea jako honosného paláce se zvláštní aurou majestátnosti a jisté bázně. Muzeum je budovou ztělesňující nehybnost a metaforou pro trvanlivost a neměnnost, zpřítomňuje minulost a umožňuje s ní naše setkání.⁴ Pojem setkání není ovšem zcela automatický a vyžaduje jak ze stran muzeí, tak ze stran návštěvníků, jistá vstřícná vykročení.

Začátky muzejní činnosti a její otevřenosti jsou z dnešního pohledu, kdy se muzea snaží otevřít opravdu všem, celkem úsměvné. Pěkný příklad takových začátků lze najít v ruské Ermitáži, kde byl návštěvník pojímán jako host cara a musel být tedy náležitě oblečen a absolvovat oficiální audienci.⁵ Další, poněkud protichůdnou otevřenost provozovalo Metropolitní muzeum v New Yorku, které podle zakládající charty bylo založeno k povznesení pracujících

---

3 www.zakonyprolidi.cz: Zákon č. 122/2000 sb. [online]. [cit. 2017-12-17]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-122>, (část první, §2, odstavec (4), (5), (6))

4 KESNER, Ladislav. Muzeum umění v digitální době. I. Praha: Argo, 2000, str. 20, ISBN 80-7203-252-6.

5 Ibidem, s. 27

lidu. Problém byl ovšem v tom, že v jediný den, kdy onen pracující lid mohl galerii navštívit, bylo zavřeno.⁶ Možná, že tento dojem elitářství muzeí a galerií je patrný stále i dnes, a právě kvůli tomu je návštěvnost těchto institucí malá nebo bez většího dopadu na kulturní rozvoj návštěvníků. Běžná veřejnost příliš návštěvy muzeí nevyhledává, protože se v tomto prostředí těžko orientuje a leckdy se cítí nepatříčně. Muzea se dnes snaží tuto mentální bariéru překonat a otevřít dveře opravdu všem.

Vstřícnost a opravdová otevřenost vůči široké veřejnosti je úkolem všech pracovníků muzea či galerie. Často se stává, že kurátoři, kteří mají veliký vědomostní záběr, zapomínají, že veřejnosti často tyto informace chybí, a ve složitém konceptu expozice se ztrácejí. Důležité tedy je, aby se na koncepci výstav podíleli i kvalifikovaní vzdělávací pracovníci.⁷ Každé edukační oddělení potřebuje ke své práci kurátora, který vytvořil koncepci výstavy a současně zastupuje již zmíněnou vědeckou scénu. Stejně jako při přípravě výstavy, které by se měl účastnit galerijní nebo muzejní edukátor, by se kurátor výstavy měl podílet na přípravě edukace, minimálně dodáním odborných podkladů, které využíval při koncepci samotné výstavy. V běžné praxi muzeí se ovšem nezdá stává, že kurátoři s prostorem nezbytným pro realizaci edukace vůbec nepočítají ať již záměrně, či spolu s architekty výstavy prostor nutný pro edukační složky zcela vynechají za účelem většího prostoru pro „důležitější“ části výstavy. Vše však záleží na konkrétních lidech a generalizovat tento přístup na všechny by bylo značně nespravedlivé. Mnoho kurátorů se již naučilo spolupracovat s edukačním oddělením dané instituce a leckdy sami přicházejí s nápady, jak zprostředkovat základní principy výstavy či expozice veřejnosti.

2.2. Návštěvník a jeho potřeby

Předchozí kapitoly byly věnované charakteristice muzea jako instituce, která má za úkol odpovídajícím způsobem zprostředkovávat svoje sbírky veřejnosti, a také počátkům těchto snah. Dalším důležitým hlediskem jsou zájmy návštěvníků. Průzkumy ukazují, že návštěva

---

6 KESNER, pozn. 4, s. 25

7 BRABCOVÁ, Alexandra, ed. Brána muzea otevřená: [průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]. 1. Náhod: Juko, 2003, s. 27. ISBN 80-862-1328-5.

muzea je záležitostí menší či větší skupiny (75–95 % návštěvníků), ne jednotlivců (5–25 %).⁸ Většina veřejnosti si s návštěvou galerie či muzea nespojuje pojem zajímavě stráveného času ani hluboký prožitek z výtvarného díla. Pokud se návštěvníků zeptáme po skončení prohlídky, co se dozvěděli, většinou nejsou schopni odpovědět. Odpověď na otázku, proč si většina návštěvníků nespojuje návštěvu muzea s estetickým prožitkem nebo pro ně nepředstavuje zdroj informací, je specifikum vizuálního vnímání v současné době. Člověk je nucen svým okolím velmi rychle zpracovávat vizuální informace (televize, video, sociální sítě). Vizuální vjem je krátký sled informací bez možnosti hlubšího zamyšlení se. Tato zkratkovitost, prvoplánovitost a všudypřítomná mediální masáž omezuje naši schopnost vnímání uměleckých děl. Ta však vyžaduje dlouhodobé pozorování a snahu objevit na první pohled skryté informace. Pokud toho návštěvníci nejsou schopni, často odcházejí bez estetického prožitku. Návštěva galerie je proto jenom častou obdobou sledování výkladních skříní.⁹

Některá světová muzea se snaží vyhovět této zrychlené vizuální smršti vyráběním reklamních předmětů inspirovaných svými sbírkami. Snaží se pomocí velkých instalací na fasádách prolamovat bariéry elitářství muzeí, čímž zvyšují návštěvnost, ale umělecký prožitek stále chybí.¹⁰ Člověk musí ovládat „jazyk muzea“, aby do něj přišel a cítil se kompetentně.¹¹ Dá se říci, že muzeum umění má mít do jisté míry charakter posvátného, kontemplativního místa a není z něj možné dělat zábavní podnik pro všechny, protože jeho nejdůležitějším úkolem je sloužit k estetickému prožívání artefaktů. Mnoho světových galerií a muzeí se samozřejmě snaží dospět k ideálnímu kompromisu.

Ladislav Kesner ve své knize uvádí, že více než muzea umění jsou navštěvována muzea technická a přírodní.¹² Domnívám se, že je to právě díky jejich zvládnutým formám srozumitelného komentáře. Exponáty těchto muzeí doplňují popisky s parametry a kategoriemi, osvětlujícími jejich funkci. U exponátů galerií a kulturněhistorických muzeí není

---

⁸ KESNER, pozn. 4, s. 66

⁹ Ibidem, s. 69

¹⁰ Ibidem, s. 32

¹¹ Ibidem, s. 38

¹² Ibidem, s. 38

vždy možné přesně vysvětlit obsah, účel a funkčnost uměleckého díla. Faktem ovšem zůstává, že někdy chybí i snaha kurátorů návštěvníkům napovědět.

Při návštěvě starožitnictví jsem si uvědomila zajímavý moment vztahující se k vnímání exponátů užitého umění. V prodejně mě zaujala ohýbaná židle firmy Thonet číslo 14 z roku 1900. Neodvázila jsem se na ni sednout, jen jsem se jí opatrně dotýkala. Až ve chvíli, kdy jsem si ji přinesla domů, jsem ji začala vnímat nikoliv jako exponát, ale stejně jako ostatní židle, tedy nábytek na sezení. Stejná situace nastává v muzeích, kde se předměty, které běžně používáme, stávají muzejními exponáty a jsou prezentovány bez kontextu svého přirozeného prostředí. Návštěvníci tak často ani nepoznají, že se jedná o předměty, které byly kdysi běžnou součástí soukromého nebo veřejného prostoru. Je tedy důležité mít na paměti, že význam jakéhokoliv artefaktu je neoddělitelný od podmínek jeho prezentace.

Velmi účinným prostředkem se jeví vystavování sbírkových předmětů v dobovém prostředí. Architektura a prostředí navozují pozitivní dojem a umocňují vnímání umění.¹³ Jako příklad lze uvést dvě expozice Uměleckoprůmyslového musea v Praze, ve kterých jsem měla možnost pracovat. Jedním byla expozice *Secese/vitální umění 1900* probíhající v letech 2013 až 2015 v prostorách Obecního domu v Praze a expozice *Český kubismus* v Domě U Černé Matky Boží otevřené od roku 2015. Návštěvník se díky jednotě vystavovaných exponátů i okolního prostředí snáze přibližuje prezentovanému tématu. Zároveň to z děl nedělá jakési nedosažitelné, neuchopitelné, ale představuje nám díla jako součást prostoru, které mělo svoji funkci. Protikladem je výstavní koncepce *white cube*, kde bílé stěny sice výborně dokreslují siluetu nebo barevnost vystavovaných artefaktů, ale současně je vytrhují z jejich původního působiště. V tomto pojetí jsou sice artefakty leckdy prezentovány bez kontextu, ale je možné vnímat jejich hmotnou skutečnost, která v naší dematerializované době – v prostředí virtuální reality, počítačů, internetu a televize – chybí.¹⁴

---

¹³ KESNER, pozn. 4, s. 61

¹⁴ Ibidem, s. 42

Charakteristika muzea orientovaného na veřejnost:

- „reflektuje současné vzdělávací teorie a způsoby komunikace, uplatňuje je při přípravě výstav a programů, získává zpětné vazby od svých uživatelů a bere je v úvahu,
- ví, kdo jsou jeho návštěvníci, rozumí potřebám a zálibám různých skupin obyvatelstva, zajišťuje možnost uplatnění různých učebních stylů v muzeu,
- buduje dlouhodobý a důvěryhodný vztah se všemi vrstvami v místním společenství, navazuje kontakt i s těmi, kteří do muzea nechodí, aby identifikovalo bariéry, které jim v tom brání,
- snaží se o to, aby komunita byla zastoupena v radě muzea a společnosti přátel muzea.“¹⁵

2.3. Vzdělávání v muzeu

K problémům zmíněným výše nelze přistoupit jedním univerzálním řešením, ale na spoustu otázek může odpovědět galerijní či muzejní edukace. K řešení problému *muzeum a návštěvník* lze vybrat několik základních klíčových slov: otevřenost všem, aura muzea, společenská událost, zážitek, síla originálu, pozornost. S těmito pojmy, které jsou zásadní pro návštěvníky a muzejníky, musí pracovat i galerijní a muzejní edukátor.

Ve společnosti 21. století se stávají klíčovým kapitálem vědomosti a vzdělávání; proto by muzeum mělo na tuto poptávku umět reagovat a začleňovat se do vzdělávacích systému od základních škol po ty vysoké.¹⁶ Společným jmenovatelem aktivit, jež by měly probíhat ve škole i v muzeu, je poznávání, které má další dílčí cíle, jako je změna či navození postojů, hodnotových orientací a přivedení ke kritickému myšlení.¹⁷ Má-li být program nejen určený ke vzdělávání, ale také takový, který naučí, musí v něm být reflexivní, badatelská složka.¹⁸

---

¹⁵ BRABCOVÁ, pozn. 7, s. 38

¹⁶ Ibidem, s. 26

¹⁷ Ibidem, s. 66

¹⁸ FULKOVÁ, Marie, Lucie HAJDUŠKOVÁ a Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. Galerijní a muzejní edukace 1: vzdělávací programy Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a Galerie Rudolfinum v roce 2011. 1. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum, 2012, s. 18. ISBN 978-80-7101-111-8.

Učení by mělo probíhat v souvislostech, v kontextech sociálně kulturních a prostřednictvím tvorby žáků.¹⁹

Charakteristiky muzea přispívajícího k procesu učení:

- „muzeum poskytuje přímou zkušenost s daným předmětem ve vhodném kontextu,
- muzeum usnadňuje dobrovolný, vysoce osobní a aktivní styl učení,
- muzeum usnadňuje a podporuje sociálně orientované učení napříč generacemi.“²⁰

Pokud je problémem muzeí, že se návštěvník neumí dívat, mělo by mu muzeum umět ukázat, na co se má dívat a jak. Upoutání pozornosti návštěvníka je nezbytné proto, aby se pozorování obrazného vyjádření stalo zážitkem a zdrojem uspokojení, a následně i zdrojem vzdělávání.

Jedním z hlavních prostředků, které pomáhají návštěvníkovi při prohlížení uměleckých děl, je informace, že prostředí kultury můžeme chápat jako prostor, z něhož nelze umění vyčlenit, zbavit ho vazeb a situovanosti.²¹ „Muzea již většinou zapomněla na emocionální sílu objektů jako symbolů osobních příběhů a nechápou svou roli v jejich vyprávění.“²² Přitom právě díky příběhům lze dávat muzejní artefakty do souvislostí a vztahovat je blíže k životům návštěvníků.

Muzejní expozice by měly vždy obsahovat vzdělávací aktivity, které kombinují různé učební metody a jsou přizpůsobené různým věkovým skupinám návštěvníků. A to je také stěžejní důvod, proč by tyto instituce měly zaměstnávat odpovídající počet erudovaných edukátorů a lektorů, schopných přizpůsobit vzdělávací obsahy expozic široké škále návštěvníků. Pro rozvoj vzdělávání v muzeích je nezbytné vzájemné propojení se školskými institucemi, u kterých je nutné reflektovat vzdělávací teorie a předpisy.²³ V českém prostředí je to rámcový vzdělávací program, který ovšem v současné době nenabízí možnost přímého zapojení učení v galeriích či muzeích do osnov běžné školní výuky. Učitelé se zájmem o výuku v galeriích či muzeích se dost často musejí pouštět do konfrontací s ostatními kolegy a kolegyněmi, pokud

---

¹⁹ FULKOVÁ, pozn. 18, s. 19

²⁰ BRABCOVÁ, pozn. 7, s. 38

²¹ FULKOVÁ, pozn. 18, s. 11

²² BRABCOVÁ, pozn. 7, s. 33

²³ FULKOVÁ, Marie, Lucie JAKUBCOVÁ, Leonora KITZBERGEROVÁ a Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. Galerijní a muzejní edukace 2: Učení se z umění. 1. Praha: Uměleckoprůmyslové museum v Praze, 2013, s. 38. ISBN 978-80-7101-140-8.

chtějí svůj předmět vyučovat mimo školu v rámci větší časové dotace, která zasahuje do hodin jiných oborů.

Navzdory těmto nepříznivým skutečnostem by měla škola v muzeích rozpoznat vzdělávací a výchovnou hodnotu a přímo je začleňovat do svých vzdělávacích plánů. Muzeum by na oplátku mělo škole nabídnout takové aktivity, které sama škola dětem nenabízí. Vzdělávací programy by měly být přizpůsobeny počtu žáků, jejich věkové skupině a typu školy. Kromě vzdělávacích programů pro školní skupiny by mělo muzeum nabízet i vzdělávací programy a servis pro pedagogy, včetně námětů, jak vzdělávací program integrovat přímo do výuky. Pro funkčnost a účelnost tohoto procesu je nezbytná přípravná a reflektující participace ze strany škol.²⁴

Jednou z těchto aktivit jsou pedagogicky zpracované kulturní obsahy, které mohou být realizovány prostřednictvím edukačních programů vedených lektorem, aktivních zón či interaktivních prvků v expozici nebo v rámci edukačních listů.

2.4. Edukace v Uměleckoprůmyslovém museu v Praze

Praktická část práce vychází z expozice Český kubismus v Domě U Černé Matky Boží, kterou vytvořilo UPM. Před přípravou a realizací edukačních programů je nezbytné prozkoumat vzdělávací systém a tradici v instituci, pro kterou má být program realizován. V tomto případě jde o edukační činnost v UPM, která je systematicky realizována od roku 1998 a zaměřuje se na možnosti aktivního osvojení vědomostí ve stálých sbírkách i na krátkodobých výstavách.²⁵

Motto vzdělávací strategie UPM je vybráno z díla Orbis pictus J. A. Komenského: „*Smysl výchovy se nachází v praxi života. Svět je třeba neustále zakoušet, prohledávat, ochutnávat a osahávat. Jen o takové výchově, ve které zapojuji všechny své poznávací smysly, lze říci, že je výchovou přirozenou.*“²⁶

---

²⁴ BRABCOVÁ, pozn. 7, s. 28

²⁵ FULKOVÁ, pozn. 18, s. 9

²⁶ FULKOVÁ, pozn. 23, s. 37

Na toto motto navazuje citát historika umění Václava Viléma Štecha: „*Všechno je nutné vyvidět, nelze nic vymyslet. Co jsi nevykoukal, to ti nepatří. Zrak nenahradí žádná úvaha a žádná theorie.*“²⁷ Ladislav Kesner v knize *Umění v digitální době* Štěchovu myšlenku doplňuje o pojem „dobře vidět“, který znamená vidět dostatečně dlouze, pozorně a především aktivně.²⁸

Za základ muzejního vzdělávání v UPM je považována objektová metoda.²⁹ „*Objektové učení vychází z předpokladů konstruktivistické pedagogiky, že učící se jedinci vstupují do pedagogického procesu s předběžnými zkušenostmi a znalostmi. Jejich formulace, konfrontace a komparace jsou základní podmínkou k aktivnímu osvojení nových poznatků. Vyučující využívá tzv. blízkých zkušeností – od manipulace s fyzicky přítomnými objekty přechází postupně k zacházení se symbolickými systémy, pojmovými a teoretickými soustavami. Originály nebo repliky uměleckých artefaktů, se kterými mohou účastníci dílny tvůrčím způsobem zacházet a jejichž potenciál mohou rozvíjet a prožívat ve vlastních, autorských výtvorech a výpovědích, jsou jedinečným zdrojem poznání. V muzeu to konkrétně znamená, že se do centra vyučovací situace dostává exponát a jeho historický, sociální a kulturní kontext, a to v komparaci s jeho aktuálními, kriticky nahlíženými funkcemi a dosavadními i novými zkušenostmi.*“³⁰

Vize výchovně vzdělávací strategie UPM:

- „UPM je vstřícným místem alternativního vzdělávání.
- Je místem setkávání a výměny názorů.
- Nenásilnými formami nabízí informace, poznatky, inspiraci a motivaci k poznání všem cílovým skupinám s ohledem na jim vyhovující úroveň, umožňuje postupné získávání vyšších poznatků.

---

²⁷ ŠTECH, Vilém Václav. Smysl a metoda dějin výtvarného umění, *Umění* 11, 1938, s. 457, cit. In KESNER Ladislav, s. 127

²⁸ KESNER, pozn. 4, s. 128

²⁹ FULKOVÁ, pozn. 23, s. 38

³⁰ SEHNALÍKOVÁ, Vladimíra. *Cooking with clay: Kávu nebo čaj?* Praha, 2015, nepublikovaný dokument. Anglická verze dostupná: https://www.tu-ilmenau.de/fileadmin/public/ceramics/CAID_Cooking_With_Clay.pdf [3. 12. 2018]

- Inspiruje jak prostředím historické muzejní budovy, tak i svými expozicemi, v nichž se setkávají historické i současné prvky mobiliáře.
- Návštěvník, který přichází do muzea poprvé, se v něm necítí ztracen. Podle své potřeby si může vybírat informace, stejně jako na sebe může pouze nechat působit krásu věcí.
- Návštěvník se sem rád vrací a podněty poskytované muzeem aktivně vyhledává.“³¹

2.4.1. Pracovní listy jako textová forma edukace

Správně koncipované edukační tiskoviny – v tomto případě pracovní listy – by měly nabízet prostor, ve kterém je možno kramařit, vybírat, odkládat a nacházet.³² Tato tiskovina je často jediným hmatatelným dokladem, který si mohou návštěvníci odnést z muzea domů. Často se zde projevuje skutečnost, že na edukaci jsou v galeriích a muzeích poskytovány malé finanční prostředky, což způsobuje i snížení celkové vizuální atraktivnosti této tiskoviny, která často nemívá ani adekvátní grafickou úpravu. Pokud jsou finanční prostředky k dispozici, většina z nich padne na přípravu a náklad oficiálních výstavních katalogů.³³

V této kapitole se s problematikou snažím konfrontovat. Vzhledem k několikaletému působení v UPM jsem si ověřila, jak náročná je pozice galerijního a muzejního pedagoga v oblasti financování. Toto empirické zjištění mě vedlo ke snaze vytvořit výtvarně kvalitní edukační list s minimálním finančním nákladem.

V UPM mají „samoobslužné“ pracovní listy, tedy pracovní listy, které jsou k dispozici všem návštěvníkům zdarma ve dvou jazykových mutacích: v češtině a angličtině, velkou tradici.

Před koncipováním pracovních listů pro expozici Český kubismus jsem provedla důkladnou sondu v této oblasti. Nejdříve jsem si prostudovala soubor pracovních listů UPM od roku 1998, a dále jsem shromažďovala a zkoumala i pracovní listy jiných institucí již od druhého ročníku bakalářského studia oboru výtvarná výchova Pedagogické fakulty UK v Praze.

Samoobslužné pracovní listy UPM pro návštěvníky mají obvykle tuto strukturu:

---

³¹ FULKOVÁ, pozn. 23, s. 38

³² FULKOVÁ, pozn. 18, s. 11

³³ Ibidem, s. 16

- „představení tématu a klíčových pojmů,
- aktivity ve výstavě nebo stálé expozici (snaha propojit exponáty výstavy se stálou expozicí),
- navazující aktivity na doma nebo do školy,
- slovníček odborné terminologie,
- doporučená literatura.“³⁴

K této oficiální struktuře připojuji další prvky, které jsou v edukačních listech UPM patrné:

- jednotné grafické řešení v rámci výstavy (jednotný vizuální styl),
- dodržování stejného formátu ediční řady – A5 (s výjimkami),
- kvalitní zpracování edukačního tématu.

---

³⁴ FULKOVÁ, pozn. 23, s. 42

3. Teoretická východiska kubismu

Ke každému edukačnímu programu neodmyslitelně patří hluboká sonda do řešené problematiky. Zvláště u kubismu, který je v českém prostředí zcela odlišný od původních myšlenek Pabla Picassa, je nezbytný kvalitní teoretický základ. V této kapitole tedy uvádím teoretická východiska pro přípravu edukačního programu zahrnujícího pracovní listy, využití edukačního základu v aktivní zóně a návaznou tvorbu v ateliéru.

3.1. Francouzský kubismus

Uměleckým směrům z počátku 20. století vrací kubismus pevnou půdu pod nohama, kterou fauvismus a expresionismus zcela rozbily.³⁵ Objektivnost, se kterou kubisté přišli, navazuje na Paula Cézanna: „*zjednodušovat přírodní tvary podle válce, koule a kužele a všechno zapojit do správné perspektivy... mít na vědomí, že příroda není povrch, ale hloubka.*“³⁶

Jako u předchozích avantgardních tendencí bylo označení *kubismus* hanlivé. Poprvé označení *bizarrieres cubiques* vyřkl Louis Vauxcelles roku 1908 na Salonu nezávislých u Braquových a Picassových děl.³⁷ Tento termín začal oficiálně používat až Guillaume Apollinaire roku 1910, který se s Pablem Picassem přátelil.

S kubismem je nejčastěji spojováno právě jméno Pabla Picassa. Jeho kubistická prvotina bývá spatřována v obraz Avignonské slečny z roku 1907 (kuboexpresionistická fáze) – jedná se o obraz, který nedodržuje stylovou jednotu, dívky jsou zobrazeny každá v jiném měřítku, v jiném úhlu a jinak stylizovány. Když už nic jiného, tak alespoň stylová soudržnost byla u všech avantgardních směrů zachována. Kubismus se rozchází s tradicí obrazu jako iluzí trojrozměrného prostoru, se kterou se v základu pracovalo i ve směrech s radikální změnou zobrazování.³⁸ Kubismus nejvíce ze všech avantgard té doby porušil klasický mimetický přístup v umění a vytvořil tím platformu pro následné ještě průraznější směry.³⁹ Kubismus analyzuje

---

³⁵ PELÁNOVÁ, Anita. Výtvarné avantgardy 20. století: 1900–1945. Praha: Karolinum, 2010, s. 51. ISBN 978-80-246-1783-1.

³⁶ LAMAČ, Miroslav. Myšlenky moderních malířů. 4. rd. vyd. Praha: Odeon, 1989, s. 32. ISBN 80-207-0087-0.

³⁷ PELÁNOVÁ, pozn. 35, s. 52

³⁸ Ibidem, s. 54

³⁹ Ibidem, s. 56

formu z různých pohledů, ruší perspektivu, posunuje předmět a hledá tajemství formy.⁴⁰ Pablo Picasso nám zde představuje kompoziční i slohový rozpad, který pramení z inspirace černošských masek, v nichž kubisté spatřovali princip vnitřní struktury věcí. Masky nebyly jenom nápodobou démonů či božstev, ale byly jejich samotným zhmotněním.⁴¹

Zatímco Avignonské slečny jsou považovány teprve za počátky kubismu tzv. protokubismu, nastupující analytická fáze (1910–1912) představuje do důsledku domyšlenou dekompozici obrazů. Hmota je roztržena do tzv. fazet – na malé krystalické částičky. V takovýchto uměleckých dílech se rozrušuje prostor mezi zobrazeným objektem a jeho prostředím.

Kubistická analýza je věcný zájem o vnitřní strukturu věci a vztahu k okolním strukturám. Kubistický obraz není již pouhou momentkou, která zachycuje pouze jeden daný okamžik v čase, ale stává se *ekvivalentem* časoprostoru.⁴² Malířství se vzdává pohledu pouze z jednoho místa (centrální perspektiva), odklání se od celku, zaměřuje se pouze na jeden předmět a jeho rozložení na základní elementy. Ve fázi vrcholného analytického kubismu dochází k absenci barev, zůstaly jenom odstíny šedé a okrové.⁴³ Georges Braque vzpomíná: „*cítíl jsem, že barva může probouzet pocity, které znejasňují prostor, a proto jsem se jí vzdal ...*“⁴⁴ Pro snadnější orientaci byly použity dobře známé předměty v monochromních barvách. Námětem nebyla žádná epická vypravování, ale pouze běžný předmět. Ke konci roku 1911 se však skoro úplně vytratil respekt ke skutečnosti a bylo potřeba nalézt východisko, dnes označované za syntetickou fázi kubismu (1912–1914), ve které dominují koláže.⁴⁵ Koláží se pouze citovala skutečnost, nijak se netransformovala, či nenapodobovala.⁴⁶

Kubismus ve světě byl stejně jako u nás přerušen první světovou válkou. Jediný, kdo se k tendencím kubismu po válce vrátil, byl Georges Braque.⁴⁷

---

⁴⁰ LAMAČ, pozn. 36, s. 110

⁴¹ PELÁNOVÁ, pozn. 35, s. 52-53

⁴² Ibidem, s. 54

⁴³ Ibidem, s. 55

⁴⁴ Ibidem, s. 54

⁴⁵ Ibidem, s. 56

⁴⁶ Ibidem

⁴⁷ Ibidem

3.2. Český kubismus

„Cílem českého kubismu bylo vytvořit moderní univerzální umělecký styl, který by byl výrazem nové doby.“⁴⁸ Umělci začali tvořit po vzoru Francie a svoje díla označovali za „nové umění“. Tento název se změnil až v roce 1921, kdy jej Vincenc Kramář označil ve své publikaci za umění kubismu.⁴⁹ Česká umělecká scéna se před první světovou válkou stala centrem avantgardy, a je nutné si položit otázku, jaká byla východiska tohoto dnes stále ještě plně nedoceněného fenoménu.

Za jedno z východisek je považována reforma školství, která proběhla v 70. letech 19. století. V této době se začala na školách vyučovat kresba podle geometrických vzorníků. Tento jev výrazně ovlivnil generaci, které bylo kolem roku 1900 třicet let. Je tedy patrné, že povinné školní kreslení, geometrická secese a moderna byly bezesporu silnou inspirací pro budoucí české kubisty.

Zejména Pavel Janák hledal, co nového by mohlo umění přinést. Obracel se zpět do tradic dávných kultur Egypta a zkoumal tamější pyramidy a jejich lomené tvary. Tuto šikmou plochu poté hledal i v přírodě. Inspirace našel v anorganické přírodě v krystalických formách. Ve stejné době vznikaly všude po muzeích a školách soubory vizualizovaných modelů krystalů. Jeho úvahy mohly být podpořené i filozofickým spisem Wilhelma Worringer, který roku 1907 vydává knihu *Abstrakce a vcítění*. Dnes je více než zřejmé, že se Pavel Janák při návrzích svých dóz obracel k mineralogii jako inspiračnímu východisku. Je pravděpodobné, že přímou inspiraci hledal v mineralogické sbírce Národního muzea. Kustodem této sbírky byl tehdy profesor mineralogie Karel Vrba.⁵⁰ Profesor Vrba se kromě badatelské činnosti zabýval i výrobou lepenkových modelů krystalů, které byly dodávány díky své přesnosti i do

---

⁴⁸ ŠVESTKA, Jiří, Jiří VLČEK a Pavel LIŠKA. *Český kubismus 1909-1925: malířství, sochařství, architektura, design*. Praha: i3 CZ, 2006, s. 26. ISBN 80-239-6658-8.

⁴⁹ VLČKOVÁ, Lucie. *Český kubismus: průvodce expozicí Uměleckoprůmyslového muzea*. 1. Praha: Uměleckoprůmyslové museum v Praze, 2015, s. 21. ISBN 978-80-7101-149-1.

⁵⁰ HUBATOVÁ – VACKOVÁ, Lada. *Tiché revoluce uvnitř ornamentu. Tiché revoluce uvnitř ornamentu: studie z dějin uměleckého průmyslu a dekorativního umění v letech 1880-1930*. Praha: VŠUP, 2011, s. 197. ISBN 978-80-86863-18-4.

zahraničí.⁵¹ Dodnes je můžeme najít ve vitrínách na Albertově v Ústavu geochemie, mineralogie a nerostných zdrojů Univerzity Karlovy v Praze v 1. patře, kde jsou volně k nahlížení a studování. Další literatura uvádí, že lepenkové modely byly dodávány do škol jako metodické pomůcky, pravděpodobně i do škol umělecko-průmyslových německou firmou Krantz.⁵² Jak se můžeme přesvědčit přímo v expozici Český kubismus, je evidentní, že se Pavel Janák inspiroval vizualizací krystalu pyritu v podobě pentagonálního dodekaedru. Toto krystalické schéma se řadí mezi platónská tělesa, která jsou reprezentanty ideálu krásy. Pentagonální dodekaedr je složitý tvar, avšak s přesnou soustředností a je považován za představitele „universa“.⁵³ Z tohoto důvodu si Pavel Janák vybral tento složitý nerost, který dokazoval, jeho výrok, že anorganické tvary jsou zdrojem absolutní krásy.

3.2.1. Skupina výtvarných umělců – S. V. U.

Většina umělců tvořících v tendencích kubismu se společně sdružovali ve Skupině výtvarných umělců, která se roku 1911 odtrhla od S. V. U. Mánes kvůli jeho zkostnatělým přístupům. Umělci se poté prezentovali na společných výstavách, kde bylo možné zhlédnout malbu, plastiku i design. Díky tomu se český kubismus vyvíjel komplexně. První společná výstava proběhla v Obecním domě roku 1912. Prezentovali se na ní Josef Gočár, Otto Gutfreund, Emil Filla, Václav Špála a mnozí jiní.⁵⁴ Skupina výtvarných umělců sdružovala představitele „nového umění“, později zvaných též kubisty. Výtvarné projevy v malbě a soše byly na první výstavě velmi kritizovány, uznání se dostalo jenom interiéru a architektuře. Kubisté poprvé vystavovali v roce 1911, a téhož roku bylo vydáno i první číslo Uměleckého měsíčníku, ve kterém Pavel Janák publikoval pro český kubismus zcela zásadní stať s názvem *Hranol a pyramida*.

„Všecky jiné v neživé přírodě přicházející tvary, jež jsou geometricky složitější, vznikly za součinnosti třetí síly: šikmý pád deště je zpříčiněn přistupující složkou větru; podobně závěje, výmoly, strže skal, jeskyně, propadliny, sopky jsou vesměs tvary kladně, anebo záporně

---

⁵¹ Národní listy. Národní listy [online]. 1922, 62(336), 4–8 [cit. 2018-03-24]. ISSN 1214-1240. Dostupné z: http://kramerius.nkp.cz/kramerius/ext_ontheflypdf_PGeneratePdf.do?id=462358&app=11&start=4&end=8

⁵² HUBATOVÁ – VACKOVÁ, pozn. 50, s. 268

⁵³ Ibidem, s. 197

⁵⁴ ŠVESTKA, pozn. 48, s. 26

*utvořené z neživé hmoty jinou v ni vnikající silou, která hmotu deformuje a uchyluje z přírodního tvaru, v němž byla uložena. Nejkrásnějším případem jest krystalizace.*⁵⁵

Teoretický základ českého kubismu byl tedy položen díky této stati. Vzhledem k silné tradici umění preferovaného císařským dvorem musel vypadat pro obyvatele rakousko-uherského císařství „jako příklad nejradiálnější intelektuální svobody a svobody ducha“.⁵⁶ Francouzský kubismus v pojetí Pabla Picassa a Geoga Braqua nehledá žádný „vyšší“ duchovní princip ani se neřídí politickými tlaky, zkrátka ničím, co je mimo uměleckou scénu. Díky tomu se mohou bez větších obtíží soustředit na vyvinutí nové formální systematiky.⁵⁷ Naproti tomu v českém prostředí byla zdůrazněna šikmá plocha a její duchovní účinek.⁵⁸

3.2.2. Nábytek

Jedním z nejvýraznějších projevů českého kubismu je nábytkářský design. Stejně jako francouzský kubismus, tak i kubismus v českém nábytkářství, procházel několika vývojovými fázemi. V první fázi (1910–1911) navazovali kubisté na analytický kubismus a rozkládali klasické tvary do nového osobitého řešení, posouvali hranice možností statiky, těžiště, lomili plochy do ostrých úhlů a zářezů. Druhou fází (léta 1912–1913) můžeme charakterizovat jako skulpturální pojetí nábytku. Do závěrečné třetí fáze (před 1. světovou válkou) řadíme interiéry, ve kterých je v daleko větší harmonii uplatňována plasticita s plochou.⁵⁹

„Nadvláda myšlenky nad hmotou.“ To hlásal Pavel Janák při popírání pravého úhlu a „nahé soustavy“ hranolové vše k návratu k pyramidálním tvarům.⁶⁰ Jedním z nejcennějších teoretických děl Pavla Janáka je stať v Uměleckém měsíčníku Hranol a pyramida, kde mimo jiné popisuje úkol architekta, v našem případě můžeme říci i designéra užitého umění, který se musí vyrovnat s materiálností mrtvé plochy tak, že osekává rohy, hrany a vniká do hloubky,

---

⁵⁵ JANÁK, Pavel. Hranol a pyramida. *Umělecký měsíčník*. 1912, 1(6), 162–170. dostupné z: <http://bluemountain.princeton.edu/bluemtn/cgi-bin/bluemtn?a=d&d=bmtnabk191203-01.2.12&e=-----en-20--1--txt-txin-----> [4. 12. 2018]

⁵⁶ ŠVESTKA, pozn. 48, s. 12

⁵⁷ Ibidem, s. 32–33

⁵⁸ Ibidem, s. 56

⁵⁹ Ibidem, s. 262

⁶⁰ Ibidem, s. 260

všude tam, kde to hmota vyžaduje.⁶¹ V nábytkové tvorbě se nejvíce zabýval možnostmi truhlářského řemesla na poli konstrukce, funkce a samotných řemeslných dovedností, při kterých docházel často až na hranici možností.⁶² Náročnost provedení znamenala také jisté nároky na řemeslníky. Proto byly roku 1912 založeny Pražské umělecké dílny (PUD), které sdružovaly nejen přední návrháře, ale i značně zručné řemeslníky. Část programového prohlášení při zakládání dílen zněla „*vážné umění podstatného obsahu*“.⁶³ PUD založili po vzoru Wiener Werkstätte a německého Werkbundu [Svaz práce] Pavel Janák, Josef Gočár a Josef Chochol za finanční podpory Odolena Grégra.⁶⁴ Vyráběl se zde přepychový umělecký nábytek převážně do soukromých interiérů. Mimo jiné zde své návrhy mohl realizovat i Josef Chochol. Dílna rozvíjela svoji činnost díky ohlasům klientů a postupně se zaměřovala i na sériovou výrobu, při které využívala již osvědčené řemeslné postupy.⁶⁵ PUD také participovaly ve spolupráci s družstvem Artěl na mezinárodní expozici Werkbundu v Kolíně nad Rýnem v roce 1914. Josef Gočár a František Kysela v rámci rakouské sekce představili interiér, kde prezentovali české nové umění.⁶⁶ Byla to jedinečná příležitost, kdy mohlo Království české samostatně představit vrchol kubistické produkce ve své funkční a řemeslné tvorbě. Autorem nábytkového souboru byl Josef Gočár, který ho navrhl pro svoji potřebu a PUD některé z vybraných kusů vyrobily i v několika dalších kusech.⁶⁷ Výstava byla zahájena 15. 5. 1914 a kvůli vyhlášení první světové války ukončena již 8. 8. téhož roku.⁶⁸ Nábytek a veškeré interiérové vybavení, které bylo na výstavě prezentováno, bylo potřeba dovézt, co nejdříve zpět do Prahy. Vše pravděpodobně probíhalo velmi neorganizovaně a ve velkém spěchu, neboť se nedochoval žádný dokument o předání souboru. Nábytek byl tedy na dlouhou dobu ztracen, a postupně se v průběhu let náhodně objevoval. Dnes je tento soubor v majetku sběratele, který UPM zapůjčil do expozice dvě skříně, dvě židle i rozkládací stůl, což spolu

---

⁶¹ JANÁK, pozn. 55

⁶² VLČKOVÁ, pozn. 49, s. 85

⁶³ Ibidem, s. 27

⁶⁴ ŠVESTKA, pozn. 48, s. 298

⁶⁵ VLČKOVÁ, pozn. 49, s. 55

⁶⁶ ŠVESTKA, pozn. 48, s. 408

⁶⁷ VLČKOVÁ, pozn. 49, s. 62

⁶⁸ KARASOVÁ, Daniela. Josef Gočár znovuobjevený: K nalezení části významného kubistického nábytkového souboru. Zprávy památkové péče [online]. 2014, (1), 12-16 [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <http://zpp.npu.cz/clanek.php?ID=6952>

s pohovkou tvoří téměř kompletní vybavení, které bylo před více než sto lety prezentováno v německém Kolíně.

Další z předních návrhářů kubismu Josef Chochol pracoval ve svojí tvorbě s estetikou vcítění a často nacházel inspirační zdroj v umění gotiky.⁶⁹ Vliv této silné tradice, kterou založil Petr Parléř, mistr Theodorik a další dnes světově cenění umělci české gotiky, je patrný v nábytkovém souboru pro Anglický klub v Obecním domě, jehož křesílka jsou inspirována starými chórovými lavicemi gotických kostelů.

Další výraznou osobností českého kubismu je Josef Gočár. Některé jeho nábytkové soubory vynikají monumentálními, dramatickými formami,⁷⁰ jiné zase jednoduchostí a umírněností v pojetí kubistických zásad. Josef Gočár ve srovnání s Pavlem Janákem působí jako velký praktik, který akceptuje původní vybavení bytů svých zákazníků a kubistický nábytek se s ním snaží sladit. Pavel Janák byl teoretik a nábytek z jeho skicáře je charakteristický dodržáním absence pravých úhlů i za cenu nepraktičnosti (viz dřevěná komoda pro Růženu Jakubcovou), která se vyznačuje úplným vymizením pravých úhlů i za cenu nevyužitého prostoru při bočnicích.

Tvorba kubistického nábytku byla absolutní negací přirozených vlastností materiálu. Truhláři, kteří museli být často speciálně vyškolení, aby dokázali pracovat se dřevem proti všem dosavadním zvyklostem, přesto museli používat pro spojování částí tradiční ozuby nebo čepy, u složitějších návrhů pak kovové vruty. To ovšem způsobilo, že silnější dřevo kolem nich vlivem sesychání popraskalo. Pokusem o řešení byly kovové výztuhy, které nábytek sice udržely pohromadě, ale zapříčinily, že nábytek byl díky své vysoké hmotnosti v domácím prostředí téměř nepřemístitelný.

Nezbytnou součástí některých druhů nábytku je čalounění: v kubistickém trendu se ukázalo čalounictví stejně náročné jako truhlářina. Látky byly napínány přes ostré hrany do nepřirozených pozic tak, že podlely zkáze ještě dříve než samotná kostra nábytku.⁷¹ Další

---

⁶⁹ ŠVESTKA, pozn. 48, s. 260

⁷⁰ VLČKOVÁ, pozn. 49, s. 85

⁷¹ ŠVESTKA, pozn. 48, s. 264

bytový textil je dnes známý pouze z reprodukcí a je vnímán jako okrajová záležitost českého kubismu.⁷²

Málokdy se umělcům povedlo získat zakázku na celkové vybavení kubistického interiéru, velmi často se kubistický solitér stal součástí vybavení měšťanského biedermaierovského nábytku, který do jisté míry byl i inspirací pro jednoduchost dekoru, formy a efekty dýhování kubistického nábytku.⁷³ Nejčastěji se používalo dubové dřevo, závěrem období pak borovice či modřín. Při detailním zkoumání zjišťujeme, že úložné kusy nábytku jsou dýhované, zatímco sedací prvky jsou většinou z masivu.

3.2.3. Porcelán a keramika

Většina užitkových předmětů v těchto materiálech byla vyráběna podle nákresu excelentních návrhářů, jejichž jména zde byla již několikrát zmíněna, např. Pavel Janák. Návrháře sdružovalo družstvo Artěl, které se od roku 1911 zaměřovalo především na výrobu váz, dóz a kávových servisů.⁷⁴ Kubistická keramika byla prezentována v Uměleckém měsíčníku, který výrazně přispěl k prodeji a zajišťoval finančně nezajištěné družstvo.⁷⁵ Pro období kubistických tvarů je důležitá firma Graniton, Rydl & Thon Svijany-Podolí u Turnova. Tato malá společnost svoji výrobu zaměřovala na nejrozmanitější nabídku zboží od dekorativních figurek, figur v životní velikosti, krbů, obkladů, fontán, ozdobných kašen, náhrobní plastiku až po kubisticky tvarované porcelánové servisy.⁷⁶

3.2.4. Kubistická architektura

Jak už bylo nastíněno, kromě malby a sochařství se kubismus projevil i v architektuře, a to hlavně díky Pavlu Janákovi, který položil tzv. teoretické základy architektonického kubismu. Janák došel k názoru, že strohá architektura moderny, kterou znal od Jana Kotěry,

---

⁷² VLČKOVÁ, pozn. 49, s. 29

⁷³ Ibidem

⁷⁴ ŠVESTKA, pozn. 48, s. 298

⁷⁵ VLČKOVÁ, pozn. 49, s. 55

⁷⁶ ŠVESTKA, pozn. 48, s. 298

již nevyhovuje dané době. Vývoj architektury považoval za neoddělitelný od filozofie a výtvarného umění.⁷⁷

Pavel Janák své teoretické smýšlení publikoval ve stati *Hranol a pyramida* roku 1911 v časopise *Umělecký měsíčník*. Psal v něm o novém pohledu na architekturu, která směřuje k racionalitě a přestává být uměleckou disciplínou, která podněcuje fantazii. Za nejkrásnější v anorganické přírodě považuje krystal a šikmá plocha je v jeho pojetí chápána jako oduševnění hmoty.⁷⁸

Janák a několik dalších architektů v letech 1911–1914 a krátce i po válce projektovali v tomto neobvyklém kubistickém stylu několik staveb, ale také interiér, nábytek a umělecko-průmyslové předměty. Architektonický kubismus navzdory přání jeho protagonistů však neuspěl ani doma ani v zahraničí. Kubismus byl kritizován jak představiteli racionální moderny, tak i konzervativci. Do 60. let 20. století byl považován za pouhou slepou uličku, poté byl znovu objeven a zkoumán, a následně i obdivován. Kubistická architektura získala ohromný vřelý hlas, i když na poli konstrukce a půdorysu nijak zvlášť nevybočovala a nejodvážnější projekty zůstaly jenom na papíru.⁷⁹

Kubismus je vnímán jako osobitý a značně originální směr, který na poli architektury nemá obdoby, avšak jeho realizace jsou zaměřené pouze na exteriéry a ve své době si nezískal rozsáhlejší oporu ve veřejném mínění.⁸⁰ Půdorysné koncepce a poměrové vztahy jsou klasické, jaké známe z typických domů té doby.⁸¹

Hlavní představitelé

Pavel Janák (Praha – 1956 Praha)

Nejprve studoval architekturu v Praze u Josefa Schulze a Josefa Zítka, dále pokračoval na Akademii výtvarných umění ve Vídni u Otto Wagnera. Další výraznou autoritou v jeho životě

---

⁷⁷ LUKÉŠ, Zdeněk. Deset století architektury. 1. Praha: Správa Pražského hradu, 2001, s. 19. ISBN 80-86161-404.

⁷⁸ VLČKOVÁ, pozn. 49, s. 37

⁷⁹ Ibidem, s. 45

⁸⁰ Ibidem, s. 20

⁸¹ FASSATI, Tomáš. Z Benešova za stavbami 20. století krajinou vnější i vnitřní: průvodce světem architektury 20. století Benešovska. 3. dopl. vyd. Benešov: Muzeum umění a designu Benešov, 2008, s. 52. ISBN 978-80-903798-9-3.

byl Jan Kotěra, u kterého pracoval v letech 1908–1909.⁸² Jeho dílem jsou hlavní teoretické spisy o koncepci kubismu, radikální architektonické studie a mnoho stavebních a designérských realizací. Inspiraci nacházel ve výtvarném kubismu Pabla Picassa, krystalických přírodních tvarech, ale také v architektuře pozdní gotiky a Santiniho barokní gotiky, jež je velmi často citována v nejrůznějších detailech.⁸³ Jeho stavby kubistického zaměření byly většinou zakázky pro soukromá obydlí mimo Prahu. Kubistické prvky se v jeho díle nejvíce objevují na fasádách, kterým záměrně věnoval nejvíce pozornosti.⁸⁴ Krystalické formy byly v jeho díle postupně nahrazovány plně plastickými, oblými a půlkruhovými tvary, které se ve dvacátých letech rozvinuly do rondokubismu.

Josef Gočár (1880 Semín u Přelouče – 1945 Jičín)

Architektonické vzdělání získal na Uměleckoprůmyslové škole v Praze v ateliéru architekta Jana Kotěry, u kterého studoval do roku 1908. Od roku 1911 byl členem Skupiny výtvarných umělců. Spolu s Pavlem Janákem, Josefem Chocholem a Odolenem Grégrem založil v roce 1912 Pražské umělecké dílny zkráceně PUD.⁸⁵ Je autorem první kubistické stavby v Praze, obchodního domu U Černé Matky Boží (1911–1912). Jeho dalším výrazným počinem je lázeňský dům v Bohdanči, který spadá mezi nejrozsáhlejší kubistické stavby.

Josef Chochol (1880 Písek – 1956 Praha)

Studia absolvoval v oboru architektura v Praze a na Akademii výtvarných umění ve Vídni u Otto Wagnera.⁸⁶ Chochol je považován za nejradiálnějšiho kubistického architekta,⁸⁷ který se do charakteru českého kubismu zapsal skupinou domů v Praze pod Vyšehradem (bytový dům v Neklanově ulici 1913–1914, Kovařovicova vila v Libušině ulici 1912–1913 a rodinný trojdům na Rašínově nábřeží 1912–1913). Pozornost nevěnoval jenom architektuře, ale i jako mnoho

---

⁸² FASSATI, pozn. 81, s. 85

⁸³ Ibidem

⁸⁴ Ibidem, s. 45

⁸⁵ Ibidem, s. 85

⁸⁶ VLČKOVÁ, pozn. 49, s. 85

⁸⁷ LUKEŠ, pozn. 77, s. 19

jiných architektů pracoval jako designér. Nejznámější jsou jeho návrhy kubistického nábytku pro Anglický kroužek v pražském Obecním domě.

Emil Králíček (1877 Německý Brod [dnes Havlíčkův Brod] – 1930 Praha)

Emil Králíček je jedním z prvních reprezentantů kubismu v architektuře, avšak tvořil mimo Skupinu výtvarných umělců.⁸⁸ Často tvořil na rozhraní mezi geometrickou secesí a kubistickou tendencí, které často důvtipně spojuje. Absolvoval gymnázium v Táboře a Stavební průmyslovou školu v Praze. Následně na tyto absolutoria se soukromě vzdělával a pracoval v ateliéru architekta Antonína Balšánka, posléze i v Darmstadtu u Josepha Maria Olbricha.⁸⁹ Kubistické principy se v jeho tvorbě nejvýrazněji objevily v realizacích domu Diamant v Lazarské ulici v Praze (1912–1913) a kubistické lucerny na Jungmannově náměstí (1912). V Praze působil jako šéf projektant stavební firmy Matěje Blechy.⁹⁰

Vybrané kubistické stavby

Josef Gočár: obchodní dům U Černé Matky Boží (1911–1912)

Dnes je budova považována za první kubistickou stavbu v Praze, ačkoliv byla původně navržena ve stylu moderny.⁹¹ Vznikla na místech dvou barokních domů, které uzavíraly blok mezi Ovocným trhem a Celetnou ulicí. Díky této dispozici je na fasádě znatelné zalomení, které podporuje ostatní kubistické členění, které bylo původně navrženo jako modernistické a až během výstavby byly prvky změněny na kubistické.⁹² I když se jedná o stavbu, která představuje nové tendence, charakter budovy je citlivě zakomponovaný do okolního prostředí. Jednotu s okolní zástavbou umocňuje navazující římsa a výrazně ustupující mansardová střecha. Konstrukce je řešena pomocí železobetonového skeletu, který umožnil vynechat v jednotlivých patrech podpory a příčky.⁹³ Díky tomu působí celý prostor otevřeně a velmi moderně i v dnešních dnech. V prvním patře je kavárna Orient, jejíž interiér Josef

---

⁸⁸ LUKEŠ, Zdeněk a Ester HAVLOVÁ. Český architektonický kubismus. 1. Praha: Galerie Jaroslava Fragnera, 2006, s. 146. ISBN 80-239-8368-7.

⁸⁹ Ibidem, s. 146

⁹⁰ VLČKOVÁ, pozn. 49, s. 85

⁹¹ LUKEŠ, pozn. 88, s. 38

⁹² LUKEŠ, pozn. 77, s. 72

⁹³ VLČKOVÁ, pozn. 49, s. 49

Gočár navrhl. Na nároží stavby je osazena soška madony černé pleti, která pochází z původního barokního domu a dala mu jméno. Jako obchodní dům sloužila stavba pouze do roku 1922, poté byl její interiér několikrát přestavován ke kancelářským účelům. Celková rekonstrukce domu včetně obnovy kavárny Orient proběhla až v letech 1993–1994 pod vedením Karla Pragera.⁹⁴ Uměleckoprůmyslové museum v Praze od roku 2015 má pronajata čtyři patra budovy k muzejním účelům. Ve druhém a třetím patře představuje UPM český kubismus jako komplexní fenomén, čtvrté patro je využíváno ke krátkodobým výstavám a závěrečné páté patro slouží jako ateliér a zázemí pro kustody.

Emil Králíček: lucerna na Jungmannově náměstí (1912–1913)

Tato lampa se stala kultovním symbolem pražského kubismu. Jedná o stavební projekt firmy Matěje Blechy, u kterého Emil Králíček pracoval jako vedoucí projektant. Lampa vznikla jako součást úprav za domem Adamovy lékárny. Lékárna byla postavená v secesním a kubistickém duchu, které Králíček citlivě kombinuje. Dobový interiér je stále zachovaný a je možné si ho prohlédnout vstupem z Václavského náměstí.

Králíček postavil „lampolavičku“ v prostranství sousedícím s gotickým portálem. Zkosené tvary korespondují s rovnoramenným tympanonem portálu a obecně s lomeným gotickým obloukem. Vlastní lucerna je řešena velice stroze jedině, co ji zjemňuje je pouze vodorovné kanelování dřívku. Po svém dokončení byla kritizována jak památkáři, tak i veřejností,⁹⁵ což nebylo u kubistických děl nic neobvyklého. Svoji slávu získala až mnohem později, a dnes je obdivována turisty z celého světa.

Emil Králíček: obchodní dům Diamant (1912–1913)

Již před vznikem této budovy se někteří projektanti zabývali urbanismem tohoto místa např. Friedrich Ohmann.⁹⁶ Jde o prostor blízko barokního kostela Nejsvětější trojice a současně o nárožní parcelu frekventovaného místa, takže nebylo snadné vyprojektovat stavbu souznící s celkovou dispozicí místa. Emil Králíček těmto požadavkům vyhověl a navrhl stavbu, která je

---

⁹⁴ VLČKOVÁ, pozn. 49, s. 49

⁹⁵ LUKEŠ, pozn. 77, s. 76

⁹⁶ Ibidem, s. 75

funkční i z dnešního pohledu. K propojení prostoru mezi novým obchodním domem a barokním kostelem navrhl geometricky pojatou kašnu, která je součástí stěny kostela a nahrazuje zbytky původní barokní kašny. Dalšími prvky jsou kubisticky řešený sloupek blízko nároží kostela, který bezprostředně navazuje na pilastry zdobící fasády chrámu. Sloupek je stejně jako lampa na Jungmannově náměstí řešen jednoduše, hlavici zdobí jemné zářezy a dřík je po vzoru antických sloupů členěn vertikálními kanelury. V meziprostoru staveb se nachází olemování sochy sv. Jana Nepomuckého, které přímo propojuje dům Diamant a kostel. Těmito prvky se architektovi podařilo spojit prostor obou budov i slohových odlišností.

Dům nese prvky pozdní geometrické secese i kubismu s mnoha diamantovými motivy, které mu daly jméno. Řada jeho působivých detailů se skrývá i v interiéru budovy: geometricky pojednané dlažby, prolamované mříže a lampy na schodištích.⁹⁷ Stavba nese i originálně pojatou kubistickou sochařskou výzdobu, patrně od jednoho z Králíčkových tří stálých spolupracovníků: Antonína Waiganta, Karla Pavlíka nebo Antonína Odehnala.⁹⁸

Josef Chochol: činžovní dům v Neklanově ulici (1913–1914)

Josef Chochol je považován za nejradikálnějšího kubistického architekta. Nejvýrazněji obohatil český kubismus skupinou domů v Praze pod Vyšehradem. Pozornost ovšem nevěnoval jenom architektuře, ale i formám užitého umění. Většina jeho děl je inspirována gotickým uměním, jež má v Praze silnou tradici, a není pochyb o tom, že právě gotika byla jedním z inspiračních východisek všech českých kubistů.

Nárožní činžovní dům v Neklanově ulici působí velmi dynamicky. Jeho dominantou je štíhlý nárožní pilíř, který podpírá značně předsunutou korunní římsu a balkóny ve tvaru nepravidelného pětiúhelníku. Při bližším zkoumání pilíře můžeme najít paralelu k Parlářově tvorbě. Gotický mistr využíval středové pilíře pro dynamizaci prostoru. Tento prvek je patrný např. v katedrále sv. Víta v bočním vchodu pod mozaikou posledního soudu, nebo v kostele sv. Bartoloměje v Kolíně. Hlavní výrazné prvky stavby doplňuje řada promyšlených detailů. Architekt si hraje se škálou úhlů při členění stěn, v prvním patře navrhuje každé okno jinak

---

⁹⁷ LUKEŠ, pozn. 77, s. 75

⁹⁸ ŠVESTKA, pozn. 48, s. 248

velké, rozpracovává i návrhy kování a využívá diamantovou klenbu ve vstupní chodbě, na jejíž realizaci se podílel i investor stavby František Hodek.⁹⁹ Celý dojem expresivity je umocněn i samotnou dispozicí nárožní parcely, která je na kosém pozemku.

Antonín Belada: nájemní dům v Neklanově ulici (1913)

Antonín Belada si jako jeden ze stavebníků kubistického trojdomu na Rašínově nábřeží osvojil Chocholovo tvarosloví,¹⁰⁰ a využil ho při své zakázce na stavbu nájemního domu pro bratry Bayerovy. Celkově se nejedná o nejprogressivnější formu kubismu, Belada se zaměřuje spíše na detaily, které ovšem při bližším zkoumání působí velmi promyšleně. Nejvýraznějším prvkem je korunní římsa s diamantovým prvkem. Nenápadné je prolamování balkonů, zešíkmení podokenních říms, ve střeše arkýřové okno ve tvaru diamantu a důmyslné členění celé fasády.

Josef Chochol: rodinný trojdům (1912–1913)

Dům byl postaven pro pražské stavitele Františka Hodka, Antonína Beladu a bratry Bayerovy – advokáta a stavebního radu.¹⁰¹ Dům je postaven jako typ barokního paláce s tympanonem nad středovým rizalitem a mansardovou střechou. Jedná se o osově symetrický objekt s mohutným tympanonem, který byl později doplněn o reliéfní výzdobu. Sochařská výzdoba zde na rozdíl od domu Diamant nekoresponduje s celkovým charakterem stavby. Sochy jsou pojednány v intencích klasicismu a v kontextu lomených ploch působí poněkud cize. Práci provedl sochař Ladislav Křtín a ztvárnil zde námět Lumíra zpívajícího kněžně Libuši.¹⁰² Kubisticky hodnotné je zkosené orámování tympanonu ve středu stavby, architekt rozčlenil fasádu zkosenými gotizujícími opěráky a na střeše umístil polygonální arkýře. Kubistické prvky jsou patrné také v interiéru. Na chodbách jsou hvězdicovitě položené dlaždice a prolamované příčky zábradlí na schodišti.

---

⁹⁹ LUKEŠ, pozn. 88, s. 84

¹⁰⁰ LUKEŠ, pozn. 77, s. 78

¹⁰¹ LUKEŠ, pozn. 88, s. 56

¹⁰² NOVÁKOVÁ, Jolana. Pod Vyšehradem můžete vidět kolonii kubistických domů [online]. 2. 3. 2015 [cit. 2018-31-08]. Dostupné z: <https://regiony.rozhlas.cz/pod-vysehradem-muzete-videt-kolonii-kubistickych-domu-7438949>

Kubismus nebyl inspirovaný jenom gotikou, kupříkladu na tomto domě je patrná i inspirace barokními paláci, a to nejen půdorysem stavby, ale i celkovou barevností. V Praze se podobné barevné řešení objevuje například na fasádě zámku Troja, paláce Kinských na Staroměstském náměstí nebo u vily Amerika Kryštofa Dietzenhofera.

Josef Chochol: Kovařovicova vila (1913)

Vila byla postavena pro inspektora stavebních podniků pražské obce Bedřicha Kovařovice na místě bývalé schwarzenberské cihelny.¹⁰³ Jeho vila je jedním z nejzdařilejších příkladů pražské kubistické architektury.¹⁰⁴ Dynamicky prolamované průčelí a výrazný rizalit do zahrady dělají z vily působivou dominantu nárožní parcely. Průčelí je koncipované jako prolamovaný polygon a stejné sešikmení je patrné i na zahradě s oplocením. Zahrada byla původně rozměrnější a zasahovala i do prostoru, kde je dnes chodník, až později během rozšiřování silnice byla zmenšena a plot byl posunut.¹⁰⁵ Architekt se zde opět zaměřuje na detaily, a prolamování uplatňuje krom oplocení na komínech. V kubistickém duchu byl řešen i interiér, což bylo celkem ojedinělé, jelikož ostatní kubistické stavby byly řešeny pouze exteriérově, což byla také skutečnost, která byla kubistické architektuře vytýkána.

Další zajímavostí je okolní zástavba. Vila vytváří trojici se svými dvěma sousedy, které lze označit jako vzorek architektury Prahy před první světovou válkou. Vedle sebe tu stojí reprezentanti tří paralelních stylů tohoto období: kubismu, který vyniká lomenými tvary a různorodou škálou úhlů na fasádách; modernou, která oproti tomu pracuje se zjednodušením formy a eliminací ornamentu, (architekt Otakar Novotný,¹⁰⁶ zde využívá pro členění fasády pouze samotné režné zdivo); a secesního neoklasicismu ve vile Emila Králíčka.¹⁰⁷

---

¹⁰³ NOVÁKOVÁ, pozn. 102

¹⁰⁴ LUKEŠ, pozn. 77, s. 78

¹⁰⁵ LUKEŠ, pozn. 88, s. 52

¹⁰⁶ LUKEŠ, pozn. 77, s. 78

¹⁰⁷ Ibidem

3.2.5. Shrnutí

Rozsah kubismu na našem území neměl v evropském měřítku obdoby. Praha byla před první světovou válkou jedním z center evropské avantgardy.¹⁰⁸ Střediskem uměleckého života se stává potřetí v řadě: v období vlády Karla IV. a Rudolfa II., období baroka, jehož vrcholem byla díla mistrů Ferdinanda Maxmiliána Brokoffa, Matyáše Bernarda Brauna nebo Kryštofa a Ignáce Kyliána Dietzenhoferových. Právem také z těchto velkých období čerpá inspiraci český kubismus. I když měl kubismus mezi laickou veřejností i odborníky mnoho odpůrců, našel podporu v uměleckohistorické scéně, nejvýrazněji od Vincence Kramáře, který jako první sbíral díla francouzských kubistů v letech 1910–1914 a roku 1921 publikoval první vědeckou práci věnovanou tomuto tématu s názvem *Kubismus*.¹⁰⁹ Při vytváření sbírky kubistických děl mu pomáhal jeho francouzský přítel Daniel-Henry Kahnweiler, který pomáhal zprostředkovávat vystavení francouzských kubistických děl na pražské výstavě.¹¹⁰ Podstatnou roli sehrál i teoretik umění Václav Vilém Štech, který roku 1914 vydal knihu o moderním českém interiéru, přičemž by se slovo „moderní“ dalo nahradit slovem kubistický.

Český kubismus vycházel z francouzského pojetí, ale měl svá specifika. V počátcích vývoje kubismu, tzv. prekubismu, šlo o vztahy prostoru a tvaru: u nás se na něj začíná reagovat kolem roku 1910 v podobě kuboexpresionismu. V roce 1911, tedy o rok později, se i u nás přechází k analytické, abstrahující metodě, ve které se slévá tvar a prostor.¹¹¹ Prvotní odezvou na francouzský kubismus bylo pouhé vnější imitování stylu a podoby kubistické malby. To bylo do značné míry typické u všech českých kubistů v letech 1910–1912.¹¹² Český kubismus je spíše „prekubismus v české kuboexpresionistické verzi“.¹¹³ Principy rozkládání a skládání ploch bylo možné uskutečnit v trojrozměrných objektech, o čemž svědčí sochařské práce Otty

---

¹⁰⁸ ŠVESTKA, pozn. 48, s. 56

¹⁰⁹ KRAMÁŘ, Vincenc, 1877-1960, *Kubismus* / Vincenc Kramář, Brno: Moravsko-slezská revue; 1921

¹¹⁰ ŠVESTKA, pozn. 48, s. 12

¹¹¹ *Ibidem*, s. 56

¹¹² *Ibidem*, s. 12

¹¹³ *Ibidem*, s. 56

Gutfreunda, ovšem v konstrukci a funkčnosti architektury či předmětů užitého umění už to tak snadné nebylo.¹¹⁴

---

¹¹⁴ ŠVESTKA, pozn. 48, s. 56

Pedagogická část

4. Tvorba a realizace didaktického projektu

Tématem této práce je český kubismus a jeho edukační možnosti v galerijním a školním prostředí. Pro mapování této oblasti jsem si zvolila jednotlivá dílčí edukační témata: základní principy českého kubismu, konstrukce a design, kubistická architektura, užité umění. Během zpracování práce jsem si kladla **výzkumnou otázku**, jaká didaktická transformace vzdělávacího obsahu „český kubismus“ je účinná pro vzdělávání školních skupin i individuálních návštěvníků. **Cílem projektu** je najít vhodné přístupy pro ukotvení poznatků o principech a hlavních představitelích českého kubismu ve školním a muzejním prostředí a jejich zpracování ve formě vzdělávacího programu. Jako **metodu kvalitativního výzkumu** jsem zvolila případovou studii¹¹⁵ hodin výtvarné výchovy během magisterské praxe v ZŠ Trávníčkova a Gymnáziu Jaroslava Heyrovského, a to v budově školy, návštěvě expozice Českého kubismu či během procházek se žáky kubistickou Prahou. Během této výuky probíhala fotodokumentace a následně po každé odučené hodině jsem zpracovala reflektivní bilanci (reflexe vlastního učitelského přístupu, celkového zvládnutí výuky i přístupu žáků či studentů). Jednotlivé bilance jsem následně zpracovala pomocí otevřeného kódování, jehož součástí je i identifikace obecnějších kategorií.¹¹⁶ Na základě vybraných kategorií jsem z každé hodiny učinila shrnutí, které se stalo jedním z výchozích podkladů pro tvorbu edukačních programů. Všechny tyto materiály jsou uvedeny v příloze č. 1 a 2.

Vedle výsledků této evaluační studie byly dále analyzovány již existující pracovní listy UPM od roku 1998 (viz kapitola 2.4.1.), s poznatky této kapitoly bylo dále pracováno při tvorbě vlastních edukačních listů pro expozici Český kubismus (viz kapitola 6.)

Pedagogickým výstupem této práce jsou vzdělávací programy, které jsou prezentovány v následující kapitole. Tyto programy jsou připraveny pro expozici *Českého kubismu* v Domě U Černé Matky Boží a pro seznámení se s pražskou kubistickou architekturou. Vzdělávací balíček,

---

¹¹⁵ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. Praha: Portál, 2005, s. 110. ISBN 8073670402.

¹¹⁶ *Ibidem*, s. 247

který zde představuji, zahrnuje: edukační programy pro školy (viz kapitola č. 5) a edukační listy (viz kapitola č. 6).

4.1. Případové studie

Koncepce edukačního projektu byla realizována na jaře roku 2017 s devátými ročníky Základní školy Trávníčkova Praha 13. V zimním semestru téhož roku byl stejný projekt proveden se studenty kvarty Gymnázia Jaroslava Heyrovského Praha 5. V obou případech se jednalo o stejně staré žáky a studenty.

Na základní škole se projektu účastnily dvě skupiny závěrečného devátého ročníku. Obě třídy vede ve výtvarném vzdělávání tatáž pedagožka již několik let, skupiny žáků jsou tedy zvyklé na stejný přístup ve výuce. Průběh celého pilotního programu včetně didaktické analýzy odučených vyučovacích jednotek je zaznamenám v příloze č. 1.

Druhá realizace se studenty gymnázia Jaroslava Heyrovského byla taktéž ve spolupráci se zkušenou výtvarnou pedagožkou, která své žáky vede od primy. Do projektu byla zapojena jedna třída ve věku patnácti let. Průběh celého pilotního programu včetně didaktické analýzy odučených vyučovacích jednotek je zaznamenám v příloze č. 2.

4.2.1. Představení pilotního projektu

Pilotní verze programu je koncipovaná do tří dvouhodinových bloků. Jedná se tedy o třístupňový časový model vzdělávacího programu, který prohlubuje „*vazbu mezi školní výukou a muzejním edukačním programem*“,¹¹⁷ Tento model zahrnuje tři fáze. První můžeme označit za přípravnou, druhou za návštěvnickou a třetí závěrečnou fázi za reflektivní. **Úvodní blok** (první fáze) je věnovaný seznámení se se základními principy českého kubismu pomocí výtvarné práce. První polovinu dvouhodinové výuky mají studenti nebo žáci za úkol podle připravených sítí stereometrických těles vytvořit obkreslením vlastní síť a těleso sestavit.

---

¹¹⁷ JAKUBCOVÁ HAJDUŠKOVÁ, Lucie, Marie FULKOVÁ a Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. Metodika II: Metodika realizace vzdělávacího galerijního/muzejního programu (pro základní vzdělávání) [online]. s. 5 [cit. 2018-11-19]. Dostupné z: <http://www.upm.cz/index.php?language=cz&page=207>

V druhé části této hodiny se pak ve skupině věnují složení vlastní kubistické stavby, která může být i fantazijní. Závěrem reflektujeme samotný proces práce na papírových objektech a celkové estetické vyznění výsledného díla. **Druhý blok** (druhá fáze) je věnovaný návštěvě expozice Český kubismus nebo procházce po kubistické architektuře Prahy. Během návštěvy probíhá výklad k jednotlivým zastavením buď přímo v expozici, nebo u kubistických domů. V průběhu výkladu jsou žáci/studenti vyzýváni k fotografování kubistických detailů, se kterými následně pracují v závěrečné třetí fázi. Své fotografie posílají účastníci na předem domluvené uložení. **Závěrečný blok** (třetí fáze) je věnován kubistickému provedení v ploše. Fotografie pořízené během návštěvy muzea či procházky jsou využity jako vzorníky pro další práci, která se zaměřuje na využití kubistického tvarosloví pro návrh dekoru v intencích tohoto směru. Možností a variant navazujících činností je mnoho, ve svém testovaném projektu jsem využila dvě možnosti. Na Základní škole Trávníčkova jsme projekt završili dekorováním prosklené stěny vedoucí do jídelny a na Gymnáziu Jaroslava Heyrovského tvorbou návrhu kubistického dekoru aplikovaného při výrobě odznaků.

4.2.2. Shrnutí realizovaných vzdělávacích jednotek

Na základě odučených bloků zde uvádím několik poznatků k celému projektu. Oproti běžné praxi třístupňového modelu galerijního vzdělávání, ve kterém je výtvarná činnost začleněna až po návštěvě muzea či galerie,¹¹⁸ se osvědčilo nejprve žáky/studenty vézt k výtvarné tvorbě a až poté navštívit galerii. Žáci/studenti lépe pochopili náročnost provedení ostrých hran a lomených ploch ve dřevě nebo na fasádách kubistických domů. Skupiny, které navštěvují muzeum bez této přípravy, většinou nedokáží docenit náročnost provedení a návštěva muzea či procházka pro architekturu se pro ně často stává jenom výletem, díky kterému nemusí trávit čas ve škole.

Pro žáky na základní škole byly úkoly skládání a lepení stereometrických objektů jistou výzvou, kterou nebylo zcela jednoduché splnit. Oproti tomu realizace projektu na gymnáziu ukázala, že přerýsování objektů a následné složení je jednoduchý úkol, i když se jedná o stejně staré

---

¹¹⁸ JAKUBCOVÁ HAJDUŠKOVÁ, pozn. 117, s. 7

žáky. Gymnazisté neměli téměř žádný problém se zadáním a někteří složili během 45 minut i dva objekty.

Pro úspěšnou realizaci edukačních programů v muzeu v konfrontaci s vyhrazeným časem školních skupin je nutné mít sítě objektů již předtištěné na tvrdých papírech a nechat žáky či studenty zaměřit pouze na samotné skládání. Výuka na gymnáziu také ukázala, že je nutné vybrané objekty upravit tak, aby jejich stěny navzájem lépe navazovaly a bylo z nich možné vytvářet kreativnější stavby. Program je celkově vhodný spíše pro starší účastníky, jelikož skládání papírových objektů vyžaduje dobře rozvinutou jemnou motoriku. Pro mladší účastníky jsem vytvořila program s názvem *Obyčejná židle nebo vzácný exponát*, který volně navazuje na pracovní listy z roku 2015 od kurátorky edukace Vladimíry Sehnalíkové a zaměřuje se speciálně na konstrukci a design. Práce s pracovními listy je doplněná o odborný výklad a práci s autorskou skládačkou, kterou jsem vytvořila speciálně pro tento program (viz kapitola 6).

5. Edukační programy

Didaktický projekt realizovaný ve školách je pro běžnou návštěvu muzea časově velmi náročný. Pedagogové si většinou nemohou dovolit strávit se svojí třídou v muzeu celé dopoledne a bylo tedy nutné se zaměřit na reálné možnosti škol. Koncepce programu pro galerijní vzdělávání je tedy oproti projektu ve škole zkrácena a rozčleněna. Ty jsou koncipovány maximálně do 120 minut a realizuje se v nich návštěva expozice a výtvarná aktivita. Samostatným programem je procházka po vybraných kubistických stavbách Prahy, na kterou může navazovat výtvarná aktivita pod vedením pedagoga v běžné výuce, která již není vázána na muzejní prostředí.

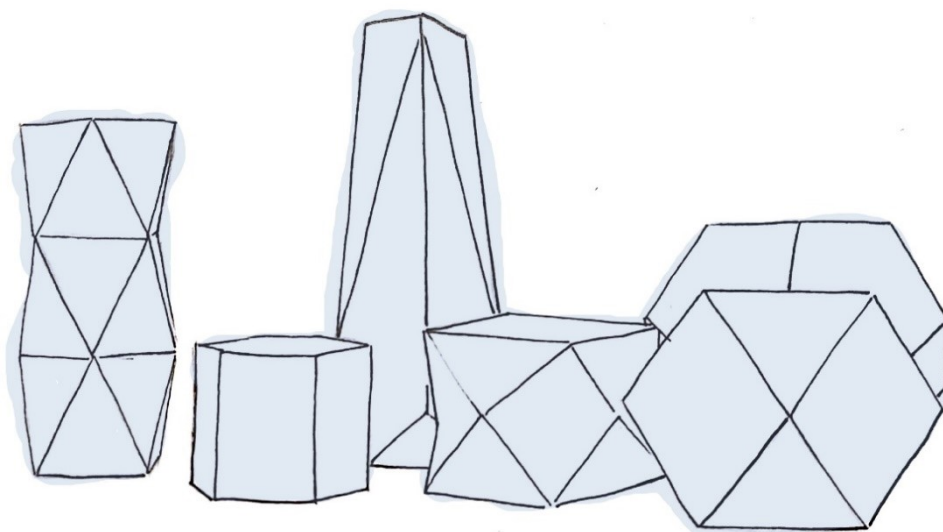
Dílčí témata výzkumné sondy: *základní principy českého kubismu, konstrukce a design, kubistická architektura, užité umění* jsem zpracovala do třech různých programů **Architekt a designér kubismu** (základní principy, konstrukce a design), **Procházka kubistickou Prahou** (architektura), **Užívej (si) užité umění** (užité umění).

Nadcházející podkapitoly jsou navrženy jako ucelené podklady pro všechny edukátory UPM. Na jejich základě by měli být schopni realizovat všechny zde uvedené programy. Jejich osnova je jednotná a vždy je dodržena základní posloupnost: anotace programu, cílová skupina, časová dotace, návaznost na RVP. Poté se v návaznosti na charakter programu nejprve věnují buď detailnímu zpracování výkladu nebo popisu tvůrčí činnosti.

5.1. Architekt a designér kubismu

Edukační program se týká obecných principů českého kubismu a jeho nejznámějších představitelů. Aktivity v něm obsažené jsou zaměřené na rozvoj motorických dovedností a logického myšlení, které potřebuje ke své tvorbě každý architekt či designér. Program je zahájen výtvarnou aktivitou v ateliéru, která žákům/studentům pomůže lépe pochopit design a principy kubistického užitého umění, které následně zhlédnou v expozici.

Obrázek 1., stereometrická tělesa, vlastní kresba, 2018

Cílová skupina: studenti III. stupně (ZŠ, SŠ, GYM, ZUŠ) 15–20 let

Délka programu: 120 minut (výtvarná část 60–70 minut, návštěva expozice 50–60 minut)

Pomůcky: čtvrtky, nůžky, lepidla, pravítka, tužky, tavná pistole

Rámcový vzdělávací program:

Očekávaný výstup ZŠ, obor: výtvarná výchova:

Žák porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů.

Očekávaný výstup Gymnázia, obor: výtvarný obor:

Žák na příkladech objasní vliv procesu komunikace na přijetí a interpretaci vizuálně obrazných vyjádření; aktivně vstupuje do procesu komunikace a respektuje jeho pluralitu.

Očekávaný výstup ZUŠ II. stupeň, obor: výtvarný obor:

Žák zná obrazotvorné prvky plošného i prostorového vyjádření, jejich výtvarné a výrazové vlastnosti a vztahy; správně používá odbornou terminologii vztahující se k dané oblasti.

5.1.1. Průběh edukačního programu

5. PATRO

Program začíná v pátém patře v Domu U Černé Matky Boží, kde je pro účastníky připraven ateliér, v něm se žáci či studenti blíže seznámí se základními principy kubismu pomocí výtvarné tvorby.

Na pracovním stole v ateliéru jsou již připravené různé druhy krystalů (křišťál, pyrit, ametyst atd.), modely vizualizací krystalů, živá květina, podobizny nejvýraznějších osobností a nakopírované úryvky statě *Hranol a pyramida*¹¹⁹. Lektor/ka klade otázky, týkající se základních principů českého kubismu tak, aby účastníci byli schopni formulovat základní definici.

- Co mají vystavené předměty společného?
- Co Pavel Janák nejvíce oceňuje ve statě *Hranol a pyramida*?
- Kdo jsou pánové na obrázcích?
- Proč je tu květina?

---

¹¹⁹ „Všecky jiné v neživé přírodě přicházející tvary, jež jsou geometricky složitější, vznikly za součinnosti třetí síly: šikmý pád deště je zpříčiněn přistupující složkou větru; podobně závěje, výmoly, strže skal, jeskyně, propadliny, sopky jsou vesměs tvary kladně anebo záporně utvořené z neživé hmoty jinou v ni vnikající silou, která hmotu deformuje a uchyluje z přírodního tvaru, v němž byla uložena. Nejkrásnějším případem jest krystalizace.“

- Podle potřeby jsou volené další otázky či doplňující dotazy.

Výtvarná tvorba

Účastníci programu dostanou předtištěné sítě stereometrických těles na papírech s vyšší gramáží. Jejich úkolem je vytvořit funkční pracovní skupiny, dohodnout se, jaká tělesa budou skládat, aby v závěru výtvarné práce byli schopni složit svoji fantazijní stavbu. Dále si vyberou jednoho z představovaných architektů, který se stane jejich patronem. Výtvarná práce je koncipována na 60 minut, z čehož první polovina je věnována individuální práci a druhá část práci skupinové, při které účastníci skládají dohromady své objekty. Lektorka připomene, že se jedná o fantazijní stavbu, která ovšem musí mít promyšlenou funkci a v průběhu práce obchází jednotlivce případně skupiny a snaží se pomoci tam, kde je to potřeba, či jen poskytuje krátkou reflexi, co se podařilo a co nikoliv.

- Vytvořte si čtyři skupiny, ve kterých se vám bude dobře spolupracovat.
- Vyberte si jednoho patrona z představovaných architektů.
- Domluvte se, kdo jaké těleso bude skládat, aby se vám podařilo v druhé části programu, složit jednu stavbu. Myslete na to, zda chcete mít stejné prvky nebo budete pracovat, až s objekty, které budete mít k dispozici.
- Nejprve máte cca 30 minut na složení svého objektu a dalších 30 minut na skupinovou práci.
- **Celkové zadání:** Finální stavba může být fantazijní, ale musí mít promyšlenou funkci. Stavte ji již se záměrem, co se v dané budově bude odehrávat.

V samotném závěru skupiny prezentují svoje stavby, představí jejich účel a také svého patrona. Lektorka společně s účastníky hodnotí provedení, nápad, a současně nechává prostor pro sdílení prožitků z průběhu práce. Lektor/ka klade tyto otázky:

- Jaké bylo zadání?
- Kdo je váš patron?
- K čemu je stavba určena?
- Plní svůj účel?
- Jaký byl průběh práce? Co bylo obtížné a naopak lehké? Narazili jste na nějakou komplikaci?
- Jak hodnotí ostatní stavbu? Splnila skupina zadání?

3. PATRO

Teoretická část začíná ve třetím patře expozice, kde se žáci či studenti mohou setkat s originály kubistických artefaktů. Koncepce výtvarné tvorby na začátku programu je záměrná, vzhledem k tomu, že účastníci na základě vlastní prostorové tvorby s obyčejným papírem lépe chápou složitost provedení exponátů ve dřevě, který je na zpracování daleko složitější.

U skříně s minerály

„Český kubismus je velmi specifický projev umění. Možná znáte malířský kubismus Pabla Picassa. Ten zobrazoval předměty z různých pohledů a rozkládal tvary. Inspiroval se africkými maskami, jejichž tvůrci velmi zjednodušovali lidskou tvář. Český kubismus, však vychází z teorie Pavla Janáka, který se inspiroval v krystalu a jeho lomených ploškách. Janák spatřoval nejkrásnější projev přírody v krystalu, podle něj to byla absolutní krása. Ve skříně vidíte několik modelů krystalu, mimo jiné i model pyritu, který se stal výchozí inspirací pro Janákovu dózu. Pavla Janáka si můžete zapamatovat jako nejvýraznějšího TEORETIKA kubismu. Teď se pojdme podívat na nejvýraznějšího PRAKTIKA kubismu Josefa Gočára.“

Nábytková souprava pro Ottu Bolešku

„Stojíme u nábytkové soupravy pro herce Národního divadla v Praze Ottu Bolešku, jehož autorem je Josef Gočár. Na tomto nábytku si můžete všimnout, že český kubismus není jenom geometrický, tedy ostrý a hranatý, ale i organický a díky rostlinným motivům na čalounění působí jemně.“

„Co se týče funkčnosti, nebyl kubistický nábytek příliš praktickou záležitostí. Když se podíváte pozorněji, vidíte, že bočnice pohovky jsou zkosené, což popírá standartní řešení nábytku, kdy jsou boční strany a nohy pravoúhlé, aby se váha člověka rovnoměrně rozkládala. Tady je tlak veden do šikmých ploch, které musely být často speciálně vyztuženy kovovými vruty. Jistě jste již slyšeli, že dřevo vlivem vlhka zvětšuje svůj objem a v suchu se naopak smršťuje. Tyto vlastnosti kov nemá, a dřevo, když sesychalo, tak kolem vrutů praskalo, takže nábytek se brzy rozpadal. Další možností byly kovové výztuhy v podobě pásů, které sice nábytek udržely pohromadě, ale celkově byl takovýto kus velmi těžký a pro běžné užívání v domácnosti nepraktický. Toto jsou největší úskalí kubistického nábytku.“

„Jak již bylo zmíněno, Josef Gočár byl praktik a myslel na svého zákazníka. Dobře je to vidět na skříni, můžete si všimnout, že přední stěna je pouze taková fasáda, tím Gočár dodržel kubistické tvarosloví a zároveň nábytek odlehčil. Důležité je, abychom se ještě jednou zaměřili na čalounění. To je sice zjemněno rostlinným dekorem, ale v intencích kubismu je napínané do ostrých úhlů, asi si dokážete představit, že se látky velmi brzy začaly trhat.“

Otázka pro účastníky: Pro srovnání zkuste porovnat skříň s minerály od Pavla Janáka. V čem jsou stejné a v čem se naopak liší?

Odpověď: Janákova skříň je tvarována v hmotě, kdežto Gočár vytváří spíše takovou fasádu, která je lomená, ale nepůsobí tak masivně.

Židle Pavla Janáka

„Zde se krátce zastavíme, abychom si prohlédli, do jakých krajností byl Pavel Janák ochotný zajít, aby dodržel svoji teorii o šikmých plochách. Tato židle je ukázkovým příkladem, kdy je kubismus řešen na samou hranu konstrukčních možností. Tuto židli vám také ukazují z toho důvodu, že si na její repliku budete moci o patro níže sednout.“

Úkol pro účastníky: Zkuste si představit, jak by se na takového židli mohlo sedět. Ve druhém patře si budete moc svůj odhad ověřit.

Nábytek Josefa Chochola pro anglický kroužek

„Další výraznou osobností českého kubismu je Josef Chochol. Tento designér a architekt studoval francouzskou gotiku a inspirace tímto slohem je patrná i na těchto křesílkách. Zkuste si vybavit lavice ve starých gotických kostelích nebo královských trůnech, jistě najdete podobu. Josef Chochol se také zabíral otázkou funkčnosti a pohodlí pro zákazníky. Například tento nábytek opatřil praktickými kolečky, aby usnadnil manipulaci. Josef Chochol je také známý svými kubistickými stavbami pod Vyšehradem, pokud je neznáte, určitě stojí za to je někdy navštívit. Český kubismus se také vyznačuje tím, že pronikl do všech druhů umění. Můžeme ho najít v užitém umění, v malbě, sochařství i architektuře. A aby toho nebylo málo, tak se pekly i kubistické bábovky. Zkrátka celý život jste mohli prožít obklopeni kubismem.“

Nábytek Vlastislava Hofmana pro Josefa Mařatku

„U tohoto souboru se zaměříme hlavně na židle. Jednu z těchto židlí budete moci vyzkoušet v replice o patro níž. Na první pohled se může zdát, že je to vcelku obyčejná židle, když se však podíváte blíže, strohý vzhled zjemňují pečlivé detaily zkosených ploch na hranách nohou a do trojúhelníků vyskládaných dých na všech plochách.“

Vitrína s porcelánem

„Zatím jsme se bavili převážně jenom o nábytku. V této vitríně můžete vidět i porcelán a sklo. Sklo byl jediný materiál, který kubistickému užitému umění vzdoroval, proto je zde využit pouze geometrický dekor. Pro období kubistických tvarů je důležitá firma Graniton, Rydl a Thon Svijany-Podolí u Turnova. Tato malá společnost svoji výrobu zaměřovala na nejrozmanitější nabídku zboží od dekorativních figurek, figur v životní velikosti, krbů, obkladů, fontán, ozdobných kašen, náhrobní plastiku až po kubisticky tvarované porcelánové servisy.“¹²⁰

Komoda Pavla Janáka pro Růženu Jakubcovou

„Zastavili jsme se u komody, kterou navrhl Pavel Janák. Opět se jedná o důsledné provedení Janákovy teorie. Ten byl tak trochu posedlý šikmou plochou, proto na této komodě budete jen těžko hledat pravý úhel.“

Otázka pro účastníky: Jak fungují tyto zásuvky?

Odpověď: Jsou to klasické obdélníkové přihrádky.

„Janákovi stálo za dodržení teorie i to, že po stranách nechá cca 10 cm volného místa. Pro současný design je to opravdu něco nepochopitelného. Dnes se snažíme o maximální využití úložného prostoru, necháváme si dělat všechno na míru, tak abychom využili každý kout. Tady tomu tak opravdu není. Tento kus nábytku je spíše pojatý jako socha, kterou bychom si dovedli představit jako solitér u stěny tvořící dominantu celého pokoje.“

---

¹²⁰ ŠVESTKA, pozn. 48, s. 298

Nábytek Josefa Gočára pro Jana Deyla

„Pro srovnání si opět ukažme nábytek Josefa Gočára, který respektoval kubistické tvary, ale je na první pohled lehčí a celkově navazoval i na původní vybavení interiéru zákazníka, protože ne každý si mohl dovolit vybavit svůj byt kompletně po vzoru kubismu. Tady ještě upozorňuji na detail věšáků a jejich využití v kavárně Orient.“

2. PATRO

Nábytek Josefa Gočára pro Václava Rabase

„Pokračování prohlídky zahájíme u nábytkové soupravy od Josefa Gočára.“

Otázka pro účastníky: Do jakého interiéru by mohl být tento nábytek bez problému umístěn?

Odpověď: Venkovský dům.

„Ano, toto je nábytek, který byl určen na chalupu. Gočár sice dodržuje kubistické tvarosloví, ale ne nijak radikálně. Oproti realizacím ve třetím patře působí nábytek velmi lehce. Nábytek navrhl pro malíře Václava Rabase.“

Otázka pro účastníky: V nábytku je ukryté jedno z písmeno z jeho monogramu. Najdete ho?

Odpověď: Písmeno R.

Ilustrace Václava Špály knihy Babička

„Kubismus pronikl opravdu všude, ve vitríně můžete vidět kubistické ilustrace k takové klasice jako je Babička od Boženy Němcové.“

Vitrína s urnou

„U této vitríny mám pro Vás hádanku.“

Otázka pro účastníky: K jakému účelu sloužila tato velká nádoba umístěná dole ve skříni?

Odpověď: Kurátoři výstavy ji interpretují jako urnu na lidský popel.

„Jestli to byla urna nebo ne, přesně nevíme, ale kubistické urny opravdu byly. Dochovaly se jejich návrhy, proto je tady v muzeu tento předmět takto interpretován, aby bylo jasné, že člověk mohl celý život strávit obklopen kubismem a stejně tak i po své smrti.“

Nábytek Josefa Gočára pro Werkbund 1914

„Zastavili jsme se u toho pravděpodobně nejvýznamnějšího, co v muzeu máme. Tento soubor navrhl Josef Gočár pro výstavu do německého Kolína nad Rýnem. Jednalo se o výstavu, ve které mohlo i České království část Rakouska Uherska vystavovat. Jednalo se tedy o jedinečnou příležitost prezentovat umění, které se vytvářelo na našem území a ukázat tak, že nejsme jenom maličký národ v područí Rakouska Uherska, ale máme svoji uměleckou suverenitu. Gočár navrhl nábytek, který byl po vzoru Janákovy teorie přísně kubistický. Všechno bylo dokonale připravené, bohužel v roce 1914 vypukla první světová válka. Výstava trvala jen tři měsíce a ve spěchu se všechno muselo odvézt vlaky zpět k nám do Čech. Co se s nábytkem stalo pak, nikdo neví. Každopádně dnes můžete obdivovat skoro celý soubor u nás v muzeu. Souvisí s ním úsměvný příběh: jeden nadšený sběratel sesbíral nevědomky všechny kusy, nezávisle na sobě shromáždil ono vystavené nábytkové umění z roku 1914. Příborník a prosklenou skříň koupil někde ve starožitnictví, židle mu koupila maminka od nějaké známé s odůvodněním, že jemu se tyto hranaté věci přece líbí. Perličkou je stůl, který vyměnil za sklenici kávy s jednou paní, která ho měla na zahradě pobitý linoleem. Po důkladném zrestaurování rodina sběratele stůl stále používala a až v roce 2015 byl zapůjčen do muzea jako poslední součást souboru z oné výstavy.“

Projekce architektury

„Zde si ukážeme, že kubismus pronikl i do architektury, která se v takovémto měřítku neobjevuje nikde jinde ve světě. Důležitý je i vlastní prostor, kde se nacházíme. Dům U Černé Matky Boží je považován za první kubistickou stavbu vůbec a jejím autorem je Josef Gočár. Model domu můžete vidět u oken. Původně se jednalo o obchodní dům, ve kterém byla použita technologie železobetonového skeletu, který umožňuje volné prostory bez příček, což v té době působilo velmi moderně.“

Otázka pro účastníky: Víte, podle čeho je dům pojmenován?

Odpověď: Podle sochy madony černé pleti osazené na nároží domu.

Závěr komentované prohlídky

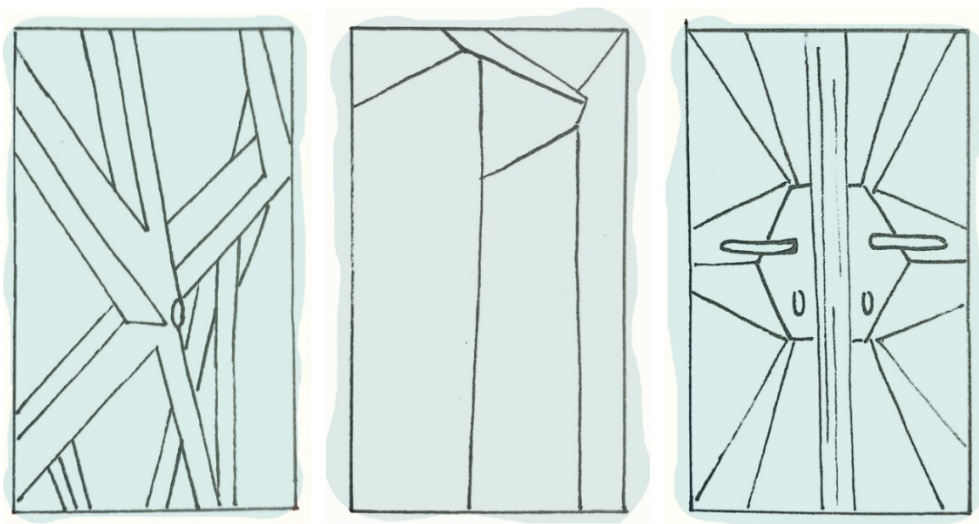
Po skončení výkladu probíhá reflexe celého programu a získaných vědomostí.

- Se jmény kterých designérů a architektů jsme se při prohlídce nejvíce setkávali?
- Který exponát vám v návaznosti na teoretický základ přijde nejzdařilejší?

5.2. Procházka kubistickou Prahou

U architektury se setkáváme s tvorbou, která formuje prostředí a tím i podvědomě každého z nás. Odráží prolínání duchovních hodnot, technického i vědeckého pokroku, znalostí a zkušeností i umělecko-řemeslných dovedností. Můžeme tedy říct, že ukazuje vývoj celé společnosti¹²¹ a z tohoto důvodu bychom se měli snažit porozumět řeči soudobé i historické architektury a jejím širším souvislostem, které mnohdy zůstávají skryté a pokusit se předat nahlížení na architekturu jako na důležitý aspekt běžného života i žákům či studentům. Architektura může pro někoho znamenat jenom obyčejné řemeslo pro někoho jiného je to ale technický a umělecký um.¹²² Co se týče architektury kubismu, tak nasnadě je bezesporu ono druhé tvrzení.

Obrázek 2., detaily kubistických staveb, vlastní kresba, 2018

Cílová skupina: studenti III. stupně (ZŠ, SŠ, GYM, ZUŠ) 15–20 let, veřejnost

Délka programu: 90 minut

Pomůcky: fotoaparáty (každý účastník si přinese vlastní), QR kód s odkazem na fotoalbum

---

¹²¹ LUKEŠ, pozn. 77, s. 5

¹²² Ibidem

Rámcový vzdělávací program:

Očekávaný výstup ZŠ, obor: výtvarná výchova:

Žák porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů.

Očekávaný výstup Gymnázia, obor: výtvarný obor:

Žák na příkladech objasní vliv procesu komunikace na přijetí a interpretaci vizuálně obrazných vyjádření; aktivně vstupuje do procesu komunikace a respektuje jeho pluralitu.

Očekávaný výstup ZUŠ II. stupeň, obor: výtvarný obor:

Žák zná obrazotvorné prvky plošného i prostorového vyjádření, jejich výtvarné a výrazové vlastnosti a vztahy; správně používá odbornou terminologii vztahující se k dané oblasti.

5.2.1. Průběh edukačního programu

Cesta povede od domu U Černé Matky Boží k lampě na Jungmannově náměstí a následně k domu Diamant. Dále navštívíme domy pod Vyšehradem: činžovní dům v Neklanově ulici, nájemní dům od Antonína Belady, rodinný trojdům pro pražské stavebníky a Kovařovicovu vilu.

Úvod před domem U Černé Matky Boží

Začínáme přivítáním, představením lektorky, kontrolou vstupenek a pokládáním otázek: Kdo jste vy? Odkud jste přišli? Kdo se byl již někdy na kubistické domy podívat? Poté následuje výklad o začátcích kubismu v Čechách.

„Český kubismus je velmi specifický projev umění. Možná znáte malířský kubismus Pabla Picassa, který zobrazoval předměty z různých pohledů a rozkládal tvary. Inspiroval se africkými maskami, jejichž tvůrci velmi zjednodušovali lidskou tvář. Český kubismus ale vychází z teorie Pavla Janáka, který se inspiroval v šikmé ploše krystalu. Roku 1911 vydal v časopise Umělecký

měsíčník stať Hranol a pyramida, která výrazně ovlivnila i další architekt, mimo jiné i Josefa Gočára, autora domu, před kterým stojíme.“

V případě starších žáků a studentů je možné číst úryvek ze statě Hranol a pyramida:

„Všecky jiné v neživé přírodě přicházející tvary, jež jsou geometricky složitější, vznikly za součinnosti třetí síly: šikmý pád deště je zpříčiněn přistupující složkou větru; podobně závěje, výmoly, strže skal, jeskyně, propadliny, sopky jsou vesměs tvary kladně anebo záporně utvořené z neživé hmoty jinou v ni vnikající silou, která hmotu deformuje a uchyluje z přírodního tvaru, v němž byla uložena. Nejkrásnějším případem jest krystalizace.“

Dům U Černé Matky Boží (1911–1912)

„Dům se jmenuje U Černé Matky Boží a je považován za první kubistickou stavbu v Praze. Vznikl na místě dvou barokních paláců, které uzavíraly blok mezi Ovocným trhem a Celetnou ulicí. Díky této dispozici je na fasádě znatelné zalomení, které podporuje ostatní kubistické členění. Dům byl původně projektován jako modernistický a až během výstavby byly prvky změněny na kubistické. Stavba je citlivě zakomponovaná do okolního prostředí. Jednotu s okolní zástavbou umocňuje navazující římsa a výrazně ustupující mansardová střecha. Na první pohled stavba nijak nevyčnívá. Pro konstrukci zde Gočár využívá železobetonový skelet, který umožnil vynechat v jednotlivých patrech podpory a příčky. Prostor díky tomu působí velmi moderně a otevřeně. V prvním patře je zrekonstruována dobová kavárna Orient, která je nyní opět v provozu a pro své zákazníky nabízí možnost ochutnat kubistický věneček. Jako obchodní dům sloužila stavba pouze do roku 1922, poté byl její interiér několikrát předělán na kancelářské prostory. Až v letech 1993–1994 proběhla pod vedením Karla Pragera celková rekonstrukce včetně obnovy kavárny Orient.“

Otázka pro účastníky: Víte, podle čeho dostal dům jméno?

Odpověď: Podle sošky madony černé pleti na nároží domu.

Dále jsou účastníci informováni o přesunu k lampě na Jungmannově náměstí. Trasa vede zleva kolem Stavovského divadla, následně zatáčí na Příkopy a přes Václavské náměstí na Jungmannovo náměstí.

Lampa (1912–1913)

Kontrola, zda jsme všichni zvládli cestu, případně čekáme na ostatní.

„Autorem této lampy je Emil Králíček, který byl jedním z předních reprezentantů kubismu v architektuře. V Praze působil jako vedoucí projektant stavební firmy Matěje Blechy, která mimo jiné realizovala i několik staveb v Libni (kostel sv. Vojtěcha, libeňská sokolovna).

Představovaná lampa, jejíž součástí je důmyslně zakomponovaná lavička, se stala téměř kultovním symbolem pražského kubismu. Je součástí úprav za domem Adamovy lékárny, které byly realizovány stavební firmou Matěje Blechy. Lékárna byla postavená v secesním a kubistickém duchu. Dobový interiér stále funguje a z Václavského náměstí do něj můžete vstoupit. Králíček postavil „lampolavičku“ v prostranství sousedícím s gotickým portálem, její zkosené tvary korespondují s lomeným gotickým obloukem. Co se týče samotné lucerny, je řešena velice stroze, jediné co ji zjemňuje, je kanelování. Lampa byla po dokončení často kritizována památkáři i veřejností, což u kubistických děl nebylo nic neobvyklého.“

V závěru prohlídky je popsána cesta k domu Diamant. Trasa vede přes Jungmannovo náměstí po Národní třídě, kolem obchodu s obuví *Humanic* přes pasáž doleva na nádvoří obchodního domu *Quadrio*, dům je nutné obejít a dostat se do ulice Spálená. Skupina se shromáždí v ulici M. D. Rettigové.

Dům Diamant (1912–1913)

„Ještě před vznikem této budovy se někteří projektanti zabývali návrhem stavby a urbanismem tohoto místa. Jelikož se jednalo o prostor blízko barokního kostela Nejsvětější trojice, nebylo snadné vymyslet podobu domu tak, aby s kostelem souzněla. Králíček si s tím poradil skvěle a stavba i z dnešního pohledu působí zdařile. Pro propojení obou staveb využil geometricky pojednanou kašnu na stěně kostela, kubistický sloupek v meziprostoru staveb a také olemování sochy sv. Jana Nepomuckého. Stavba vyniká i originálně pojatou sochařskou výzdobou, která je v návaznosti na geometrické prvky domu dobře zvládnutá. Zmiňuji ji i z toho důvodu, že si na nábřeží ukážeme dům, kde se sochařská výzdoba příliš nevydařila.“

Další cesta povede tramvají ze zastávky Lazarská na zastávku Albertov. Po vystoupení se výprava přesune podél silnice a u železničního viaduktu zatočí doleva k činžovnímu domu Josefa Chochola.

Činžovní dům (1913–1914)

„Autorem činžovního domu je Josef Chochol, který je považován za nejradikálnějšího kubistického architekta. Nutno ovšem podotknout, že nebyl vázaný na okolní historickou výstavbu, jelikož parcely pod Vyšehradem nebyly zdaleka tak obsazené, jako je to v dnešních dnech. Projekty tedy mohly být daleko více progresivní, než realizace, které jsme měli možnost zhlédnout v centru Prahy. Josef Chochol nevěnoval pozornost jenom architektuře, ale i designu užitého umění. Většina jeho děl je inspirována gotikou. Tato inspirace je patrná i na nárožním pilíři, který připomíná středové pilíře Petra Parléře, který je použil například v katedrále sv. Víta v bočním vchodu nebo v kostele sv. Bartoloměje v Kolíně. Celkově stavba působí velmi dynamicky i díky sešikmené nárožní parcele, na které se stavělo. Tyto výrazné prvky jsou doplněné o řadu promyšlených detailů. Chochol si hraje se škálou úhlů při členění fasády, v přízemí navrhuje každé okno jinak velké a propracovává i návrhy domovního kování. Investorem stavby je František Hodek, jehož jméno budu ještě jednou při naší procházce zmiňovat.“

Nyní se skupina bude ubírat na konec Neklanovy ulice k nájemnímu domu Antonína Belada.

Nájemní dům Antonína Belady pro Jana Bayera (1913)

„Zastavili jsme se u domu, který oproti Chocholově architektuře působí skromněji. Architekt této stavby se jmenuje Antonín Belada, který spolupracoval na rodinné vile na Rašínově náměstí, kam se za chvíli půjdeme podívat. Jako Chocholův stavebník zde načerpal inspiraci, kterou poté uplatňuje na tomto domě.“

Otázka pro účastníky: Zkuste nyní sami najít kubistické prvky.

Odpověď: Římsa, střešní okno, balkóny, fasáda.

„Dům byl projektován pro Jana Bayera jako nájemní. Stejně jako investora minulé stavby Františka Hodka, budu i Jana Bayera ještě jednou během naší procházky zmiňovat.“

Dalším zastavením je rodinný trojdům na Rašínově náměstí. Skupina projde kolem zadní fasády Kovařovicovy vily ulicí Libušina, přejde přes přechod a po zatočení doleva dojde až na místo.

Rodinný trojdům (1912–1913)

„Nyní stojíme před dalším projektem Josefa Chochola. Dům byl postaven pro pražské stavitele Františka Hodka, Antonína Beladu a bratry Bayerovy, u kterých nám nejsou zcela jasny vztahové vazby. Tito pánové se pravděpodobně znali ze stavebního úřadu, kde pracovali. Tito pánové se pravděpodobně znali ze stavebního úřadu, kde pracovali. Dům je postaven jako typ barokního paláce s osovou souměrností. Nad středovým rizalitem byla později do tympanonu doplněna sochařská výzdoba, která ovšem na rozdíl od domu Diamant nekoresponduje s celkovým charakterem stavby. Sochy jsou pojaty po vzoru klasicismu a ztvárňují námět Lumíra zpívajícího kněžně Libuši. Kubismus nebyl inspirovaný jenom gotikou, ale na tomto domě je patrná i inspirace barokními paláci, a to nejen půdorysem stavby, ale i barevností.“

Otázka pro účastníky: Vybavíte si nějakou barokní stavbu, která je podobně barevně řešená?

Odpověď: V Praze zámek Troja, palác Kinských, vila Amerika, atd.

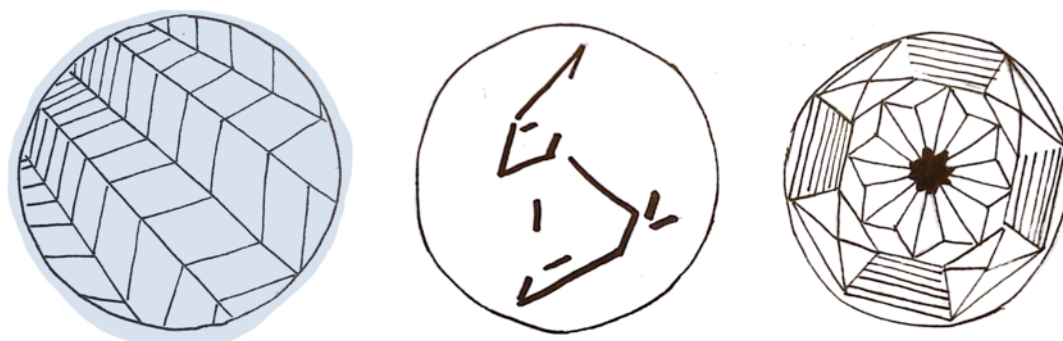
Kovařovicova vila (1913)

„Naše poslední zastavení je u Kovařovicovy vily. Postavit si ji nechal Bedřich Kovařovic, inspektor stavebních podniků. Jeho vila je jedním z nejzdařilejších příkladů pražské kubistické architektury. Dynamicky prolamované průčelí a výrazný rizalit do zahrady dělají z vily působivou dominantu nárožní parcely. V kubistickém duchu byl řešen i interiér, což bylo celkem ojedinelé, jelikož ostatní kubistické stavby byly řešeny jenom zvenku, a to byla také jedna z věcí, která byla kubistické architektuře vytýkána. Tento působivý interiér byl po druhé světové válce rozdělen příčkou a přestavěn. Vila také vytváří zajímavou trojici se svými sousedy. Jsou tu reprezentanti tří paralelních stylů tohoto období: KUBISMUS, který vyniká lomenými tvary a prolamovanými průčelími, po levé straně MODERNA, která je charakteristická zjednodušením formy a eliminací ornamentu, tedy je pro dekor budovy využito pouze režné zdivo. Napravo od Kovařovicovy vily je patrný SECESNÍ KLASICISMUS Emila Králíčka. Tady je dobré si vybavit Králíčkovy stavby z centra a porovnat je s kvalitou této eklekticky pojaté vily.“

Tady se s návštěvníky loučíme.

5.3. Užívej (si) užité umění!

Program zaměřený na užité umění je koncipován na základě didaktické analýzy odučeného bloku na gymnáziu Jaroslava Heyrovského. Koncepce programu je založena na praktickém nácviku návrhářských dovedností. Žáci nebo studenti se zaměří na obvyklý postup designéra při realizaci zakázky. V našem případě se jedná o návrh a realizace odznaku s kubistickým dekorem, který si účastníci odnesou domů. Program je možné realizovat přímo v expozici, jelikož se jedná o tzv. „suchou práci“.

Obrázek 3., dekor odznaku, vlastní kresba, 2018

cílová skupina: žáci II. a III. stupně (ZŠ, SŠ, GYM, ZUŠ)

délka programu: 90 min. (45 minut komentovaná prohlídka, 45 minut výtvarná tvorba)

pomůcky: polštáře, tužky, fixy, pastelky, podložky, lis na odznaky a komponenty, vytištěné detaily exponátů.

rámcový vzdělávací program:

Očekávaný výstup ZŠ, obor: výtvarná výchova

Žák porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace. Užívá prostředky pro zachycení jevů a procesů v proměnách a vztazích; k tvorbě užívá metodu fotografie uplatňovanou v současném umění a digitálních médiích.

Očekávaný výstup Gymnázia, obor: výtvarný obor

Žák při vlastní tvorbě uplatňuje osobní prožitky, zkušenosti a znalosti, rozpoznává jejich vliv a individuální přínos pro tvorbu, interpretaci a přijetí vizuálně obrazných vyjádření.

Očekávaný výstup ZUŠ II. stupeň, obor: výtvarný obor

Žák pracuje s vizuálními znaky a symboly, využívá analýzu, syntézu, parafrázi, posuny významu, abstrahování; rozlišuje a propojuje obsah a formu, vědomě uplatňuje výrazové a kompoziční vztahy a osobitě je aplikuje.

5.3.1. Průběh edukačního programu

3. PATRO

Začínáme přivítáním, představením lektorky a otázkami. Kdo jste vy? Odkud jste přišli? Kde nacházíme? Kdo byl už v muzeu? Co všechno v muzeu můžeme najít? Co konkrétně v tomto muzeu? Snažíme se účastníky dovést k odpovědi užité umění a design. Společně pak diskutujeme nad významem těchto slov. Co tu budeme dělat? Podle věku a znalostí účastníků se lektor/ka zabývá jednotlivými otázkami hlouběji či naopak.

- Za **užité umění** považujeme odvětví výtvarného umění, ve kterém je do formy či výzdoby objektů určených pro praktické využití vnesena tvůrčí invence. Za výtvořené umění se považují rukodělné výrobky i ty zpracované průmyslovou výrobou. Užité umění není materiálově omezené, mohou to být výrobky z keramiky, porcelánu, skla, kovu, dřeva, plastu, papíru, betonu a mnoho dalších.
- Ve zjednodušené formě se **design** zabývá otázkou, jak nejideálněji propojit funkci dané věci s její esteticou stránkou.
- **Co tu dnes budeme dělat?** *„Nejdříve nás čeká prohlídka expozice a kubistických artefaktů, poté vytvoření vlastního kubistického dekoru pro výrobu odznaku.“*

U skříně s minerály

„Český kubismus je velmi specifický projev umění. Možná znáte malířský kubismus Pabla Picassa. Ten zobrazoval předměty z různých pohledů a rozkládal tvary. Inspiroval se africkými maskami, jejichž tvůrci velmi zjednodušovali lidskou tvář. Český kubismus, však vychází z teorie Pavla Janáka, který se inspiroval krystalem a jeho lomenými ploškami. Janák spatřoval nejkrásnější projev přírody v krystalu, podle něj to byla absolutní krása. Ve skříně vidíte několik

modelů krystalu, mimo jiné i model pyritu, který se stal výchozí inspirací pro Janákovu dózu. Tato ukázka dokládá pěkný příklad různých možností pro hledání inspirace, stačí mít jen oči otevřené.“

„A protože je tento program hlavně pro vás, připravila jsem vám malý úkol. Doufám, že máte s sebou mobilní telefon nebo fotoaparát, jak bylo avizováno.“

Úkol pro účastníky: Nafotťte detaily exponátů v místě, kde je patrné kubistické tvarosloví.

Nábytková souprava pro Ottu Bolešku

„Stojíme u nábytkové soupravy pro herce Národního divadla v Praze Ottu Bolešku, jehož autorem je Josef Gočár. Na tomto nábytku si můžete všimnout, že český kubismus není jenom geometrický, tedy ostrý a hranatý, ale i organický a díky rostlinným motivům na čalounění působí i jemně. Látky byly často zářivé až svítivé. Nejednalo se pouze o černé a bílé kontrasty, jak se zdá na dobových fotografiích.

Co se týče funkčnosti, nebyl kubistický nábytek příliš praktickou záležitostí. Když se podíváte pozorněji, vidíte, že bočnice pohovky jsou zkosené, což popírá standartní řešení nábytku, kdy jsou boční strany a nohy pravoúhlé, aby se váha člověka rovnoměrně rozkládala. Tady je tlak veden do šikmých ploch, které musely být často speciálně vyztuženy kovovými vruty nebo pásy. To sice nábytek udrželo pohromadě, ale pak byl velmi těžký a pro uživatele nepraktický.“

Židle Pavla Janáka

„Zde si uděláme krátké zastavení, abychom si prohlédli, do jakých krajností byl Pavel Janák ochotný zajít, aby dodržel svoji teorii o šikmých plochách. Tato židle je ukázkovým příkladem, kdy je kubismus řešen na samou hranu konstrukčních možností. Tuto židli vám také ukazují z toho důvodu, že si na její repliku budete moci o patro níže sednout.“

Nábytek Josefa Chochola pro anglický kroužek

„Další výraznou osobností českého kubismu je Josef Chochol. Tento designér a architekt studoval francouzskou gotiku a inspirace tímto slohem je patrná i na těchto křesílkách. Zkuste si vybavit lavice ve starých gotických kostelích nebo královských trůnech, jistě najdete podobu.“
„Dostáváme se tady k dalšímu inspiračnímu zdroji, a to je bezesporu i pro současné designéry starší umění. Josef Chochol se také zabíral otázkou funkčnosti a pohodlí pro zákazníky.

Například tento nábytek opatřil praktickými kolečky, aby usnadnil jeho manipulaci. Chochol je také známý svými kubistickými stavbami pod Vyšehradem, pokud je neznáte, určitě stojí za to je někdy navštívit. Český kubismus se také vyznačuje tím, že pronikl do všech druhů umění. Můžeme ho najít v užitém umění, v malbě, sochařství i architektuře. A aby toho nebylo málo, tak se pekly i kubistické bábovky. Zkrátka celý život jste mohli prožít obklopeni kubismem.“

Nábytek Vlastislava Hofmana pro Josefa Mařatku

„U tohoto souboru se zaměříme hlavně na židle. Jednu z těchto židlí budete moci vyzkoušet v replice o patro níž. Na první pohled se může zdát, že je to vcelku obyčejná židle, když se však podíváte blíže, strohý vzhled zjemňují pečlivé detaily vyskládaných dých na všech plochách. Je to další ukázka kubistického dekoru, který v tomto případě je geometrický, ale nepůsobí nijak výrazně.“

Vitrína s porcelánem

„Zatím jsme se bavili převážně jenom o nábytku. V této vitríně můžete vidět i porcelán a sklo. Sklo byl jediný materiál, který kubistickému užitému umění vzdoroval, proto je zde využit pouze geometrický dekor. Kubistickou tradici využil i současný designér Rony Plesl pro novou podobu sošky filmové ceny Český lev.“

Komoda Pavla Janáka pro Růženu Jakubcovou

„Zastavili jsme se u komody, kterou navrhl Pavel Janák. Opět se jedná o důsledné provedení Janákovy teorie. Ten byl tak trochu posedlý šikmou plochou, proto na této komodě budete jen těžko hledat pravý úhel.“

Otázka pro účastníky: Jak fungují tyto šuplíky?

Odpověď: Jsou to klasické obdélníkové přihrádky.

„Janákovi stálo za dodržení teorie i to, že po stranách nechá cca 10 cm volného místa.“

Nábytek Josefa Gočára pro Jana Deyla

„Pro srovnání si ukažme Josefa Gočára, který respektoval kubistické tvary, ale jeho nábytek je na první pohled lehčí a celkově navazoval i na původní vybavení interiéru zákazníka, protože ne každý si mohl dovolit vybavit svůj byt kompletně po vzoru kubismu. Tady ještě upozorňuji na detail věšáků a jejich využití v kavárně Orient.“

2. PATRO

Nábytek Josefa Gočára pro Václava Rabase

„Pokračování prohlídky zahájíme u nábytkové soupravy od Josefa Gočára.“

Otázka pro účastníky: Do jakého interiéru by mohl být tento nábytek bez problému umístěn?

Odpověď: Venkovský dům.

„Ano, toto je nábytek, který byl určen na chalupu. Gočár sice dodržuje kubistické tvarosloví, ale ne nijak radikálně. Nábytek navrhl pro malíře Václava Rabase.“

Otázka na účastníky: Nábytek skrývá jedno z písmeno z malířova monogramu. Najdete ho?

Odpověď: Písmeno R

„Tady je dobře patrné, že nábytkové užití umění nemusí být nijak rozdílné od běžných kusů nábytku, stačí jen drobný nenápadný detail, který celý výrobek posune do umělecké roviny.“

Ilustrace Václava Špály knihy Babička

„Kubismus pronikl opravdu všude, ve vitríně můžete vidět kubistické ilustrace k takové klasice jako je Babička od Boženy Němcové.“

Tapety Františka Kysely

„Jak jste si již mohli všimnout ve třetím patře, expozice doplňují tapety Františka Kysely. Pokud si je pečlivě prohlédneme, můžeme se přesvědčit, že se jedná o geometrické i rostlinné dekory.“

Vitrína s urnou

„U této vitríny mám pro Vás hádanku.“

Otázka pro účastníky: K jakému účelu sloužila tato velká nádoba umístěná dole skříně?

Odpověď: Kurátoři výstavy ji interpretují jako urnu na lidský popel.

„Jestli to byla urna nebo ne, přesně nevíme, ale kubistické urny opravdu byly. Dochovaly se jejich návrhy, proto je tady v muzeu tento předmět takto interpretován, aby bylo jasné, že člověk mohl celý život strávit obklopen kubismem a stejně, tak i po své smrti.“

Nábytek Josefa Gočára pro Werkbund 1914

„Zastavili jsme se u toho pravděpodobně nejvýznamnějšího, co v muzeu máme. Tento soubor navrhl Josef Gočár pro výstavu do německého Kolína nad Rýnem. Jednalo se o výstavu, ve které mohlo i České království, část Rakouska Uherska vystavovat. Byla to tedy jedinečná příležitost prezentovat umění, které se dělalo na našem území a ukázat tak, že nejsme jenom maličký národ v područí Rakouska Uherska, ale máme svoji uměleckou suverenitu. Gočár navrhl nábytek, který byl po vzoru Janákovy teorie přísně kubistický. Všechno bylo dokonale připravené, bohužel v roce 1914 vypukla první světová válka. Výstava trvala jen tři měsíce a ve spěchu se všechno muselo odvézt vlaky zpět k nám do Čech. Co se s nábytkem stalo pak, nikdo neví. Každopádně dnes můžete obdivovat skoro celý soubor u nás v muzeu. Souvisí s ním úsměvný příběh: jeden nadšený sběratel sesbíral nevědomky všechny kusy, nezávisle na sobě shromáždil ono vystavené nábytkové umění z roku 1914. Příborník a prosklenou skříň koupil někde ve starožitnictví, židle mu koupila maminka od nějaké známé s odůvodněním, že jemu se tyto hranaté věci přeci líbí. Perličkou je stůl, který byl vyměněn za sklenici kávy od jedné paní, která ho měla na zahradě pobitý linoleem. Po důkladném zrestaurování rodina sběratele stůl stále používala a až v roce 2015 byl zapůjčen do muzea jako poslední součást souboru z oné výstavy.“

Projekce architektury

„Na tomto místě si ukážeme, že kubismus pronikl i do architektury, která se v takovémto měřítku neobjevuje nikde jinde ve světě. Důležitý je i vlastní prostor, kde se nacházíme. Dům U Černé Matky Boží je považován za první kubistickou stavbu vůbec a jejím autorem je Josef Gočár. Model domu můžete vidět u oken. Původně se jednalo se o obchodní dům, ve kterém byla použita technologie železobetonového skeletu, který umožňuje volné prostory bez příček, což na svoji dobu působilo značně moderně.“

Otázka pro účastníky: Víte, podle čeho dostal dům jméno?

Odpověď: Podle sochy madony černé pleti osazené na nároží domu.

Závěr komentované prohlídky

Lektor/ka spolu s účastníky zopakuje nejdůležitější znaky českého kubismu a charakteristiku dekoru, který byl v tomto stylovém období využíván. Zopakujeme také zadání fotografického

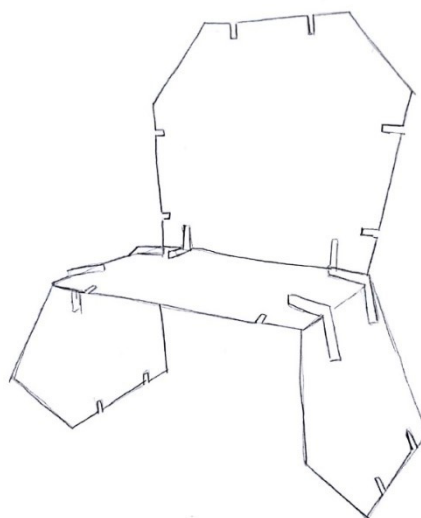
úkolu. Účastníci vyberou ze svých fotografií tu, která podle nich splňuje nejlépe zadání. Společně si fotografie ukážeme a hledáme ty nejzdařilejší. Navazuje představení práce s lisem a materiálů. Poté účastníci vytvářejí vlastní kubistický dekor, buď po vzoru svých fotografií, nebo volnou inspirací z návštěvy expozice.

Aktivní zóna – výtvarná práce

Žáci/studenti si sednou na zem na polštáře. Na stolku v aktivní zóně jsou připravené pastelky, fixy, podložky, nůžky, pravítka, papíry, lis na odznaky, komponenty, vzorová velikost dekoru. Podle svých fotografií nebo fantazie vytvářejí návrh kubistického dekoru, který pak uplatní při výrobě odznaku.

5.4. Obyčejná židle nebo vzácný exponát

Program přiblíží žákům i studentům užité umění jako běžnou součást našeho života. Každý den se setkáváme s předměty, které míváme, aniž bychom je blíže zkoumali. Jedním z nich je i židle, a jelikož průměrně prosedíme skoro osm hodin denně, zaslouží si i obyčejná židle, natož židle – vzácný exponát, zkoumat podrobněji. Součástí programu je komentovaná prohlídka expozice, práce s pracovními listy a s autorskou skládačkou, ze které si žáci či studenti vytvoří vlastní kubistickou židli. V tomto programu jsou zakomponovány samoobslužné pracovní listy edukačního základu – aktivní zóny expozice. Jejich autorkou je kurátorka edukace UPM Vladimíra Sehnalíková a v mnou koncipovaném programu je s nimi pracováno s jejím souhlasem.

Obrázek 4., skládačka židle, vlastní kresba, 2018

Cílová skupina: Žáci II. a III. stupně (ZŠ, SŠ, GYM, ZUŠ).

Délka programu: 90 minut (40 minut komentovaná prohlídka, 50 minut pracovní listy a výtvarná tvorba).

Pomůcky: pracovní listy, podložky, tužky/propisky, kartónová skládačka, polštáře

Rámcový vzdělávací program:

Očekávaný výstup ZŠ, obor: výtvarná výchova:

Žák vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků.

Očekávaný výstup Gymnázia, obor: výtvarný obor:

Žák pojmenuje účinky vizuálně obrazných vyjádření na smyslové vnímání, vědomě s nimi pracuje při vlastní tvorbě za účelem rozšíření citlivosti svého smyslového vnímání.

Žák využívá znalosti aktuálních způsobů vyjadřování a technických možností zvoleného média pro vyjádření své představy.

Očekávaný výstup ZUŠ II. stupeň, obor: výtvarný obor:

Žák samostatně řeší výtvarné problémy, experimentuje, argumentuje, diskutuje, respektuje různá hlediska, umí se poučit, obhájí nebo změní vlastní postup, podílí se na utváření pravidel týmové spolupráce.

5.4.1. Průběh edukačního programu

3. PATRO

Program začíná úvodní organizací, tj. kontrolou vstupenek, odložením oděvů do šatny a následně přesunem do třetího patra domu, kde začíná expozice.

Úvod (u vstupu do expozice).

Úvod začíná přivítáním, představením lektorky a otázkami. Kdo jste vy? Kde jsme? Co tu budeme dělat? Kdo byl již v muzeu? Co všechno v muzeu můžeme najít? Co konkrétně v tomto muzeu? Účastníci společně s lektorkou vedou vzájemný dialog nad otázkami.

U skříně s minerály

„Český kubismus je velmi specifický projev umění. Možná znáte malířský kubismus Pabla Picassa. Ten zobrazoval předměty z různých pohledů a rozkládal tvary. Inspiroval se africkými maskami, jejichž tvůrci velmi zjednodušovali lidskou tvář. Český kubismus však vychází z teorie Pavla Janáka, který se inspiroval v krystalu a jeho lomených ploškách. Janák spatřoval nejkrásnější projev přírody v krystalu, podle něj to byla absolutní krása. Ve skříní vidíte několik

modelů krystalu, mimo jiné i model pyritu, který se stal výchozí inspirací pro Janákovu dózu. Pavla Janáka si můžete zapamatovat jako nejvýraznějšího TEORETIKA kubismu. Teď se pojdme podívat na nejvýraznějšího PRAKTIKA kubismu Josefa Gočára.“

Nábytková souprava pro Ottu Bolešku

„Stojíme u nábytkové soupravy pro herce Národního divadla v Praze Ottu Bolešku, jehož autorem je Josefa Gočára. Na tomto nábytku si můžete všimnout, že český kubismus není jenom geometrický, tedy ostrý a hranatý, ale i organický a díky rostlinnému motivu na čalounění působí i jemně. Látky byly často zářivé až svítivé. Vůbec se nejednalo pouze černé a bílé kontrasty, jak se může zdát z dobových fotografií.

Co se týče funkčnosti, nebyl kubistický nábytek příliš praktickou záležitostí. Když se podíváme pozorněji, vidíte, že bočnice pohovky jsou zkosené, což popírá standartní řešení nábytku, kdy jsou boční strany a nohy pravoúhlé, aby se váha člověka rovnoměrně rozkládala. Tady je tlak veden do šikmých ploch, které musely být často speciálně vyztuženy kovovými vruty. Jistě jste již slyšeli, že dřevo vlivem vlhka zvětšuje svůj objem a v suchu se naopak smršťuje. Tyto vlastnosti kov nemá a dřevo, když sesychalo, tak kolem vrutů praskalo, takže nábytek se brzy rozpadal. Další možností byly kovové výztuhy v podobě pásů, které sice nábytek udržely pohromadě, ale celkově byl takovýto kus velmi těžký a pro běžné užívání v domácnosti nepoužitelný. Toto je největší úskalí kubistického nábytku.

Jak již bylo zmíněno, Josef Gočár byl praktik a myslel na svého zákazníka. Pěkně je to vidět na skříni, můžete si všimnout, že přední stěna je pouze taková fasáda, tím Gočár dodržel kubistické tvarosloví a zároveň nábytek odlehčil.“

Židle Pavla Janáka

„Zde se krátce zastavíme, abychom si prohlédli, do jakých krajností byl Pavel Janák ochotný zajít, aby dodržel svoji teorii o šikmých plochách. Tato židle je ukázkovým příkladem, kdy je kubismus řešen na samou hranu konstrukčních možností. Tuto židli vám také ukazují z toho důvodu, že si na její repliku budete moci o patro níže sednout.“

Úkol pro účastníky: Zkuste si představit, jak by se na takového židli mohlo sedět. Ve druhém patře si budete moc svůj odhad ověřit.

Nábytek Josefa Chochola pro anglický kroužek

„Další výraznou osobností českého kubismu je Josef Chochol. Tento designér a architekt studoval francouzskou gotiku a inspirace tímto slohem je patrná i na těchto křesílkách. Zkuste si vybavit lavice ve starých gotických kostelích nebo královských trůnech, jistě najdete podobu. Josef Chochol se také zabíral otázkou funkčnosti a pohodlí pro zákazníky. Například tento nábytek opatřil praktickými kolečky, aby usnadnil jeho manipulaci. Chochol je také známý svými kubistickými stavbami pod Vyšehradem, pokud je neznáte, určitě stojí za to je někdy navštívit. Český kubismus se také vyznačuje tím, že pronikl do všech druhů umění. Můžeme ho najít v užitém umění, v malbě, sochařství i architektuře. A aby toho nebylo málo, tak se pekly i kubistické bábovky. Zkrátka celý život jste mohli prožít obklopeni kubismem.“

Nábytek Vlastislava Hofmana pro Josefa Mařatku

„U tohoto souboru se zaměříme hlavně na židle. Jednu z těchto židlí budete moci vyzkoušet v replice o patro níž. Na první pohled se může zdát, že je to vcelku obyčejná židle, když se však podíváte blíže, strohý vzhled zjemňují pečlivě vyskládané dýhy.“

Úkol pro účastníky: Zkuste si představit, jak by se na takového židli mohlo sedět. Zda je pohodlná či nikoliv. Jestli je těžká nebo lehká.

Komoda pro Růženu Jakubcovou od Pavla Janáka

„Zastavili jsme se u komody, kterou navrhl Pavel Janák. Opět se jedná o důsledné provedení Janákovy teorie. Ten byl tak trochu posedlý šikmou plochou, proto na této komodě budete jen těžko hledat pravý úhel.“

Otázka na účastníky: Jak fungují tyto šuplíky?

Odpověď: Jsou to klasické obdélníkové přihrádky.

„Janákovi stálo za dodržení teorie i to, že po stranách nechá cca 10 cm volného místa. Pro současný design něco opravdu nepochopitelného. Dnes se snažíme o maximální využití úložného prostoru, necháváme si dělat všechno na míru, tak abychom využili každý kout. Tady tomu tak opravdu není. Tento kus nábytku je spíše pojatý jako socha, kterou bychom si dovedli představit jako solitér u stěny tvořící dominantu celého pokoje.“

Nábytek Josefa Gočára pro Jana Deyla

„Pro srovnání si opět ukažme Josefa Gočára, který respektoval kubistické tvary, ale jeho nábytek je na první pohled lehčí a celkově navazoval i na původní vybavení interiéru zákazníka, protože ne každý si mohl dovolit vybavit svůj byt kompletně po vzoru kubismu. Tady ještě upozorňuji na detail věšáků a jejich využití v kavárně Orient.“

2. PATRO

Nábytek pro Václava Rabase od Josefa Gočára

„Pokračování prohlídky zahájíme u nábytkové soupravy od Josefa Gočára.“

Otázka na účastníky: Do jakého interiéru by mohl být tento nábytek bez problému umístěn?

Odpověď: Venkovský dům

„Je jasně patrné, že tohle je nábytek, který byl určen na chalupu. Gočár sice dodržuje kubistické tvarosloví, ale ne nijak radikálně. Nábytek navrhl pro malíře Václava Rabase.“

Otázka na účastníky: V nábytku je ukryté jedno písmeno z jeho monogramu. Najdete ho?

Odpověď: Písmeno R.

Ilustrace Václava Špály knihy Babička

„Kubismus pronikl opravdu všude, ve vitríně můžete vidět kubistické ilustrace k takové klasice jako je Babička od Boženy Němcové.“

Vitrína s urnou

„U této vitríny mám pro Vás hádanku.“

Otázka na účastníky: K jakému účelu sloužila tato velká nádoba umístěná dole ve skříni?

Odpověď: Kurátoři výstavy ji interpretují jako urnu na lidský popel.

„Jestli to byla urna nebo ne, přesně nevíme, ale kubistické urny opravdu byly. Dochovaly se jejich návrhy, proto je tady v muzeu tento předmět takto interpretován, aby bylo jasné, že člověk mohl strávit celý život obklopen kubismem a stejně, tak i po své smrti.“

„Zastavili jsme se u toho pravděpodobně nejvýznamnějšího, co v muzeu máme. Tento soubor navrhl Josef Gočár pro výstavu do německého Kolína nad Rýnem. Jednalo se o výstavu, ve které

mohlo i České království, část Rakouska Uherska vystavovat. Jednalo se tedy o jedinečnou příležitost prezentovat umění, které se vytvářelo na našem území a ukázat tak, že nejsme jenom maličký národ v područí Rakouska Uherska, ale máme svoji uměleckou suverenitu. Gočár navrhl nábytek, který byl po vzoru Janákovy teorie přísně kubistický. Všechno bylo dokonale připravené, bohužel v roce 1914 vypukla první světová válka. Výstava trvala jen tři měsíce a ve spěchu se všechno muselo odvézt vlaky zpět k nám do Čech. Co se s nábytkem stalo pak, nikdo neví. Každopádně dnes můžete obdivovat skoro celý soubor u nás v muzeu. Souvisí s ním úsměvný příběh: jeden nadšený sběratel sesbíral nevědomky všechny kusy, nezávisle na sobě shromáždil ono vystavené nábytkové umění z roku 1914. Příborník a prosklenou skříň koupil někde ve starožitnictví, židle mu koupila maminka od nějaké známé s odůvodněním, že jemu se tyto hranaté věci přece líbí. Perličkou je stůl, který vyměnil za sklenici kávy s jednou paní, která ho měla na zahradě pobitý linoleem. Po důkladném zrestaurování rodina sběratele stůl stále používala a až v roce 2015 byl zapůjčen do muzea jako poslední součást souboru z oné výstavy.“

Závěr komentované prohlídky – projekce architektury

„Na tomto místě si ukážeme, že kubismus pronikl i do architektury, která se v takovémto měřítku neobjevuje nikde jinde ve světě. Důležitý je i vlastní prostor, kde se nacházíme. Dům U Černé Matky Boží je považován za první kubistickou stavbu vůbec a jejím autorem je Josef Gočár. Model domu můžete vidět u oken. Původně se jednalo se o obchodní dům, kde je použit železobetonový skelet, proto jsou tu volné prostory bez příček, což na svoji dobu působilo značně moderně.“

Otázka na účastníky: Víte, podle čeho dostal dům jméno?

Odpověď: Podle sochy madony černé pleti osazené na nároží domu.

Aktivní zóna – pracovní listy

Žáci/studenti si posedají do kruhu na polštáře a společně s lektorkou vyplňují pracovní list. Lektorka se ptá na jednotlivé otázky z pracovního listu *Židle nebo vzácný exponát* a vyzývá účastníky ke komunikaci.

Fyzické vlastnosti:

- Je zachovalá nebo opravená?

- Z jakého materiálu je vyrobená?

Konstrukce:

- Je vyrobená ručně nebo strojově?
- Vyrobili ji vcelku nebo z jednotlivých částí?

„Tyto repliky kubistických židlí jste mohli vidět ve třetím patře výstavy. Zkuste si vybavit svoje pocity, když jsem se ptala, jak se na takovéto židli sedí, zda je pohodlná, lehká či nikoliv. Kdo již má vymyšleno, může se na židli posadit a porovnat svoje domněnky s realitou.“

Ve chvíli, kdy mají všichni účastníci vyzkoušeno, pokračuje skupina ve vyplňování pracovních listů.

Funkce:

- Je stabilní?
- Jak se s ní manipuluje?

Design:

- Je pohodlná?
- Preferoval autor funkci nebo estetické vyznění?
- Považujete ji za historickou záležitost nebo si ji umíte představit i v současném interiéru?

Hodnota:

- Jakou má tato židle hodnotu? Historickou? Kulturní?
- Pro koho má hodnotu? Pro autory? Pro vlastníky? Pro muzeum? Pro vás?

„Z jakého z následujících hledisek je možné tuto židli považovat za předmět denní potřeby a z jakého za exkluzivní záležitost?“ Lektor/ka se ptá a účastníci nahlas odpovídají, společně diskutují.

- Konstrukce?
- Funkce?
- Design?
- Hodnota?

- Chtěli byste mít takovou židli doma?
- Zařadili byste ji do interiéru jako solitér nebo jako běžný kus?

Výtvarná tvorba – design židle

Celá skupina zůstává na místě. Doprostřed kruhu lektor/ka připraví díly stavebnice. Každý z účastníků bude mít za úkol složit jednu židli.

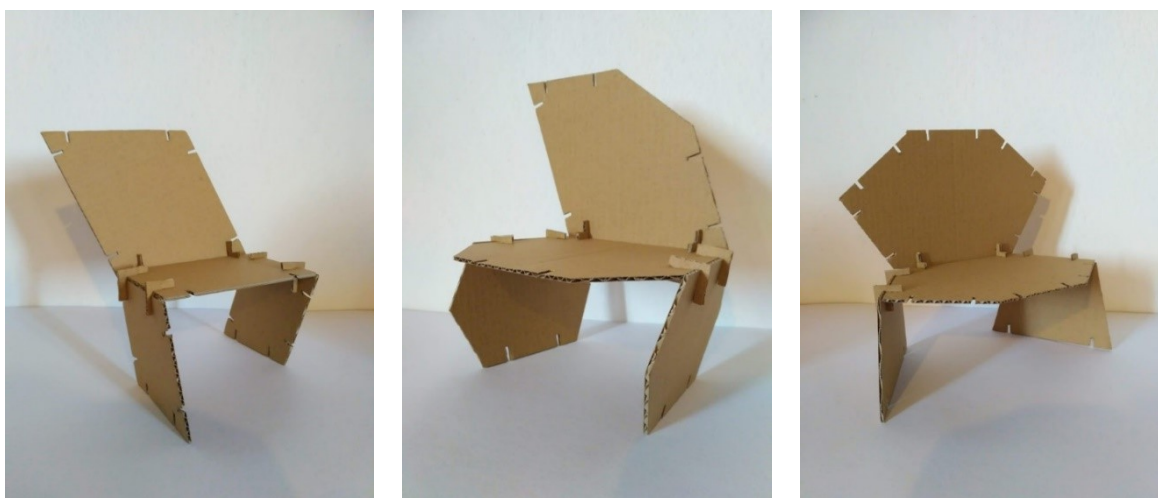
- **Zadání:** složte takovou židli, která nejlépe propojuje funkci a design.

Následuje přibližně 20 minut na tvorbu, kterou pak v závěru celá skupina reflektuje. Lektor/ka ve spolupráci s účastníky upozorňuje na ty židle, které v souladu se zadáním jsou nebo naopak nejsou. Lektorka zkontroluje lehkým dotykem stabilitu jednotlivých židlí.

6. Praktická část

6.1. Autorská kubistická skládačka

Představovaná skládačka je cíleně vytvořená pro program *Obyčejná židle nebo vzácný exponát*, ve kterém účastníci pracují na návrhu vlastní kubistické židle. Motivací k přípravě této skládačky bylo vědomí omezených časových možností ze strany škol. Vytvořila jsem tedy několik rozměrově i tvarově rozdílných dílů, jejichž strany si rozměrově odpovídají tak, aby účastníci mohli promyšlet design své židle v několika variantách. V základní sadě je vždy dvakrát 12 dílů, takže je možné sestavit stabilní a symetrický objekt tak, aby byla zdůrazněná složka konstrukce. Díly jsou vytvořeny z kartonového papíru, výroba skládačky je tedy levná a používá snadno dostupný a recyklovatelný materiál. Tato skutečnost a materiální možnosti při návrhu nábytku mohou být zahrnuty do edukačního programu. Díly mají tvar nepravidelných, avšak symetrických mnohoúhelníků se zářezy do stran vhodně koncipovanými tak, aby do sebe dobře zapadaly. Můžeme je rozdělit do dvou velikostních kategorií na malé a velké. Strany malých dílů jsou řešeny o rozměrech 10 cm, strany velkých o rozměrech 15 cm; některé díly navzájem kombinují oba rozměry. Jednotlivé díly jsou k sobě spojovány pomocí součástek, které se vkládají do jednotlivých zářezů. Jednotlivé díly skládačky jsou uvedeny v příloze č. 5. Samotné sestavení skládačky lze dle potřeby rozvinout doplňkovými činnostmi jako je výzdoba barvami či doplnění textilem; tato činnost účastníkům přibližuje další kroky nábytkářského průmyslu (moření a lakování dřeva, čalounění atd.).

Obrázek 5., skládačka – židle, 2018

6.2. Autorské pracovní listy pro expozici Český kubismus

V teoretické části diplomové práce jsem se zabývala detailním průzkumem pracovních listů UPM i jiných institucí. Jelikož mají samoobslužné listy v Uměleckoprůmyslovém muzeu dlouholetou tradici, pokládala jsem za nutné při přípravě kompletního edukačního programu na ni navázat. Muzeum nabízí svým účastníkům pracovní listy *Obyčejná židle nebo vzácný exponát* vztahující se k replikám židlí Pavla Janáka a Vlastislava Hofmana a dále pracovní listy v podobě mapy vybízející k návštěvě kubistické architektury. Pro samotnou expozici však listy vytvořeny nebyly.

Výsledky z průzkumu edukačních tiskovin muzea jsem aplikovala v koncepci vlastních listů. Konkrétně se jednalo o představení tématu a klíčových pojmů, začlenění aktivit, které se váží k expozici nebo umožňují návaznost práce doma či ve škole. Součástí pracovních listů UPM je i slovníček odborné terminologie a doporučená literatura k tématu, i tyto prvky jsem do autorského řešení listů zapracovala. Dále pro mě bylo důležité navázat na jednotný vizuální styl výstavy, držet se tradičního formátu A5 a srozumitelně zpracovat vzdělávací obsah do atraktivní podoby.

Výsledný návrh je realizovaný v podobě leporela velikosti A5. Použity jsou v něm autorské kresby a upravené odborné texty, které vychází z teoretické části této práce. Pro podobu písma jsem zvolila antikvu Vojtěcha Preissiga s názvem Preissig text CE, která se vyznačuje lomenou podobou. Podoba jednotlivých stránek je uvedena v příloze č. 6.

Obrázek 6., autorské pracovní listy ve formě leporela, 2018

7. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se snažila představit český kubismus jako jedinečný fenomén, který pronikl do všech druhů umění a má na poli české kulturní tradice výrazné postavení. Jelikož mezi obdivovatele tohoto výtvarného směru patří převážně zahraniční turisté, kladla jsem si za cíl vytvořit kompletní vzdělávací program, který bude zahrnovat představení základních principů českého kubismu v užitém umění i architektuře atraktivní formou pro žáky i studenty českých škol.

Pro realizaci vzdělávacího programu jsem zvolila přímou návaznost na expozici Český kubismus v Domě U Černé Matky Boží, kterou má pod svojí patronací Uměleckoprůmyslové museum v Praze, a na vybrané stavby pražské kubistické architektury. Pro zprostředkování vzdělávacího obsahu jsem vytvořila didaktickou transformaci pro žáky a studenty pražských škol, kterou jsem realizovala během magisterských praxí. Z pečlivě vedených záznamů odučených hodin a jejich následné reflexe jsem připravila čtyři edukační programy, které se rozdílným způsobem zabývají principy českého kubismu. Program *Architekt a designér kubismu* je věnován základním principům kubismu v architektuře a designu. Program *Procházka kubistickou Prahou* přibližuje důležitost architektury kolem nás a ukazuje tvůrčí invenci tehdejších architektů. Program *Užívej (si) užité umění* představuje umění kubismu jako běžnou součást každodenního života a program *Obyčejná židle nebo vzácný exponát* nabádá k průzkumu konstrukce a designu nejen kubistických židlí.

Součástí praktické části práce jsou autorské pracovní listy, které nevyžadují spolupráci muzejního pedagoga a navazují tak na tradici samoobslužných pracovních listů Uměleckoprůmyslového muzea, které nabízejí každému návštěvníkovi edukační aktivity. Další autorskou tvorbou je skládačka, pomocí které je možné navrhovat design vlastní kubistické židle.

Tato práce představuje vzdělávací balíček, který je možné uplatnit v expozici *Českého kubismu*, v exteriéru pražské kubistické architektury a během školní výuky i mimo ni. Nabízí tak široké spektrum možností pro vzdělávání a prohlubování uvědomění si našich kulturních hodnot.

8. Seznam literatury a pramenů

- BALEKA, Jan. Výtvarné umění: výkladový slovník. 1. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0609-5.
- BRABCOVÁ, Alexandra, ed. Brána muzea otevřená: [průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]. 1. Náchod: Juko, 2003. ISBN 80-862-1328-5.
- FASSATI, Tomáš. Z Benešova za stavbami 20. století krajinou vnější i vnitřní: průvodce světem architektury 20. století Benešovska. 3. dopl. vyd. Benešov: Muzeum umění a designu Benešov, 2008. ISBN 978-80-903798-9-3.
- FULKOVÁ, Marie, Lucie HAJDUŠKOVÁ a Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. Galerijní a muzejní edukace 1: vzdělávací programy Uměleckoprůmyslového musea v Praze a Galerie Rudolfinum v roce 2011. 1. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum, 2012. ISBN 978-80-7101-111-8.
- FULKOVÁ, Marie, Lucie JAKUBCOVÁ, Leonora KITZBERGEROVÁ a Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. Galerijní a muzejní edukace 2: Učení se z umění. 1. Praha: Uměleckoprůmyslové museum v Praze, 2013. ISBN 978-80-7101-140-8.
- HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 8073670402.
- HUBATOVÁ – VACKOVÁ, Lada. Tiché revoluce uvnitř ornamentu. Tiché revoluce uvnitř ornamentu: studie z dějin uměleckého průmyslu a dekorativního umění v letech 1880-1930. Praha: VŠUP, 2011. ISBN 978-80-86863-18-4.
- JAKUBCOVÁ HAJDUŠKOVÁ, Lucie, Marie FULKOVÁ a Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. Metodika II: Metodika realizace vzdělávacího galerijního/muzejního programu (pro základní vzdělávání) [online]. [cit. 2018-11-19]. Dostupné z: <http://www.upm.cz/index.php?language=cz&page=207>
- KESNER, Ladislav. Muzeum umění v digitální době. I. Praha: Argo, 2000, ISBN 80-7203-252-6.
- KRAMÁŘ, Vincenc, 1877-1960, Kubismus / Vincenc Kramář, Brno: Moravsko-slezská revue; 1921
- LAMAČ, Miroslav. Myšlenky moderních malířů. 4. rd. vyd. Praha: Odeon, 1989. ISBN 80-207-0087-0
- LUKEŠ, Zdeněk. Deset století architektury. 1. Praha: Správa Pražského hradu, 2001. ISBN 80-86161-404.
- LUKEŠ, Zdeněk a Ester HAVLOVÁ. Český architektonický kubismus. 1. Praha: Galerie Jaroslava Fragnera, 2006. ISBN 80-239-8368-7.
- PELÁNOVÁ, Anita. Výtvarné avantgardy 20. století: 1900–1945. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1783-1.
- SEHNALÍKOVÁ, Vladimíra. Cooking with clay: Kávu nebo čaj? Praha, 2015, nepublikovaný dokument. Anglická verze dostupná: https://www.tu-ilmnau.de/fileadmin/public/ceramics/CAID_Cooking_With_Clay.pdf [3. 12. 2018]

ŠVESTKA, Jiří, Jiří VLČEK a Pavel LIŠKA. Český kubismus 1909-1925: malířství, sochařství, architektura, design. Praha: i3 CZ, 2006. ISBN 80-239-6658-8.

VLČKOVÁ, Lucie. Český kubismus: průvodce expozicí Uměleckoprůmyslového muzea. 1. Praha: Uměleckoprůmyslové museum v Praze, 2015. ISBN 978-80-7101-149-1.

Elektronické zdroje:

JANÁK, Pavel. Hranol a pyramida. Umělecký měsíčník. 1912, 1(6), 162–170. dostupné z: <http://bluemountain.princeton.edu/bluemtn/cgi-bin/bluemtn?a=d&d=bmtnabk191203-01.2.12&e=-----en-20--1--txt-txin-----> [4. 12. 2018]

KARASOVÁ, Daniela. Josef Gočár znovuobjevený: K nalezení části významného kubistického nábytkového souboru. Zprávy památkové péče [online]. 2014, (1), 12-16 [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <http://zpp.npu.cz/clanek.php?ID=6952>

Národní listy. Národní listy [online]. 1922, 62(336), 4–8 [cit. 2018-03-24]. ISSN 1214-1240. Dostupné z: http://kramerius.nkp.cz/kramerius/ext_ontheflypdf_PGeneratePdf.do?id=462358&app=11&start=4&end=8

NOVÁKOVÁ, Jolana. Pod Vyšehradem můžete vidět kolonii kubistických domů [online]. 2. 3. 2015 [cit. 2018-31-08]. Dostupné z: <https://regiony.rozhlas.cz/pod-vysehradem-muzete-videt-kolonii-kubisticky-domu-7438949>

www.zakonyprolidi.cz: Zákon č. 122/2000 sb. [online]. [cit. 2017-12-17]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-122>, (část první, §2, odstavec (4), (5), (6))

9. Přílohy

Příloha č. 1 – didaktické analýzy ZŠ Trávníčkova

DIDAKTICKÁ ANALÝZA VYUČOVACÍ HODINY VÝTVARNÉ VÝCHOVY

třída: 9. A

datum: 27. 3. 2017

název hodiny: kubistická architektura – skládání stereometrických tvarů

VÝTVARNÝ ÚKOL	skládání stereometrických objektů
NÁMĚT	fantazijní stavba
TEMATICKÝ OKRUH	česká kubistická architektura
MOTIVACE	připravené modely objektů, krystaly, fotografie architektů (vše na jednom stole)

Průběh hodiny: V úvodu se setkáme u pracovního stolu, kde si představíme český kubismus v architektuře, jeho inspirační zdroje a nejvýznamnější osobnosti. Poté se rozdělíme do skupin pod záštitou jednoho z architektů. Zprvu si žáci obkreslují vybrané šablony a skládají vlastní objekt. Ve druhé části výuky skládají všechny objekty ve skupině do jedné fantazijní stavby. Poté svoji práci obhajují před celou třídou.

Jaké dovednosti a znalosti již dříve získané žáci ke splnění úkolu potřebují? Rozvinutou jemnou motoriku, trpělivost a logické myšlení.

Co se žáci naučí? Jaké nové dovednosti a znalosti získají nebo jaké již získané si prohloubí? Pochopí náročnost konstrukce kubistické architektury a seznámí se nejvýznamnějšími osobnostmi tohoto výtvarného směru. Učí se čistotě práce a trpělivosti.

S kterými díly výtvarného umění se v hodině žáci seznámí? V této hodině se zaměříme na vysvětlení principů kubismu.

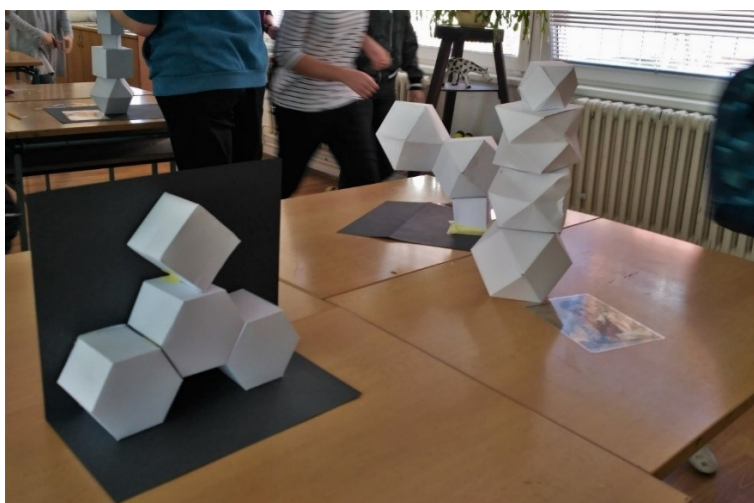
Ke kterému očekávanému výstupu RVP bude hodina směřovat? Jak byste formulovali dílčí výstupy (cíle hodiny)? Ověřuje komunikační účinky vybraných, upravených či samostatně vytvořených vizuálně obrazných vyjádření v sociálních vztazích; nalézá vhodnou formu pro jejich prezentaci.

Stručně charakterizujte odučenou hodinu: Z počátku žáci celkem zaujatě zkoumali připravené krystaly a modely stereometrických objektů. Poté si vybrali šablonu pro svůj objekt, který se všem do konce vyučovací hodiny podařilo složit. Během druhé části měli žáci spolupracovat na společné fantazijní stavbě, zde naráželi na problém samotné konstrukce stavby, který se ovšem také podařilo vyřešit. Společnou reflexí jsme došli k závěru, že není jednoduché zohýbat a slepit náročnější objekty. Žáci kladně hodnotili práce, kde byla dodržena čistota a stavba měla nápad.

Žáci měli k dispozici čtyři předpřipravené šablony, sami si podle potřeby dorýsovali většinou krychli nebo jehlan. Bylo tedy patrné, že je potřeba více šablon, a to ze dvou důvodů: aby na sebe žáci nemuseli čekat a aby měli více možností pro realizaci závěrečné společné práce.

Identifikace obecnějších kategorií: práce s papírem podle šablon.

Shrnutí: dle kódování je nutné zaměřit se na práci se šablonami, kterých je nutné připravit více.

Obrázek 7., výsledné práce, žáci 9.A., 2017

DIDAKTICKÁ ANALÝZA VYUČOVACÍ HODINY VÝTVARNÉ VÝCHOVY

třída: 9. A

datum: 3. 4. 2017

název hodiny: procházka po kubistické architektuře

VÝTVARNÝ ÚKOL	vyfotografovat detaily kubistické architektury
NÁMĚT	detaily kubistického dekoru
TEMATICKÝ OKRUH	kubistická architektura Prahy
MOTIVACE	uvědomění si národních kvalit v umění v návaznosti na učivo minulých hodin a ukázka kubismu v praxi

Průběh hodiny: Přivítání ve třídě, zopakování dnešního programu. Seznámení s webovým prostředím Edmodo, rozdání QR kódu a zadání dnešního úkolu: vyfotografovat detaily kubistických staveb a vybrat 10 nejlepších. Následně rozdání pracovních listů (mapy) pražské kubistické architektury, vytvořené pracovníky UPM. Začátek prohlídky je před domem U Černé Matky Boží, dále půjdeme na Jungmannovo náměstí k lampě Emila Králíčka, zastavíme se u rondokubistického paláce Adria od Pavla Janáka, následně si představíme dům Diamant Emila Králíčka, a na závěr domy pod Vyšehradem Josefa Chochola. Činžovní dům v Neklanově ulici, Kovařovicova vila a rodinný trojdům pro pražské stavebníky. Cesta vede kolem domu Antonína Baleky, kde si ukážeme umírněné pojetí kubistických principů.

Jaké dovednosti a znalosti již dříve získané žáci ke splnění úkolu potřebují? Základní povědomí o fenoménu českého kubismu a jeho principech.

Co se žáci naučí? Jaké nové dovednosti a znalosti získají nebo jaké již získané si prohloubí? Seznámí se kubistickou architekturou v Praze, zapamatují si jména nejvýznamnějších osobností tohoto směru a uvědomí si kvality národního uměleckého dědictví.

S kterými díly výtvarného umění se v hodině žáci seznámí? Viz odstavec věnovaný průběhu hodiny.

Ke kterému očekávanému výstupu RVP bude hodina směřovat? Jak byste formulovali dílčí výstupy (cíle hodiny)? Porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace. Užívá prostředky pro zachycení jevů a procesů v proměnách a vztazích; k tvorbě užívá metodu fotografie uplatňovanou v současném umění a digitálních médií.

Stručně charakterizujte odučenou hodinu: Procházka proběhla v rámci možností velké skupiny ve městě k mé spokojenosti. Díky předchozímu cvičení skladby objektů s lomenými plochami, se mi podařilo žáky zaujmout tak, aby pochopili náročnost celého architektonického provedení budov. Žáci neměli jenom hledat detaily na pracovním sešitě, ale sami vybírali svoje záběry detailů. To jim také umožňovalo být aktivními tvůrci a důkladně zkoumat stavby. Dále jsem využívala naše rozdělení skupin jmény kubistických architektů, a u jednotlivých staveb jsem nejprve nechala vyjádřit členy dané skupiny, až poté ostatní. Tím se mi podařilo aktivizovat všechny členy skupin.

Identifikace obecnějších kategorií: předchozí práce, pochopení problematiky, vlastní práce, aktivní tvůrci a badatelé.

Shrnutí: Při procházce se osvědčila prvotní výtvarná práce, díky které žáci lépe pochopili provedení kub. arch. Průběžné fotografování během procházky žáky aktivizovalo a vybízelo je k bližšímu zkoumání kub. provedení.

Obrázek 8., detaily kubistické architektury, žáci 9.A., 2017

DIDAKTICKÁ ANALÝZA VYUČOVACÍ HODINY VÝTVARNÉ VÝCHOVY

třída: 9. A

datum: 10. 4. 2017

název hodiny: kubismus v prostoru školy

VÝTVARNÝ ÚKOL	dekor inspirovaný kubismem, vytvářený bílými a černými izolepami, v kombinovaných s bílými a černými samolepicími tapetami
NÁMĚT	kubistický dekor na školní stěně
TEMATICKÝ OKRUH	kubismus
MOTIVACE	Vychází z dvou předchozích vyučovacích hodin, ve kterých jsme pracovali na papírových kubistických stavbách a následně jsme prošli kubistickou Prahu. Při procházce žáci fotografovali detaily staveb. Z fotografií jsem seskládala vzorník pro tuto hodinu. Motivace je založená i na netradičním materiálu a prostoru pro realizaci projektu.

Průběh hodiny: V úvodu hodiny si promítneme žákovské fotografie z procházky kubistickou Prahou. Společně zhodnotíme povedené či nepovedené snímky a odůvodníme svoje názory. Následně si prohlédneme dnešní místo pro práci a představíme materiál. Ve třídě žáci obdrží vytištěné foto z minula, který poslouží jako vzorník pro kubistické dekory. Ve skupinách, pojmenovaných podle nejvýznamnějších architektů českého kubismu, pracují nejprve na návrhu, poté na samotné realizaci.

Jaké dovednosti a znalosti již dříve získané žáci ke splnění úkolu potřebují? Orientaci v pojmu kubismus a jeho principech.

Co se žáci naučí? Jaké nové dovednosti a znalosti získají nebo jaké již získané si prohloubí? Skupinovou prací si upevňují sociální dovednosti a vlastní tvorbou trpělivost a smysl pro detail.

S kterými díly výtvarného umění se v hodině žáci seznámí? V této hodině budeme pouze opakovat architektury a jejich díla, které jsme si představili v minulých hodinách.

Ke kterému očekávanému výstupu RVP bude hodina směřovat? Jak byste formulovali dílčí výstupy (cíle hodiny)? Vybírá co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů v tendencích kubismu, uplatňuje je pro vyjádření vlastních představ, variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků. Učivem je rozvíjení smyslové citlivosti, kdy mají žáci prostřednictvím lepicích pásek za úkol vyjádřit vztahy mezi liniemi a uspořádat tyto prvky do plochy.

Stručně charakterizujte odučenou hodinu: úskalím dnešní hodiny byla náročnost celého úkolu vzhledem k časové dotaci. Žáci byli prací zaujatí, ale netradičnost práce na školní stěně a pomocí barevných lepících izolep, které také někteří použili poprvé, byla pro ně natolik nová, že orientace v novém úkolu trvala déle, než bylo plánováno. Výtvarný úkol jsme nestihli a budeme ho realizovat v další hodině.

Identifikace obecnějších kategorií: náročný úkol, časová dotace, nový úkol, nové prostředí

Shrnutí: netradiční pojetí výuky bylo pro žáky zajímavé, ale vzhledem k malé časové dotaci a spoustě nových materiálů se jim úkol nepodařil zvládnout.

Obrázek 9., kubistický dekor, stěna vedoucí do jídelny, 2017

DIDAKTICKÁ ANALÝZA VYUČOVACÍ HODINY VÝTVARNÉ VÝCHOVY

třída: 9. B

datum: 30. 3. 2017

název hodiny: kubistická architektura – skládání z papíru

VÝTVARNÝ ÚKOL	skládání stereometrických objektů
NÁMĚT	fantazijní stavba
TEMATICKÝ OKRUH	česká kubistická architektura
MOTIVACE	připravené modely objektů, krystaly, fotografie architektů (vše na jednom stole), změna dispozice lavic ve třídě

Průběh hodiny: V úvodu se setkáme u pracovního stolu, kde si představíme český kubismus v architektuře, jeho inspirační zdroje a nejvýznamnější osobnosti. Poté se rozdělíme do skupin pod záštitou jednoho z architektů. Zprvu si žáci obkreslují vybrané šablony a skládají vlastní objekt. Ve druhé části výuky skládají všechny objekty ve skupině do jedné fantazijní stavby. Poté svoji práci reflektují před celou třídou.

Jaké dovednosti a znalosti již dříve získané žáci ke splnění úkolu potřebují? Rozvinutou jemnou motoriku, trpělivost a logické myšlení.

Co se žáci naučí? Jaké nové dovednosti a znalosti získají nebo jaké již získané si prohloubí? Pochopí náročnost provedení kubistické architektury a seznámí se nejvýznamnější osobnosti. Dále prohlubují schopnost čistoty práce a trpělivosti.

S kterými díly výtvarného umění se v hodině žáci seznámí? V této hodině budou vysvětleny principy kubistického umění.

Ke kterému očekávanému výstupu RVP bude hodina směřovat? Jak byste formulovali dílčí výstupy (cíle hodiny)? Ověřuje komunikační účinky vybraných, upravených či samostatně

vytvořených vizuálně obrazných vyjádření v sociálních vztazích; nalézají vhodnou formu pro jejich prezentaci.

Stručně charakterizujte odučenou hodinu: Skupina žáků z 9. B již díky svým spolužákům věděla, co je čeká. Zpočátku bylo nutné některé žáčky výrazně motivovat. Na rozdíl od spolužáků z druhé deváté třídy měla tato skupina k dispozici sedm převážně náročnějších modelů na provedení a žáci na sebe nemuseli čekat při střídání šablon. Mnozí žáci se potýkali s velkými problémy při samotném skládání a lepení. Většina z nich potřebovala od vyučující při sestavování modelů výraznou pomoc. Nakonec však vznikla velmi originální díla, a bylo vidět, že žáci mají ze zvládnutí náročného úkolu radost.

Identifikace obecnějších kategorií: negativní předtucha, motivace, více šablon, náročnější objekty, potřeba podpory, radost po úspěšném zakončení.

Shrnutí: Žáci věděli, co je čeká a měli strach, že úkol nezvládnou. Oproti svým spolužákům pracovali s více šablonami, které byly náročnější na následnou skladbu. Často potřebovali pomoc, ale konečná práce pro ně byla uspokojující.

Obrázek 10., prezentace výsledné práce, 9.B., 2017

DIDAKTICKÁ ANALÝZA VYUČOVACÍ HODINY VÝTVARNÉ VÝCHOVY

třída: 9. B

datum: 6. 4. 2017

název hodiny: návštěva expozice ČMB – český kubismus

VÝTVARNÝ ÚKOL	Vyfotografovat detaily kubistických artefaktů
NÁMĚT	kubistický detail
TEMATICKÝ OKRUH	kubistické umění
MOTIVACE	uvědomění si národních kvalit v umění v návaznosti na minulou hodinu, ukázka kubismu v praxi

Průběh hodiny: Přivítání žáků venku před školou, zopakování dnešního programu. Seznámení s webovým prostředím Edmodo, rozdání QR kódu a zadání úkolu: vyfotografovat detaily kubistických artefaktů, vybrat 10 nejlepších a poslat je do Edmoda. Přesun do Domu U Černé Matky Boží, krátký úvod v expozici k Český kubismus a jeho inspiraci krystalem. Komentovaná prohlídka zahrnuje aktivizační otázky, následuje rozdělení třídy do skupin nazvaných podle čtyř kubistických architektů. Žáci v průběhu komentované prohlídky plní úkol fotografování detailu kubistických artefaktů.

Jaké dovednosti a znalosti již dříve získané žáci ke splnění úkolu potřebují? Základní povědomí o fenoménu českého kubismu a jeho principech.

Co se žáci naučí? Jaké nové dovednosti a znalosti získají nebo jaké již získané si prohloubí? Seznámí se s kubistickými artefakty, pochopí základní principy českého kubismu, seznámí se s nejvýznamnějšími osobnostmi tohoto výtvarného směru a uvědomí si kvality národního uměleckého dědictví.

S kterými díly výtvarného umění se v hodině žáci seznámí? Kubistický design Pavla Janáka, Josefa Chochola, Josefa Gočára, Vlastislava Hofmana, Josefa Rozsypala, Jaroslava Horejce, sochy Otty Gutfreunda a malby Bohumil Kubišty.

Ke kterému očekávanému výstupu RVP bude hodina směřovat? Jak byste formulovali dílčí výstupy (cíle hodiny)? Porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace. Užívá prostředky pro zachycení jevů a procesů v proměnách a vztazích; k tvorbě užívá metodu fotografie uplatňovanou v současném umění a digitálních médií.

Stručně charakterizujte odučenou hodinu: S touto vyučovací hodinou jsem byla velmi spokojená. Tím, že žáci byli mimo svoje „teritorium“, a navíc v tichém prostředí muzea, ve kterém jsem se pro změnu cítila jako doma já, proběhla komentovaná prohlídka nad očekávání velmi dobře. Díky předchozí zkušenosti žáků se skládáním objektům s lomenými plochami se mi podařilo žáky zaujmout tak, aby dokázali ocenit náročnost celého technického provedení. Opět se osvědčilo fotografování, při kterém se žáci důkladně zabývali artefakty. V muzeu jsme společně strávili více než hodinu, a v závěru proběhla i neorganizovaná debata na téma kubismus.

Identifikace obecnějších kategorií: ticho v instituci, výklad k originálům, předchozí zkušenost, zadaná i vlastní aktivita.

Shrnutí: Osvědčilo se vzít žáky mimo školu do klidného prostředí, mluvit o dílech v jejich přímé návaznosti a nejprve uskutečnit výtvarnou aktivitu a až poté návštěvu galerie. Zároveň se osvědčilo fotografování, které přispělo k většímu zaujetí žáků.

Obrázek 11., návštěva expozice Český kubismus, 9.B., 2017

Příloha č. 2 – didaktické analýzy gymnázium Jaroslava Heyrovského

DIDAKTICKÁ ANALÝZA VYUČOVACÍ HODINY VÝTVARNÉ VÝCHOVY

třída: 5. A

datum: 30. 10. 2017

název hodiny: kubistická architektura

VÝTVARNÝ ÚKOL	skládání stereometrických objektů
NÁMĚT	fantazijní architektonická stavba, design nábytku
TEMATICKÝ OKRUH	český kubismus
MOTIVACE	připravené modely objektů, krystaly, fotografie architektů, úryvek ze stati <i>Hranol a pyramida</i> (vše na jednom stole) vlastní vyvozování platných principů

Průběh hodiny: V úvodu se setkáme u jednoho stolu, kde budou ležet indicie vedoucí k možnosti vyvodit principy platné pro český kubismus. Fotografie nejvýznamnější osobností, modely stereometrických objektů, krystaly a úryvek ze stati *Hranol a pyramida*. Poté se rozdělíme do skupin pod záštitou jednoho z architektů. Zprvu si žáci obkreslují vybrané šablony a skládají vlastní objekt. Již se mohou ve skupině domlouvat, kdo jaký tvar složí. Ve druhé části výuky skládají všechny objekty ve skupině do jednoho modelu stavby či nábytku. Zaměřují se na práci s lomenými plochami. Poté svoji práci obhajují před celou třídou.

Co se žáci naučí? Jaké nové dovednosti a znalosti získají nebo jaké již získané si prohloubí?

Pochopí náročnost provedení kubistické architektury či designu, seznámí se s nejvýznamnějšími osobnostmi českého kubismu. Dále prohlubují schopnost čistoty práce, trpělivosti a logického myšlení.

S kterými díly výtvarného umění se v hodině žáci seznámí? Výuka bude zaměřená na pochopení principů a nejznámějších osobností českého kubismu Gočára, Janáka, Králíčka a Chochola.

Ke kterému očekávanému výstupu RVP bude hodina směřovat? Jak byste formulovali dílčí výstupy (cíle hodiny)? Rozpoznává specifičnosti různých vizuálně obrazných znakových systémů a zároveň vědomě uplatňuje jejich prostředky k vytváření obsahu při vlastní tvorbě a interpretaci. Seznámení se základními principy českého kubismu a jeho nejvýraznějších osobností.

Stručně charakterizujte odučenou hodinu: Na začátku hodiny jsem se představila a nastínila téma projektu. Studenty jsem vyzvala, aby se shromáždili u stolu s vyskládanými objekty, portréty Gočára, Janáka, Chochola a Králíčka a ukázkou ze stati Hranol a pyramida. Studenty jsem pobídla k hledání společných prvků vystavených indicií a vyvozování platných principů. Studentům se podařilo najít základní principy. Poté jsem jim představila konkrétní zadání úkolu: skládání objektů, rozdělení do skupin a následná skupinová práce. Během hodiny jsem procházela kolem studentů a snažila se pomoci nebo poradit, tam kde jsem měla pocit, že něco nefunguje. Celkově jsme vše stihli v časové dotaci včetně závěrečné reflexe. Před tou jsem si nebyla jistá, jak studenty hodnotit. Některé práce byly velmi radikální a úplně jsem nevěděla, jak se k nim postavit. Cítila jsem, že také studenty neznám natolik, abych věděla, co si mohu dovolit a co naopak ne. Slabinu ve vytvořených pracích jsme si s vyučující potvrdily po skončení hodiny. Shodly jsme se na tom, že by bylo třeba nějak žáky více směřovat. Zadání bylo sice vytvořit fantazijní stavbu, ale nikoliv vytvořit stavbu či kus nábytku zcela nereálný. Na základě tohoto poznání je potřeba upřesnit zadání, aby nevznikly zcela nereálné objekty. Na tomto zadání jsme se také demonstrovali, že kubistický design se nelíbí každému. Celkově však mohu říci, že hodina dopadla podle plánu. Studenti byli schopni složit minimálně jeden objekt, někteří i více, pracovat ve skupině i reflektovat svoji práci. Dalším poznatkem bylo, že objekty by měly být více kompatibilní samy k sobě, a to tak aby měl každý alespoň jednu stranu s možnou návazností na jiný objekt.

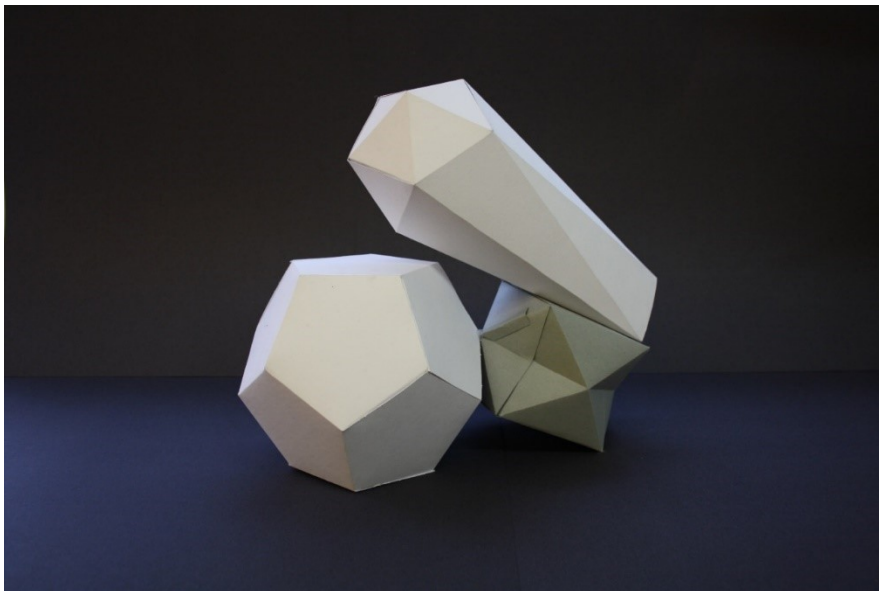
Identifikace obecnějších kategorií: vlastní dedukce, dobré časové rozvržení, srozumitelné hodnocení, jasné zadání úkolů, propracovanost zadávaného úkolu.

Shrnutí: Je dobré nechat vlastní prostor pro úvahy žáků a následně s nimi jejich poznatky reflektovat než jen předávat informace. Studenti zvládli svoji práci bez obtíží. Je ovšem nutné předem důkladně připravit zadání úkolu i jeho hodnocení. Studenti neměli problém skládat objekty a následná společná „stavba“ jim již neumožňovala hlubší zamyšlení nad tématem.

K jednomu poznání jsem dospěla až po delší době při konzultacích s vedoucími praxí. Studenti na gymnáziu jsou často „profíci“: dostanou zadání, které splní, ale již do práce nevkládají více, než je třeba. Obkreslit šablonu a vytvořit vodící linky pro ně nebylo stejně obtížné jako pro stejně staré žáky na základní škole. Tento úkol by se tedy mohl pro zkušenější žáky či studenty modifikovat. Místo obkreslování šablon by studenti mohli pracovat s měřítkem, a plášť objektu přerýsovat do vybrané velikosti.

Obrázek 12., úvod hodiny, studenti 5.A., 2017

Obrázek 13., observatoř, studenti 5.A., 2017

DIDAKTICKÁ ANALÝZA VYUČOVACÍ HODINY VÝTVARNÉ VÝCHOVY

třída: 5. A

datum: 6. 11. 2017

název hodiny: procházka kubistickou Prahou

VÝTVARNÝ ÚKOL	vyfotografovat detaily kubistického tvarosloví
NÁMĚT	Detail dekoru
TEMATICKÝ OKRUH	kubistická architektura
MOTIVACE	uvědomění si národních kvalit v umění v návaznost na minulou hodinu, ukázka kubismu v praxi, práce s fotografií a technologiemi

Průběh hodiny: Přivítání venku před školou. Zadání úkolu: vyfotografovat detaily kubistických artefaktů, vybrat pět nejlepších a poslat je do Google alba. Odkaz bude vygenerován na QR kódu. V průběhu procházky společně zopakujeme znalosti z minulého týdne. Dále výklad probíhá otázkami, využijí naše rozdělení skupin se jmény kubistických architektů, občas oslovují jednotlivé skupinky. Žáci průběžně plní úkol fotografování.

Co se žáci naučí? Jaké nové dovednosti a znalosti získají nebo jaké již získané si prohloubí?

Seznámí se s pražskou kubistickou architekturou a se jmény nejvýznamnějších osobností tohoto směru, uvědomění si kvality národního uměleckého dědictví.

S kterými díly výtvarného umění se v hodině žáci seznámí?

Dům U Černé Matky Boží Josefa Gočára, dům Diamant a lampa na Jungmannově náměstí Emila Králíčka, domy pod Vyšehradem od Josefa Chochola: Činžovní dům v Neklanově ulici, Kovařovicova vila a rodinný trojdům pro pražské stavitelé. Dům Antonína Belady, kde si ukážeme umírněné pojetí kubistických principů.

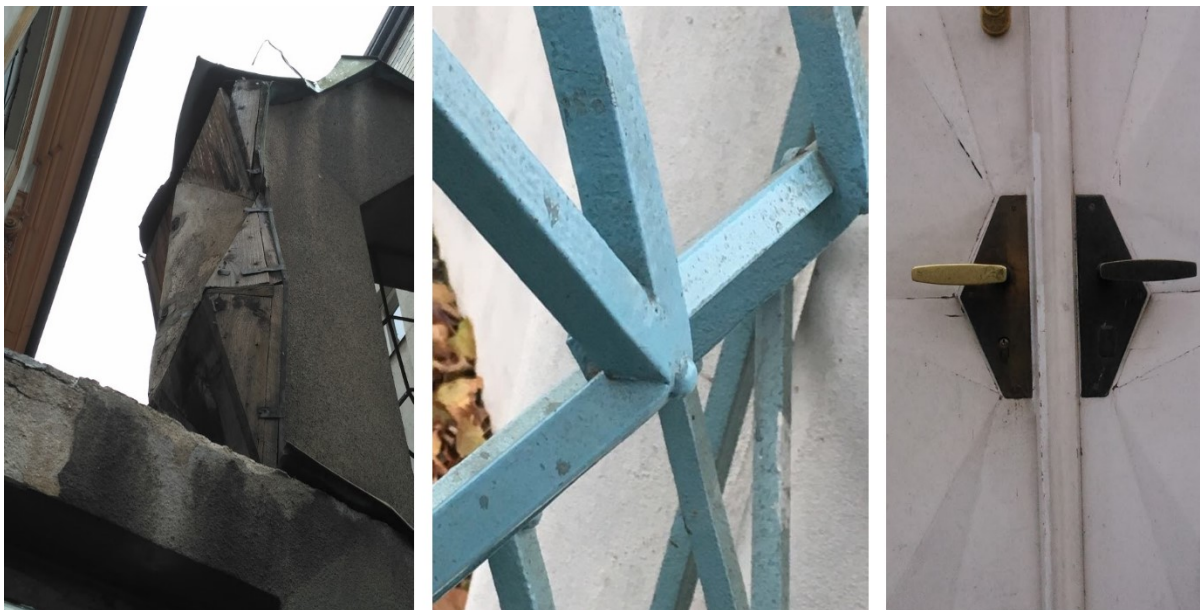

Ke kterému očekávanému výstupu RVP bude hodina směřovat? Jak byste formulovali dílčí výstupy (cíle hodiny)? Na příkladech objasní vliv procesu komunikace na přijetí a interpretaci vizuálně obrazných vyjádření; aktivně vstupuje do procesu komunikace a respektuje jeho pluralitu.

Stručně charakterizujte odučenou hodinu: Hodina probíhala za nepříznivého počasí. To bylo znát na mé nejistotě, nechtěla jsem studenty zbytečně zdržovat venku v zimě, ale zároveň jsem věděla, že je nutné, aby pochopili kubismus v reálném prostředí. Pro udržení pozornosti pomohl úkol fotografování detailů.

Identifikace obecnějších kategorií: nepřízeň počasí, moderní technologie

Shrnutí: Procházky je vhodné uskutečňovat v začátcích podzimního a ke konci jarního období, kdy je větší záruka příznivého počasí. Opět se osvědčilo fotografování během programu, studenti se díky tomu stávají aktivními účastníky.

Obrázek 14., detaily kubistické architektury, 5.A., 2017

DIDAKTICKÁ ANALÝZA VYUČOVACÍ HODINY VÝTVARNÉ VÝCHOVY

třída: 5. A

datum: 13. 11. 2017

název hodiny: kubismus v ploše

VÝTVARNÝ ÚKOL	vytvořit dekor inspirovaný kubismem
NÁMĚT	kubistický dekor
TEMATICKÝ OKRUH	kubismus v ploše
MOTIVACE	Vychází z dvou předchozích vyučovacích hodin (tvorba papírových kubistických modelů, seznámení s kubistickými stavbami, fotografování jejich detailů žáky) a možností využít stroje na výrobu vlastních odznaků.

Průběh hodiny: v úvodu hodiny si promítneme studentské fotografie z návštěvy kubistické architektury. Společně zhodnotíme snímky v návaznosti na zadání a odůvodníme svoje názory. Následně si představíme zadání a materiál. Studenti ve skupinách obdrží vytištěné alba svých fotografií z předešlé hodiny, která jim poslouží jako vzorníky pro kubistické dekory. Nakreslí si vlastní návrh, který pak využijí při výrobě autorského odznaku.

Co se žáci naučí? Jaké nové dovednosti a znalosti získají nebo jaké již získané si prohloubí? Závěrečnou hodinou se jim ucelí přehled v českém kubismu. Poznají i plošná kubistická vyjádření.

S kterými díly výtvarného umění se v hodině žáci seznámí? Zopakujeme architekturu Chochola a Králíčka. Dále si promítneme inspiraci kubismem v plošném vyjádření. Václav Špála ilustrace Babičky, tapety Františka Kysely, porcelánové soupravy Pavla Janáka, Josef Gočár sedací souprava pro Werkbund.

Ke kterému očekávanému výstupu RVP bude hodina směřovat? Jak byste formulovali dílčí výstupy (cíle hodiny)? Při vlastní tvorbě uplatňuje osobní prožitky, zkušenosti a znalosti, rozpozná jejich vliv a individuální přínos pro tvorbu, interpretaci a přijetí vizuálně obrazných vyjádření.

Stručně charakterizujte odučenou hodinu: tuto hodinu považuji v rámci motivace za nejzdařilejší z celého projektu. Výroba vlastních odznaků je zatím neotřelá a studenti si tuto tvorbu užili. Někteří vytvořili zcela nové koncepty, jiní se drželi předlohových fotografií. V průběhu hodiny se mi povedlo většinu studentů nasměřovat s čistému provedení a zároveň rozvíjet jejich nápady. Nedostatek ve svém vedení vidím v závěrečné reflexi. Spolu se studenty jsem se nechala unést prací a chtěla jsem, aby co nejvíce využili možnost lisu na odznaky, to se ovšem promítlo do chaotického zakončení, při kterém jsme práci nestihli zreflektovat ani ohodnotit. Důležitost zhodnocení projektu a závěrečné evaluace jsme si s paní učitelkou při závěrečné konzultaci potvrdily a příště se na jeho zvládnutí zaměřím.

Identifikace obecnějších kategorií: zdařilá motivace, netradiční materiál a výtvarná práce, nezvládnuté uzavření celého projektu

Shrnutí: Výroba vlastních odznaků se ukázala jako neokoukaná i pro zkušené gymnazisty. Pro budoucí program je nutné dobře promyslet časovou organizaci, aby pro výrobu i reflexi zbyl dostatek času.

Obrázek 15., odznaky s kubistickým dekorem, studenti 5.A., 2017

Příloha č. 3 – didaktické analýzy gymnázium Amazon

DIDAKTICKÁ ANALÝZA EDUKAČNÍHO PROGRAMU

název programu: Obyčejná židle nebo vzácný exponát

třída: 2. ročník gymnázia Amazon

datum: 1. 11. 2018

NÁMĚT	konstrukce a design kubistické židle
TEMATICKÝ OKRUH	český kubismus
VÝTVARNÝ ÚKOL	vytvořit model kubistické židle
MOTIVACE	seznámení s originály kubistických artefaktů, práce s netradiční stavebnicí přímo v expozici

Průběh programu: První část programu (45 minut) je věnována komentované prohlídce expozice Český kubismus v Domě U Černé Matky Boží. Kromě běžného komentáře se zaměřuji nejvíce na artefakty, které jsou z pohledu konstrukce a estetiky nejzajímavější. Pozornost také věnuji kubistickým židlím Pavla Janáka a Vlastislava Hofmana, které jsou v expozici návštěvníků k dispozici také ve formě replik, takže si mohou vyzkoušet, jak se na nich sedí. Druhá část (45 minut) je věnována vyplňování pracovních listů a práci s kubistickou skládačkou. Zadáni práce: vytvořte takovou židli, která bude funkční a zároveň nápaditá.

Co se žáci naučí? Jaké nové dovednosti a znalosti získají nebo jaké již získané si prohloubí? Získají povědomí o základních principech českého kubismu a naučí se kriticky nahlížet na kubistické exponáty z pohledu funkčnosti.

S kterými díly výtvarného umění se v hodině žáci seznámí? Kubistický design Pavla Janáka, Josefa Chochola, Josefa Gočára, Vlastislava Hofmana, Josefa Rozsypala, Jaroslava Horejce, sochy Otty Gutfreunda, malby Bohumila Kubišty a další exponáty.

Ke kterému očekávanému výstupu RVP bude hodina směřovat? Jak byste formulovali dílčí výstupy (cíle hodiny)? Žák pojmenuje účinky vizuálně obrazných vyjádření na smyslové

vnímání, vědomě s nimi pracuje při vlastní tvorbě za účelem rozšíření citlivosti svého smyslového vnímání. Žák využívá znalosti aktuálních způsobů vyjadřování a technických možností zvoleného média pro vyjádření své představy.

Stručně charakterizujte odučenou hodinu: Koncepce programu byla připravena adekvátně k věku a schopnostem účastníků. Gymnazisté byli s fenoménem českého kubismu dobře seznámeni z výuky, a nebylo tedy třeba dopodrobna vysvětlovat vznik jeho teoretické základny. Mohli jsme se tedy více zaměřit na jednotlivé druhy nábytku. Vyplňování pracovních listů bylo aktivizujícím prvkem, a studenti se více uvolnili a lépe komunikovali než během komentované prohlídky. Zaujala je i následná práce s kubistickou skládačkou. Tuto část práce jsme museli ovšem zkrátit, jelikož třída spěchala zpět do školy, což nebylo předem avizováno. Nicméně jsme stihli i závěrečnou reflexi, při které studenti byli schopni zhodnotit práce, které splnily zadání, a u kterých převažovala spíše zvládnutá konstrukce nebo naopak jenom estetika.

Identifikace obecnějších kategorií: vhodná koncepce programu, aktivizující prvky, nedostatečná časová dotace ze stran účastníků.

Shrnutí: Koncepce programu byla navržena v souladu s její následnou realizací. Pro další skupinu je zapotřebí změnit pouze časové rozvržení. Zkrátit komentovanou prohlídku a přidat na časové dotaci pro práci s listy a následnou tvorbu, aby žáci či studenti nepolevovali v pozornosti. V rámci celkové koncepce není nutné žáky seznamovat s projevy malby a sochařství. Tyto odvětví radíme spíše do „kuboexpresionismu“ a pro tento druh programu je nutné důkladné seznámení s konstrukcí.

DIDAKTICKÁ ANALÝZA EDUKAČNÍHO PROGRAMU

název programu: Obyčejná židle nebo vzácný exponát

třída: 2. ročník gymnázia Amazon

datum: 7. 11. 2018

NÁMĚT	konstrukce a design kubistické židle
TEMATICKÝ OKRUH	český kubismus
VÝTVARNÝ ÚKOL	vytvořit model kubistické židle
MOTIVACE	seznámení s originály kubistických artefaktů, práce s netradiční stavebnicí přímo v expozici

Průběh programu: První část programu (35 minut) je věnována komentované prohlídce expozice Český kubismus v Domě U Černé Matky Boží. Kromě běžného komentáře se zaměřuji nejvíce na artefakty, které jsou z pohledu konstrukce a estetiky nejzajímavější. Pozornost také věnuji kubistickým židlím Pavla Janáka a Vlastislava Hofmana, které jsou v expozici návštěvníků k dispozici také ve formě replik, takže si mohou vyzkoušet, jak se na nich sedí. Druhá část (55 minut) je věnována vyplňování pracovních listů, práci s kubistickou skládačkou a důkladné reflexi. Zadání práce: vytvořte takovou židli, která bude funkční a zároveň nápaditá.

Co se žáci naučí? Jaké nové dovednosti a znalosti získají nebo jaké již získané si prohloubí?

Získají povědomí o základních principech českého kubismu a naučí se kriticky nahlížet na kubistické exponáty z pohledu funkčnosti.

S kterými díly výtvarného umění se v hodině žáci seznámí? Kubistický design Pavla Janáka, Josefa Chochola, Josefa Gočára, Vlastislava Hofmana, Josefa Rozsypala, Jaroslava Horejce a další exponáty.

Ke kterému očekávanému výstupu RVP bude hodina směřovat? Jak byste formulovali dílčí výstupy (cíle hodiny)? Žák pojmenuje účinky vizuálně obrazných vyjádření na smyslové vnímání, vědomě s nimi pracuje při vlastní tvorbě za účelem rozšíření citlivosti svého

smyslového vnímání. Žák využívá znalosti aktuálních způsobů vyjadřování a technických možností zvoleného média pro vyjádření své představy.

Stručně charakterizujte odučenou hodinu: Díky předchozímu odvedenému programu s první skupinou gymnázia Amazon jsem upravila časové rozvržení výkladu a tvůrčí práce, což pomohlo pro lepší organizaci celkové práce i závěrečné reflexe.

Identifikace obecnějších kategorií: organizace programu.

Shrnutí: program byl navržený vyváženě ve vztahu s teoretickou a výkladovou částí, žáci byli aktivní po celou dobu programu.

Obrázek 16., výsledné práce studentů gymnázia Amazon, 2018

Příloha č. 4 – pracovní listy: Obyčejná židle nebo vzácný exponát

OBYČEJNÁ ŽIDLE, NEBO VZÁCNÝ EXPONÁT?

Milí návštěvníci,

vyzkoušejte si sezení na dvou replikách
kubistických židlí. Co všechno nám o sobě
mohou prozradit?

VLASTISLAV HOFMAN (1884–1964)
ŽIDLE ZE SOUBORU NÁBYTKU DO JÍDELNY
SOCHAŘE JOSEFA MAŘATKY, 1911–1912
repliku židle vyrobila firma Modernista
mořeně dubové dřevo, kůže

PAVEL JANÁK (1882–1956)
ŽIDLE ZE SOUBORU NÁBYTKU PRO HISTORIKA
JOSEFA BOROVIČKU, 1911–1912
repliku židle vyrobila firma Modernista
dubové dřevo a mořeně ořechové dřevo

Mají tyto židle něco společného? A čím se liší? Vyberte si jednu
z nich, důkladně ji prozkoumejte a запиšte si postřehy a úvahy.
O patro níž najdete originály těchto židlí a z textů se o nich
dozvíte více.

Dobrou zábavu vám přeje
Vaše muzeum

Obrázek 17., pracovní list přední strana, koncepce: Vladimíra Sehnalíková, grafický design: Štěpán Malovec

- Z jakého z následujících hledisek je možné tuto židli považovat za předmět denní potřeby a z jakého za exkluzivní záležitost?

PŘEDMĚT DENNÍ POTŘEBY	EXKLUZIVNÍ EXPONÁT
KONSTRUKCE	
FUNKCE	
DESIGN	
HODNOTA	

- Chtěli byste mít takovou židli doma? Pokud ano, zařadili byste ji do svého interiéru jako jedinečný solitér, nebo jako běžný kus nábytku?

POUŽITÁ A DOPORUČENÁ LITERATURA

DURBIN, Gail – MORRIS, Susan – WILKINSON, Sue: *A Teachers' Guide to Learning from Objects*, London: English Heritage, 1990.
 HERBENOVÁ, Olga: Český kubistický nábytek, *Umění & řemesla*, roč. 22, 1977, č. 1.
 HERBENOVÁ, Olga – LAMAROVÁ, Milena: *Český kubistický interiér*, Praha: Uměleckoprůmyslové museum v Praze, 1976.
 HUBATOVÁ-VACKOVÁ, Lada: *Tiché revoluce uvnitř ornamentu*, Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, 2011.
 JANÁK, Pavel: O nábytku a jiném, *Umělecký měsíčník*, roč. 2, č. 1, s. 21–29.
 KARASOVÁ, Daniela: *Dějiny nábytkového umění IV*, Praha: Argo, 2001.
 KARASOVÁ, Daniela: *Geneze designu nábytku*, Praha – Řevnice: UPM a Arbor vitae, 2012.
 ŠVESTKA, Jiří – VLČEK, Tomáš et al: *Český kubismus 1909–1925: malířství, sochařství, architektura, design*, Praha: Modernista, 2006.
 VLČKOVÁ, Lucie: *Český kubismus: Průvodce expozicí Uměleckoprůmyslového musea v Praze*, Praha: Uměleckoprůmyslové museum v Praze, 2015.

OBYČEJNÁ ŽIDLE, NEBO VZÁCNÝ EXPONÁT?

Pracovní listy k expozici Český kubismus v Domě U Černé Matky Boží vydalo Uměleckoprůmyslové museum v Praze v roce 2015

koncept: Vladimíra Sehnalíková
 odborná spolupráce: Lucie Vlčková
 fotografie: Ondřej Kocourek, Gabriel Urbánek (UPM)
 grafický design: Štěpán Malovec
 anglický překlad: Linda Leffová
 redakce: Alena Bártová, Dagmar Nárožníková

© Uměleckoprůmyslové museum v Praze, 2015

www.upm.cz www.cz.kubismus.cz

u(p)m

Obrázek 18., pracovní list, zadní strana, koncepce: Vladimíra Sehnalíková, grafický design: Štěpán Malovec

TÉMATĀ K ZAMYŠLENÍ	DALŠÍ OTÁZKY
FYZICKÉ VLASTNOSTI Jak židle vypadá?	Je kompletní? Je zachovalá, nebo opravená? Je opotřebená? Z jakého materiálu je vyrobena? Jakou má barvu?
KONSTRUKCE Jak byla vyrobena?	Ručně, nebo strojově? Vcelku, nebo z jednotlivých částí? (Popř. jak byly jednotlivé části spojovány?) Jakou má povrchovou úpravu?
FUNKCE K čemu byla vyrobena?	Slouží dobře svému účelu? Je stabilní? Jak se s ní manipuluje? Kde mohla být používána? (jídlna, pracovna, obývací pokoj...) Mohl se časem změnit způsob jejího využití?
DESIGN Je dobře navržena?	Je pohodlná? Je vyrobena z vhodného materiálu? Vychází její tvar z některých geometrických těles? Je na ní použit nějaký dekor? Je něčím výjimečná? Preferoval autor funkci, nebo estetické vyznění? Nebo se mu podařilo rovnoměrně spojit obojí? Považujete ji za historickou záležitost, nebo si ji umíte představit i v současném interiéru?
HODNOTA (historická, kulturní, finanční, osobní) Jakou měla/má hodnotu:	pro ty, kteří ji navrhli? pro ty, kteří ji používali? pro ty, kteří ji vlastní dnes? pro vás? pro společnost? pro muzeum? pro sběratele?

POZOROVÁNÍ ŽIDLE

Obrázek 19., pracovní list levá vnitřní strana, koncepce: Vladimíra Sehnalíková, grafický design: Štěpán Malovec

VĚCI OBJEVENÉ POZOROVÁNÍM	VĚCI KE ZKOUMÁNÍ

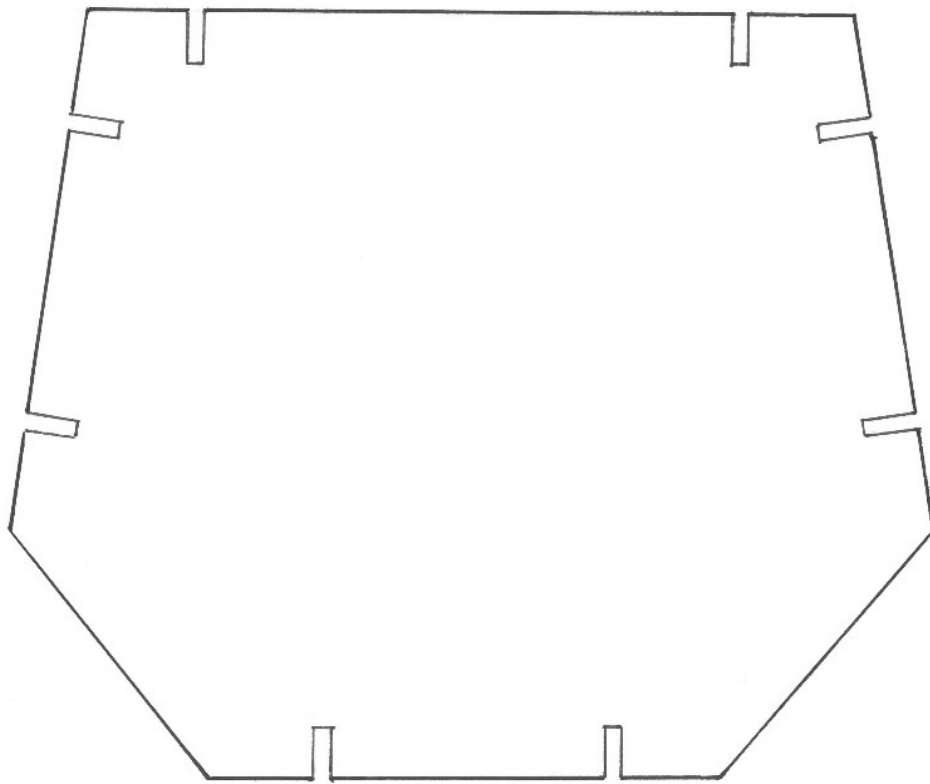
Obrázek 20., pracovní list pravá vnitřní strana, koncepce: Vladimíra Sehnalíková, grafický design: Štěpán Malovec

Příloha č. 5 – kubistická skládačka

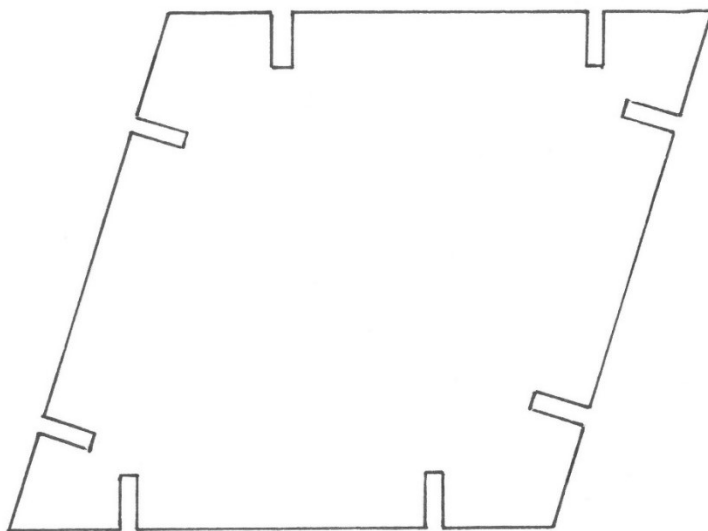
- Malé díly: B, D, E, CH, I, J.
- Velké díly: A, C, F, G, H, K.

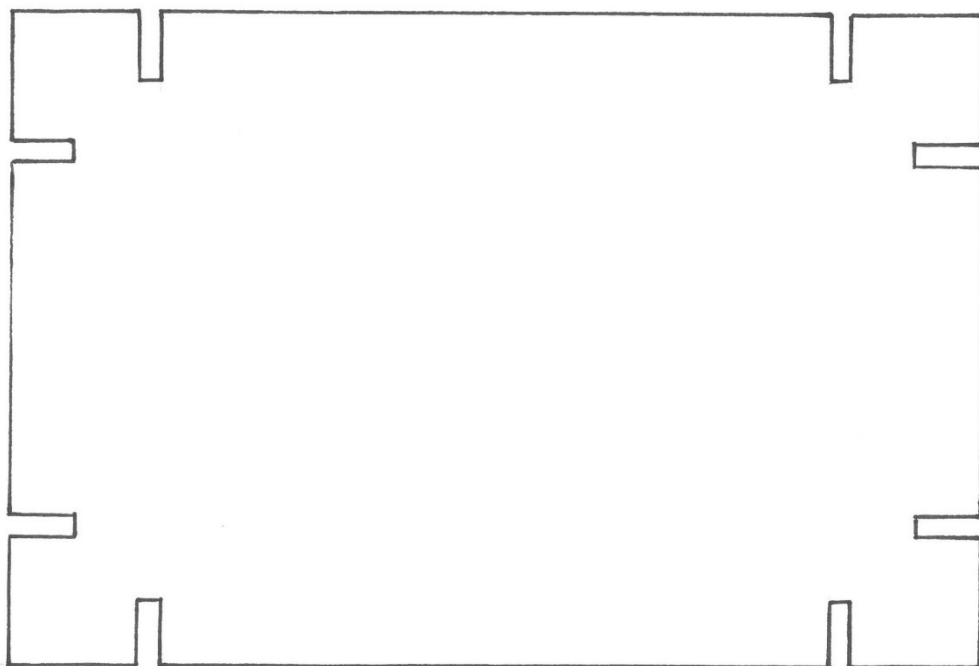
Obrázek 21., kubistická skládačka, 2018

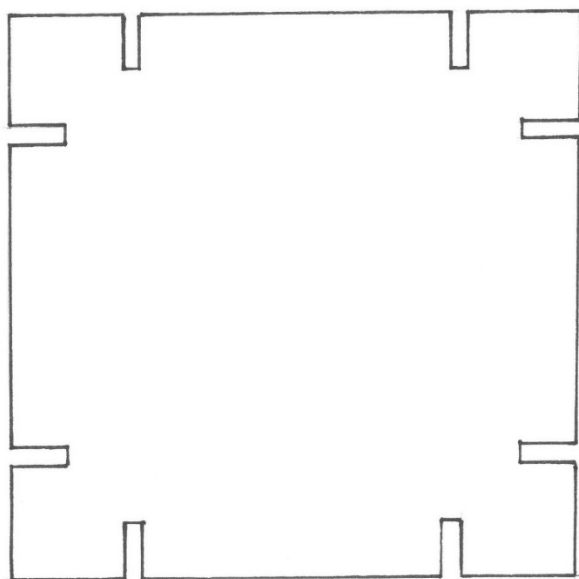
Obrázek 22., skládačka, díl A

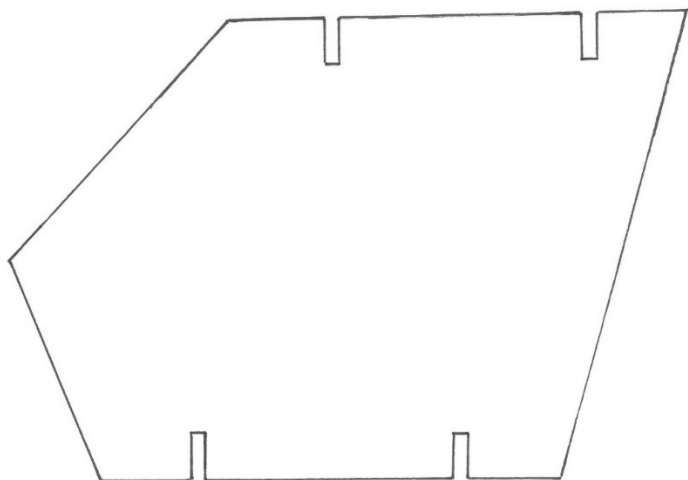
Obrázek 23., skládačka, díl B

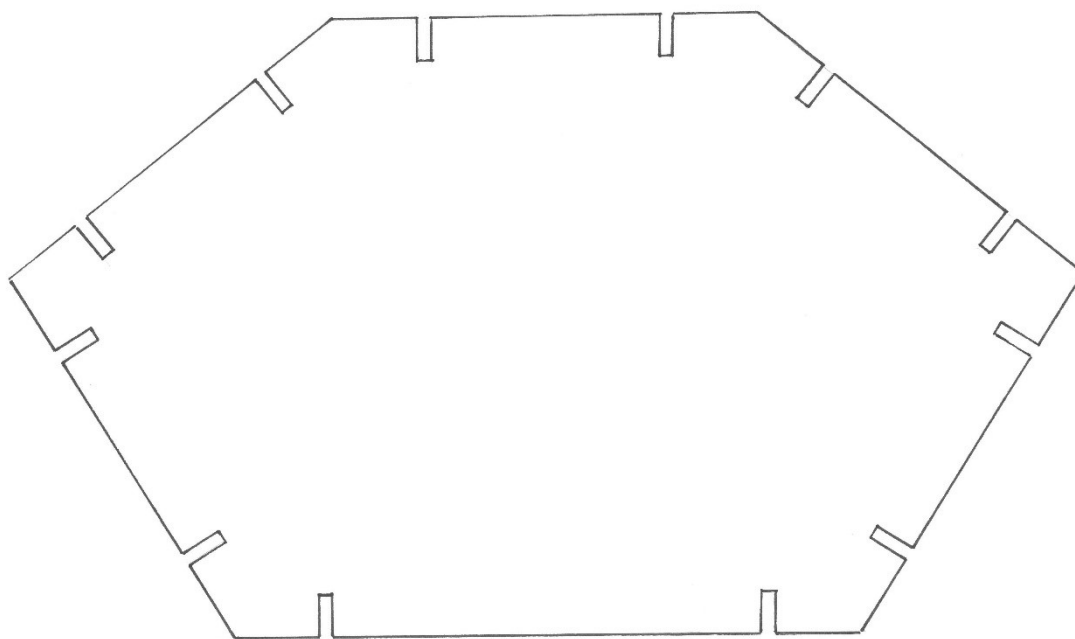
Obrázek 24., skládačka, díl C

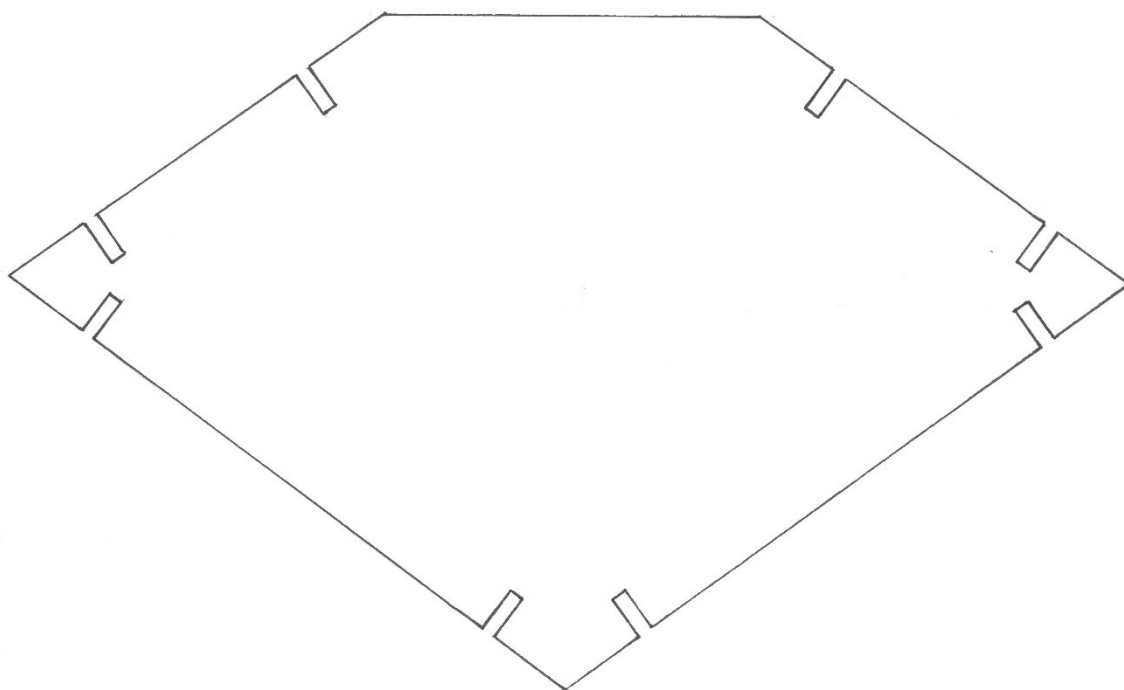
Obrázek 25., skládačka, díl D

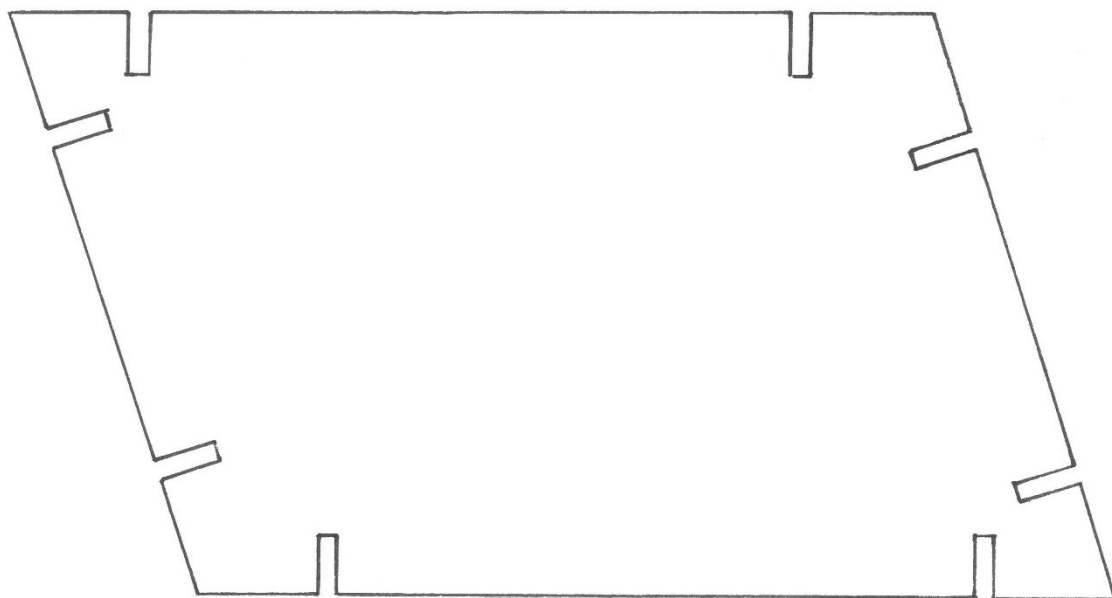
Obrázek 26., skládačka, díl E

Obrázek 27., skládačka, díl F

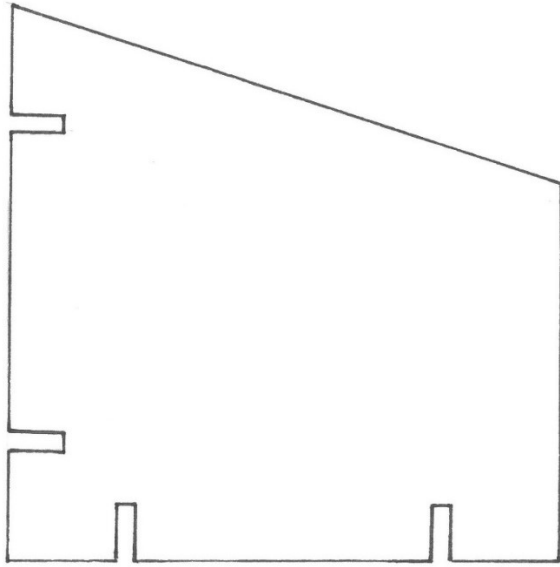

Obrázek 28., skládačka, díl G

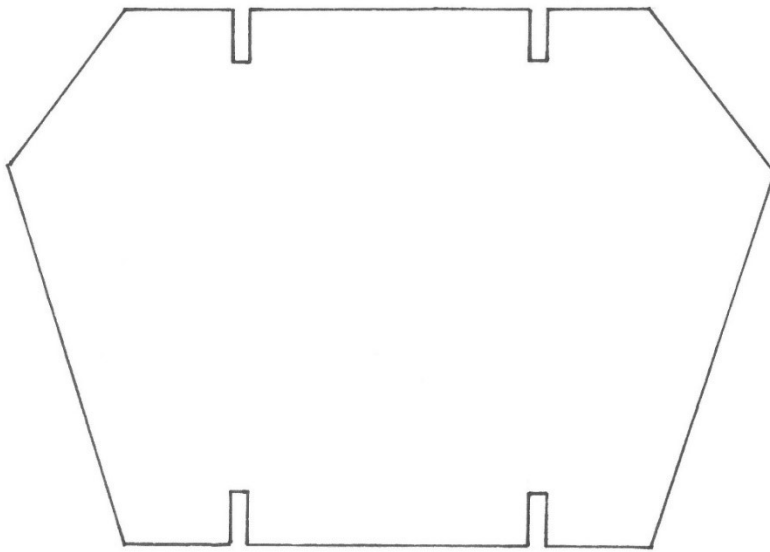

Obrázek 29., skládačka, díl H

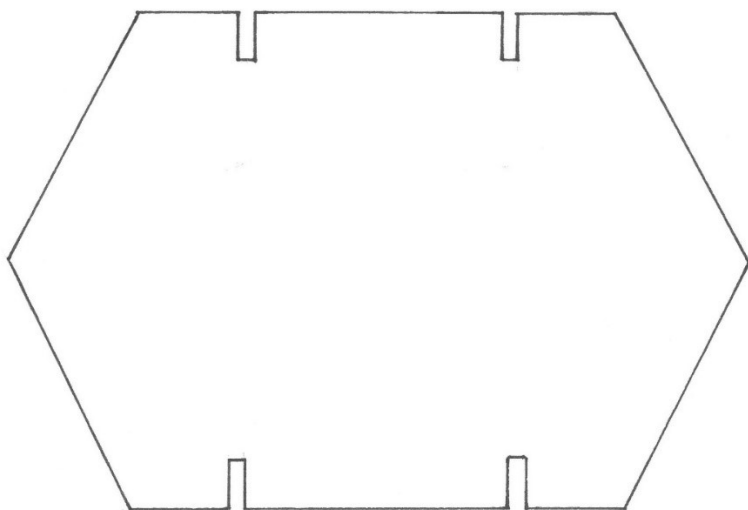

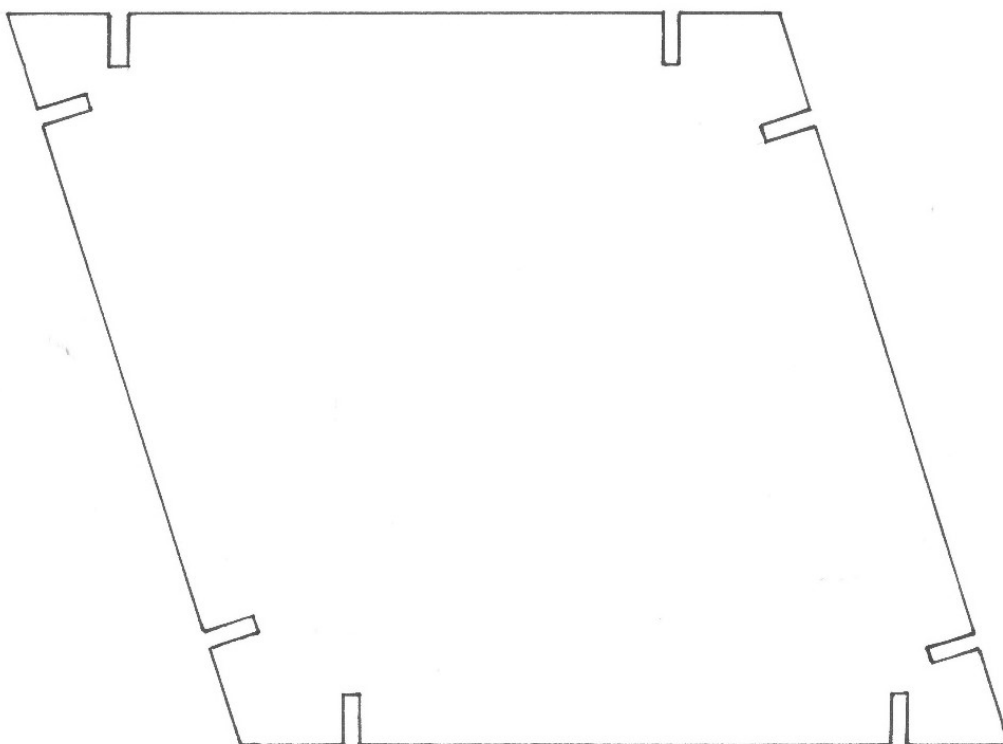
Obrázek 30., skládačka, díl CH

Obrázek 31., skládačka, díl I

Obrázek 32., skládačka, díl J

Obrázek 33., skládačka, díl K

Příloha č. 6 – pracovní listy pro expozici Český kubismus

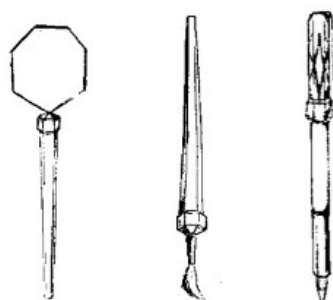
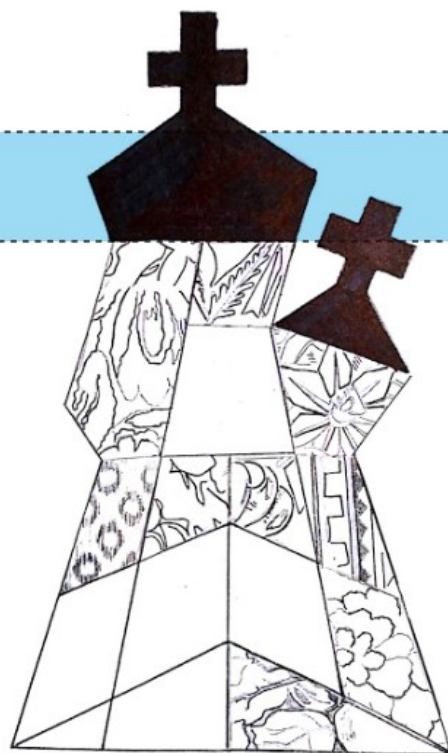

Obrázek 34., autorské pracovní listy ve formě leporela, 2018

Ahoj návštěvníku,
vítej v Domě U Černé Matky Boží.

ČESKÝ KUBISMUS

Toto leporelo tě provede expozicí kubismu, kterou pro tebe připravilo Uměleckoprůmyslové museum. Najdeš v něm hlavní myšlenky kubismu, umělecká díla i spoustu zajímavostí.

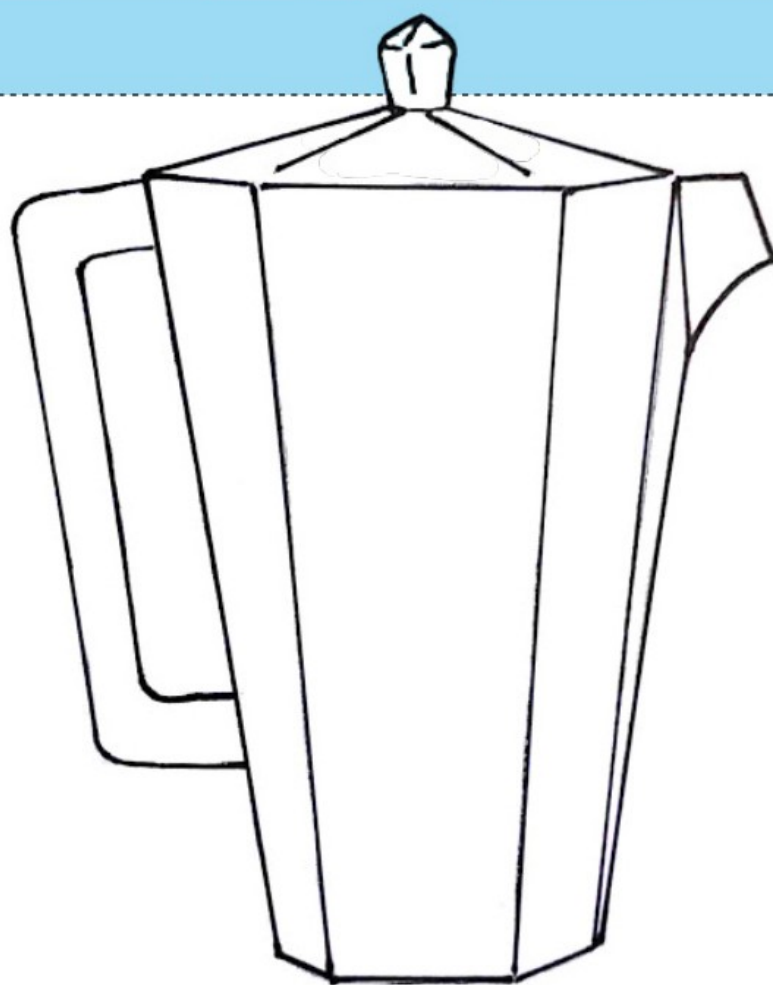

V leporelu se občas objeví nějaká odborná slova. Pokud nebudeš vědět, co znamenají, podívej se na poslední stranu do minislovníku.

Značky, které tě budou provázet tímto sešitem.

KERAMIKA A PORCELÁN

Kubisticky tvarované nádobí vyráběla firma Graniton. Kromě kubistického nádobí firma vyráběla i obklady do koupelen, krby, fontány, květináče, umyvadla nebo náhrobky.

Nádoby byly často zdobeny malbou. Představ si, že jsi návrhář a pracuješ na novém dekoru konvičky.

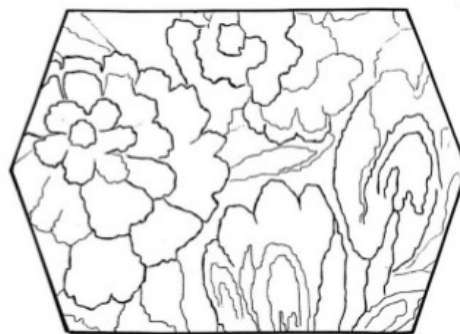

Jistě sis mohl/a všimnout, že kubistický dekor není jenom geometrický. Na potazích látek, tapet i plakátů se často objevují rostliny. Najdi v expozici tyto motivy, zapiš si nalezený exponát a jméno jeho autora.

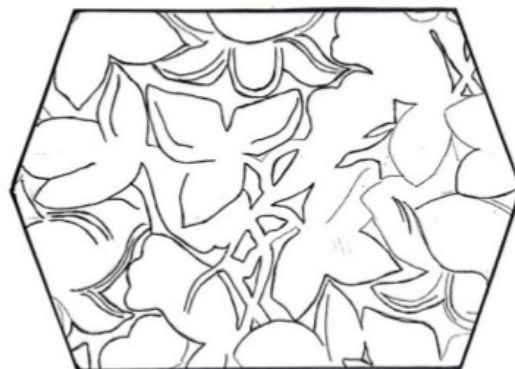

úkol pro bystré oko

_____

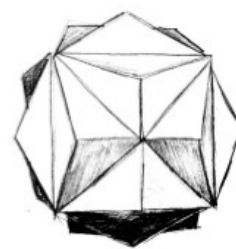

_____

_____

Koncepce: Šárka Dušková
Grafická úprava: Šárka Dušková
Odborná konzultace obsahu: Vladimíra Sehnalíková
Odborná konzultace grafické úpravy: Martin Raudenský

MINISLOVNÍK

exponát: umělecké dílo nebo výrobek vystavený na výstavě

artefakt: výrobek člověka s uměleckým cítěním

čalounění: textilní potah sedacího nábytku

návrhář: člověk, který vytváří podobu nových věcí

dekor: výzdoba nebo ozdoba předmětů

krystal: pevná látka se spoustou plošek (např. sůl nebo diamant)

expozice: dlouhodobá prezentace uměleckých děl

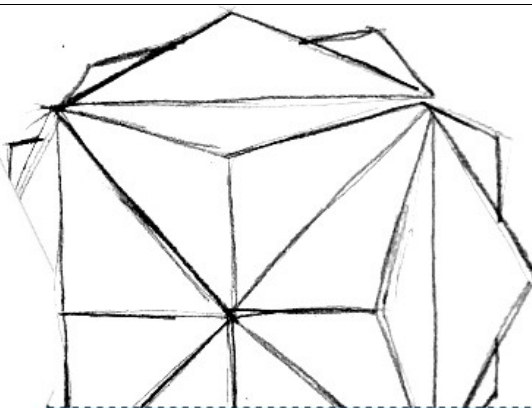
DOPORUČENÁ LITERATURA

PELÁNOVÁ, ANITA. VÝTVARNÉ AVANTGARDY 20. STOLETÍ: 1900-1945. PRAHA: KAROLINUM, 2010, S. 51. ISBN 978-80-246-1783-1.

JANÁK, Pavel. Hranol a pyramida. Umělecký měsíčník. 1912, 1(6), 162-170.

VLČKOVÁ, Lucie. Český kubismus: průvodce expozicí Uměleckoprůmyslového muzea. 1. Praha: Uměleckoprůmyslové museum v Praze, 2015. ISBN 978-80-7101-149-1.

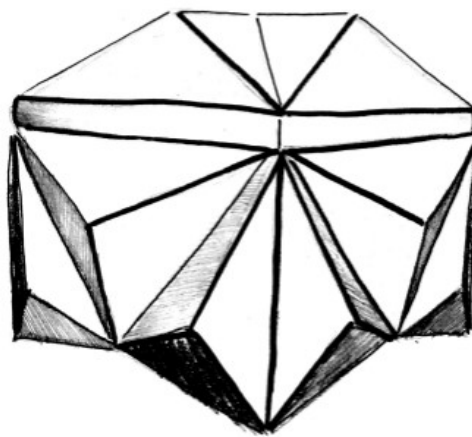
ŠVESTKA, Jiří, Tomáš VLČEK a Pavel LIŠKA. Český kubismus 1909-1925: malířství, sochařství, architektura, design. Praha: i3 CZ, 2006. ISBN 80-239-6658-8.

1911

Český kubismus je jedinečný tím, že se objevil všech věcech denní potřeby, které používáme i dnes. Domy, pohovky, křesla, hrnky, dokonce i bábovky se vyznačovaly šikmou kubistickou plochou. To nenajdeš nikde jinde ve světě.

Lomenou plochu okoukali kubisté v krystalu. Pavel Janák považoval krystal za nejkrásnější a nejdokonalejší projev přírody a také se jím často inspiroval.

Najdi v expozici inspiraci pro tuto dózu a zapiš si svůj objev.

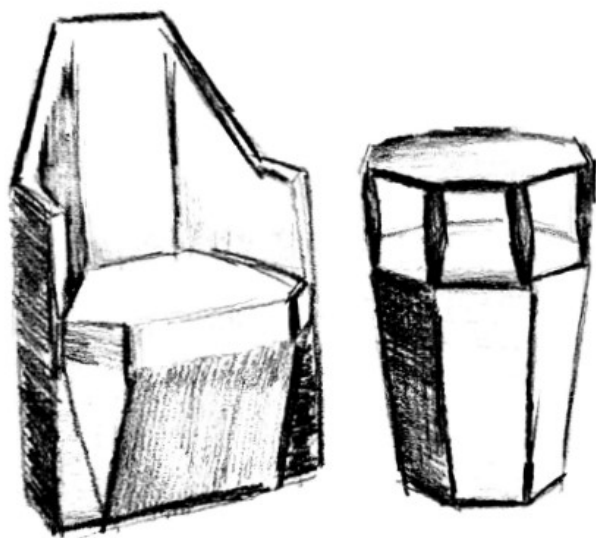

NÁBYTEK

S nábytkem to nebylo vůbec jednoduché. Samá šikmá plocha a ostré hrany. Často bylo velmi těžké takový nábytek vůbec vyrobit, ale jak vidíš povedlo se, hlavně díky Pražským uměleckým dílnám.

1912

Nábytek vyráběli v dílnách speciálně vyškolení truhláři. Sedačky, skříně i křesla byly však velmi těžké a špatně se s nimi hýbalo.

Josef Chochol opatřil toto křesílko šikovým vynálezem. Najdi a zapiš si ho.

_____

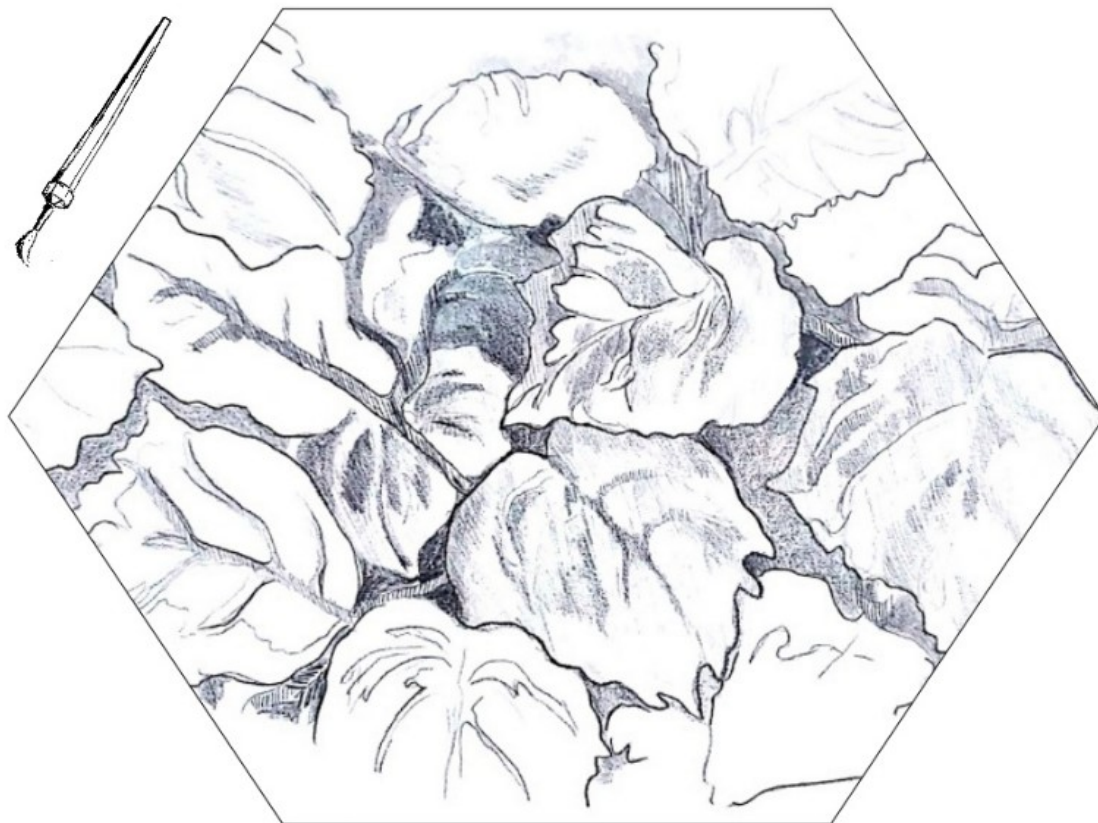

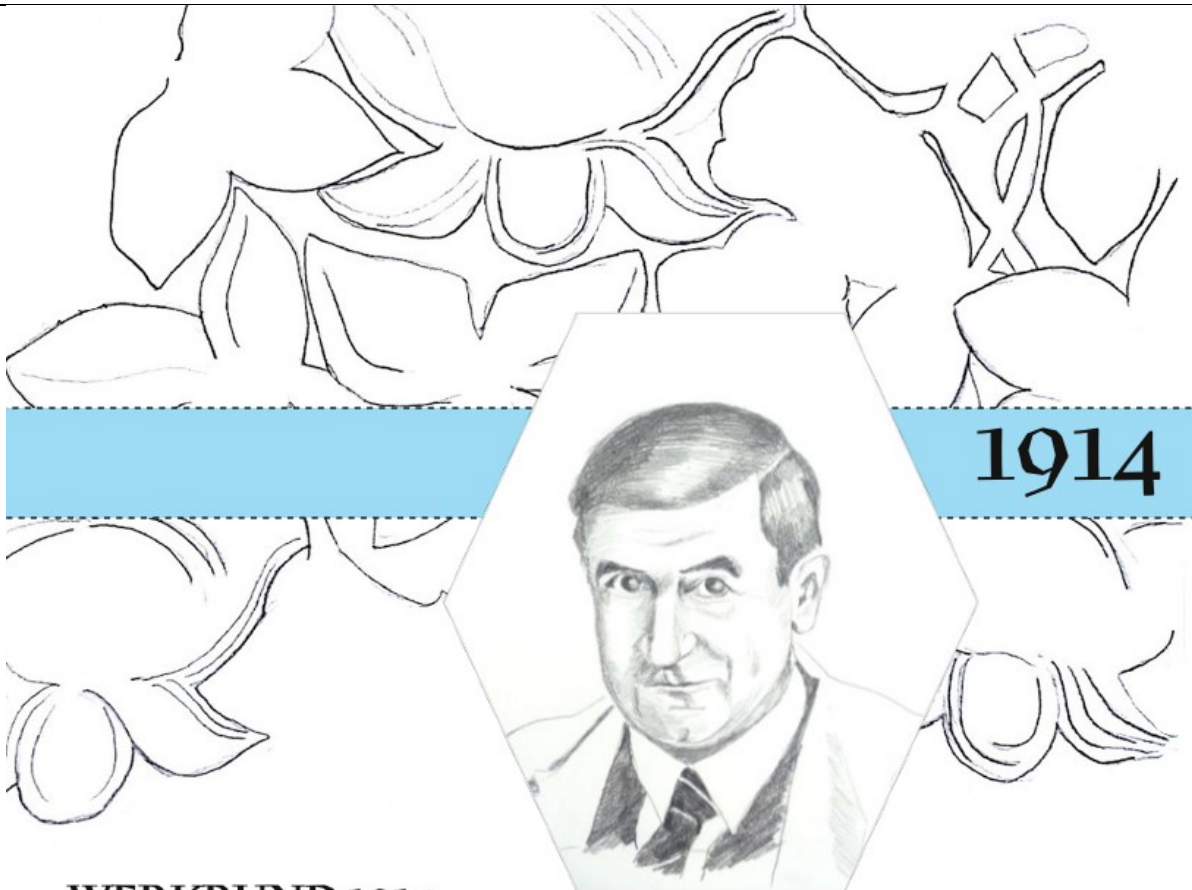
ČALOUNĚNÍ

František Kysela navrhoval zářivě barevné vzory látek, které se často používaly na potahování nábytku.

1913

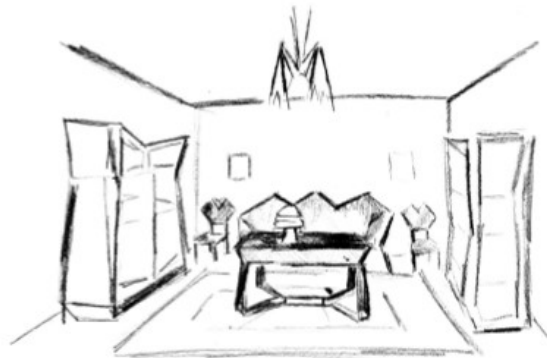
Pokud máš chuť, zkus vytvořit novou barevnou kombinaci.

WERKBUND 1914

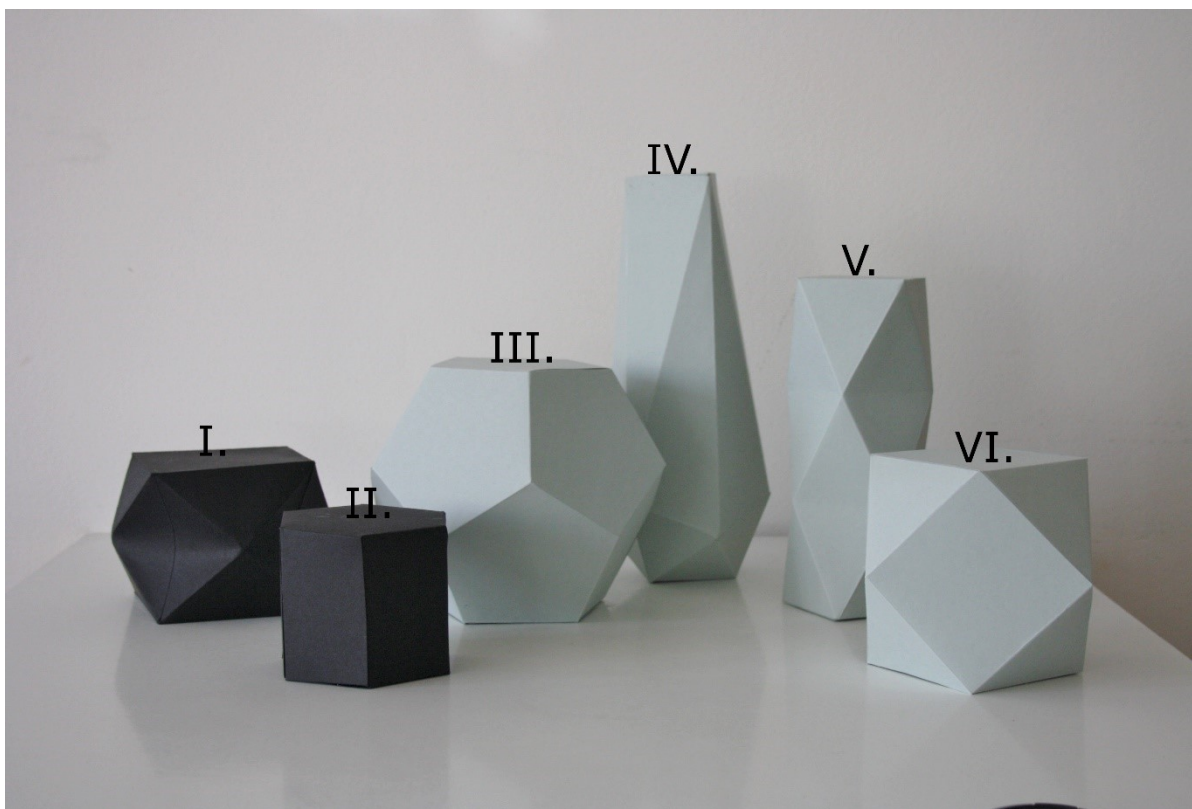
Po zahájení výstavy roku 1914 vypukla 1. sv. válka a výstava byla předčasně ukončena. Český pavilon byl rychle sbalen a skoro veškeré exponáty byly ztraceny, ale ty je dnes v muzeu můžeš vidět...

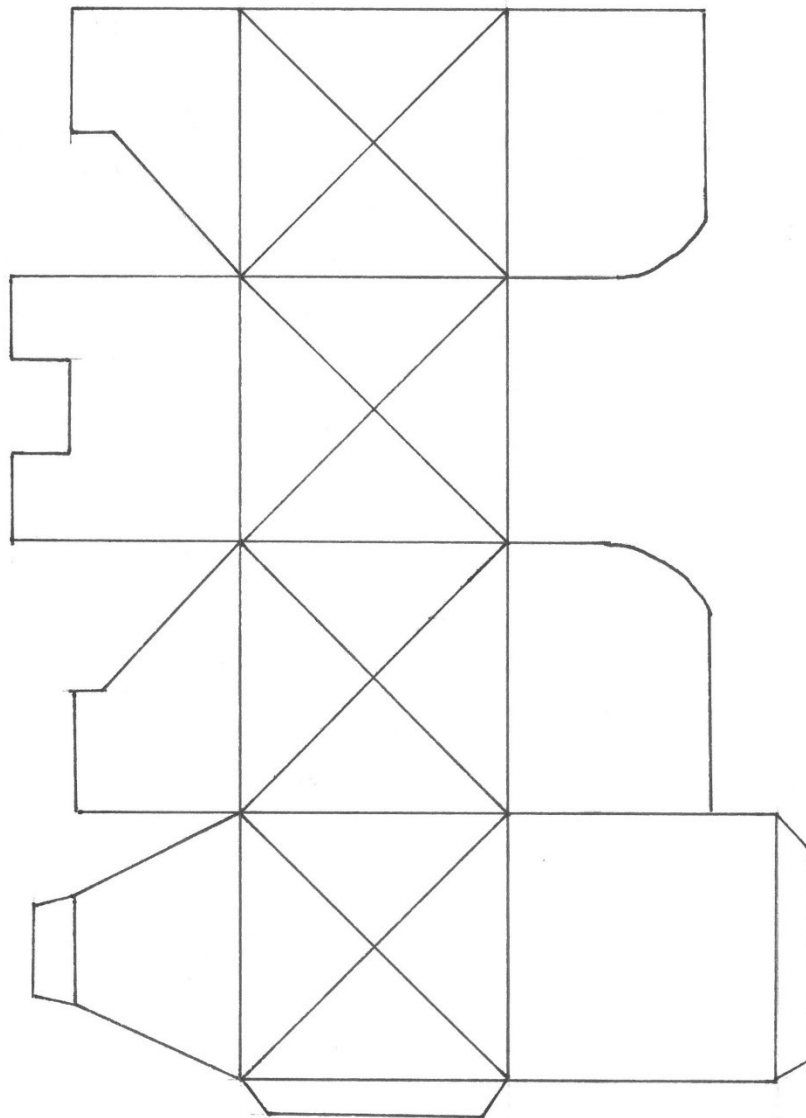
Zajímá tě, jak je muzeum získalo, napiš na: edukace@upm.cz

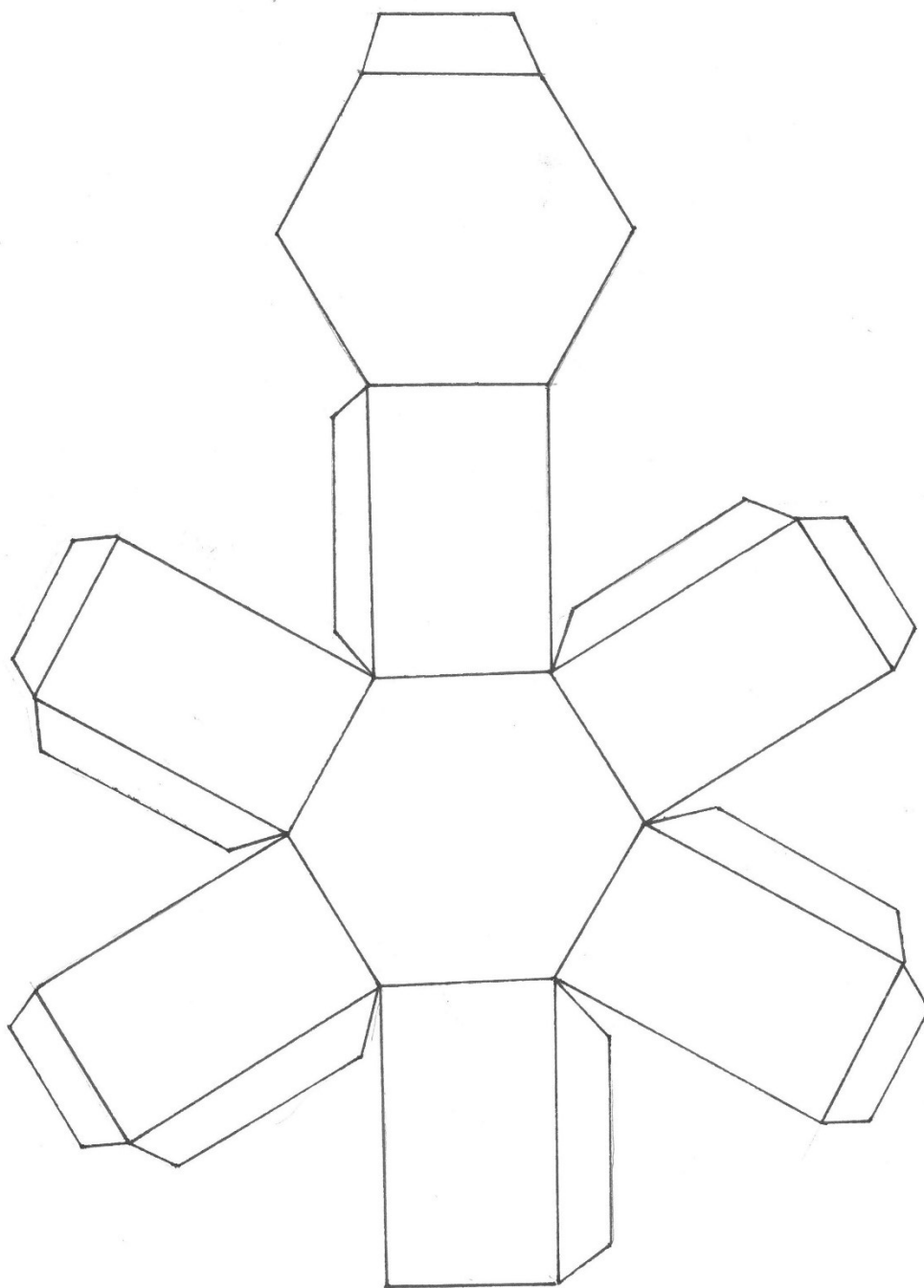
Příloha č. 7 – síť stereometrických těles

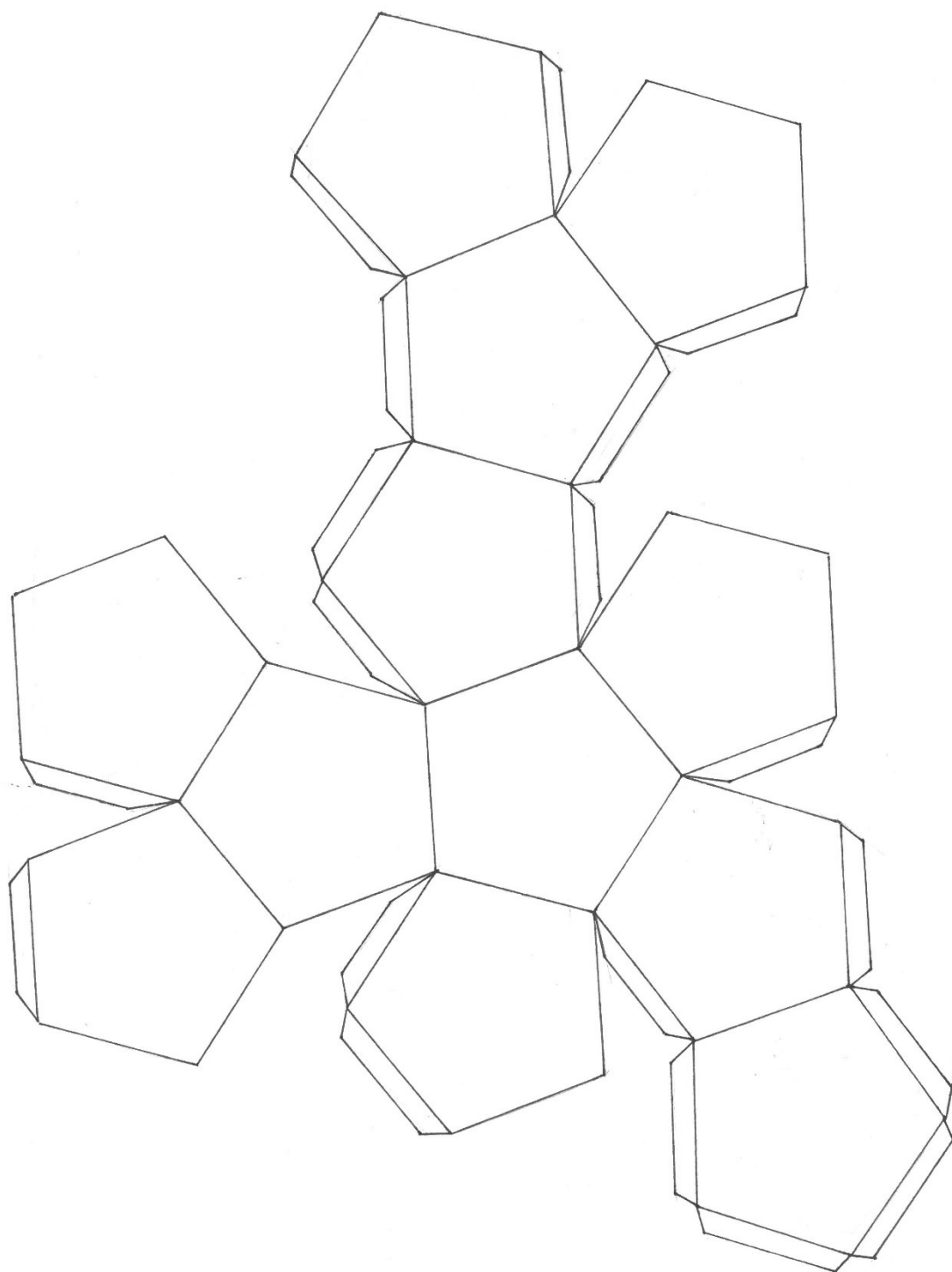
Obrázek 35., stereometrická tělesa, program Architekt a designér kubismu

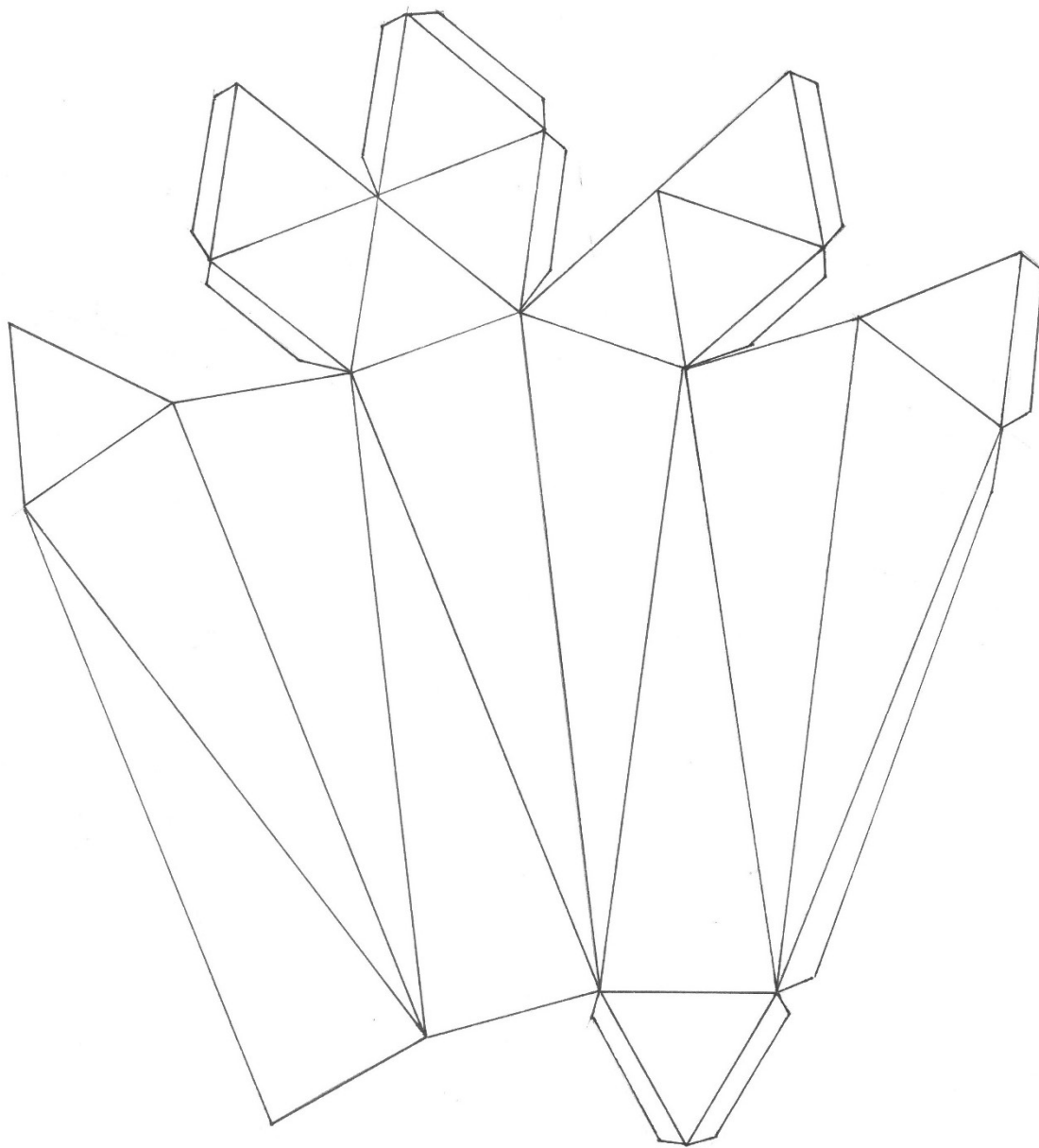
Obrázek 36., síť tělesa I.

Obrázek 37., síť tělesa II.

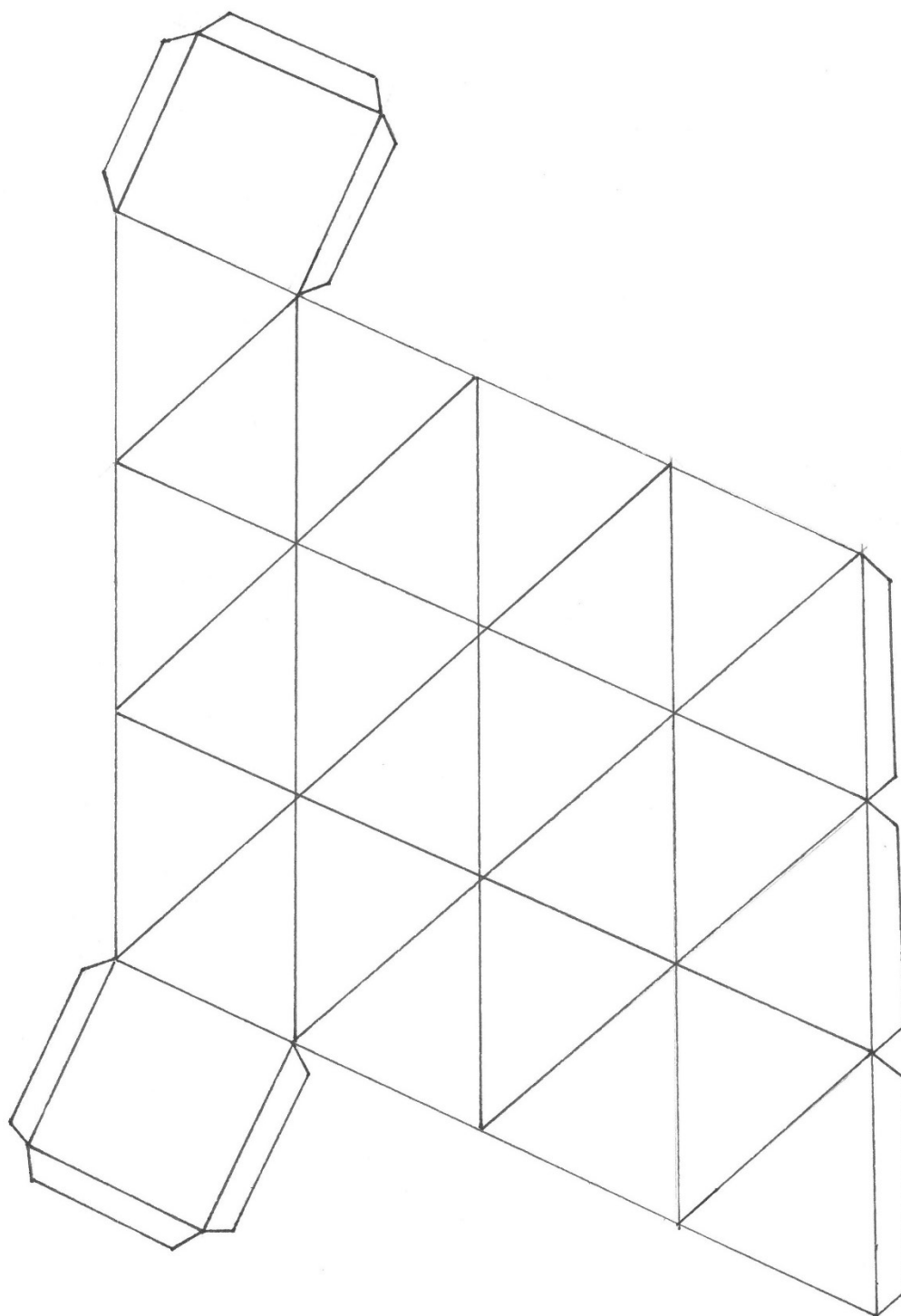

Obrázek 38., síť tělesa III.

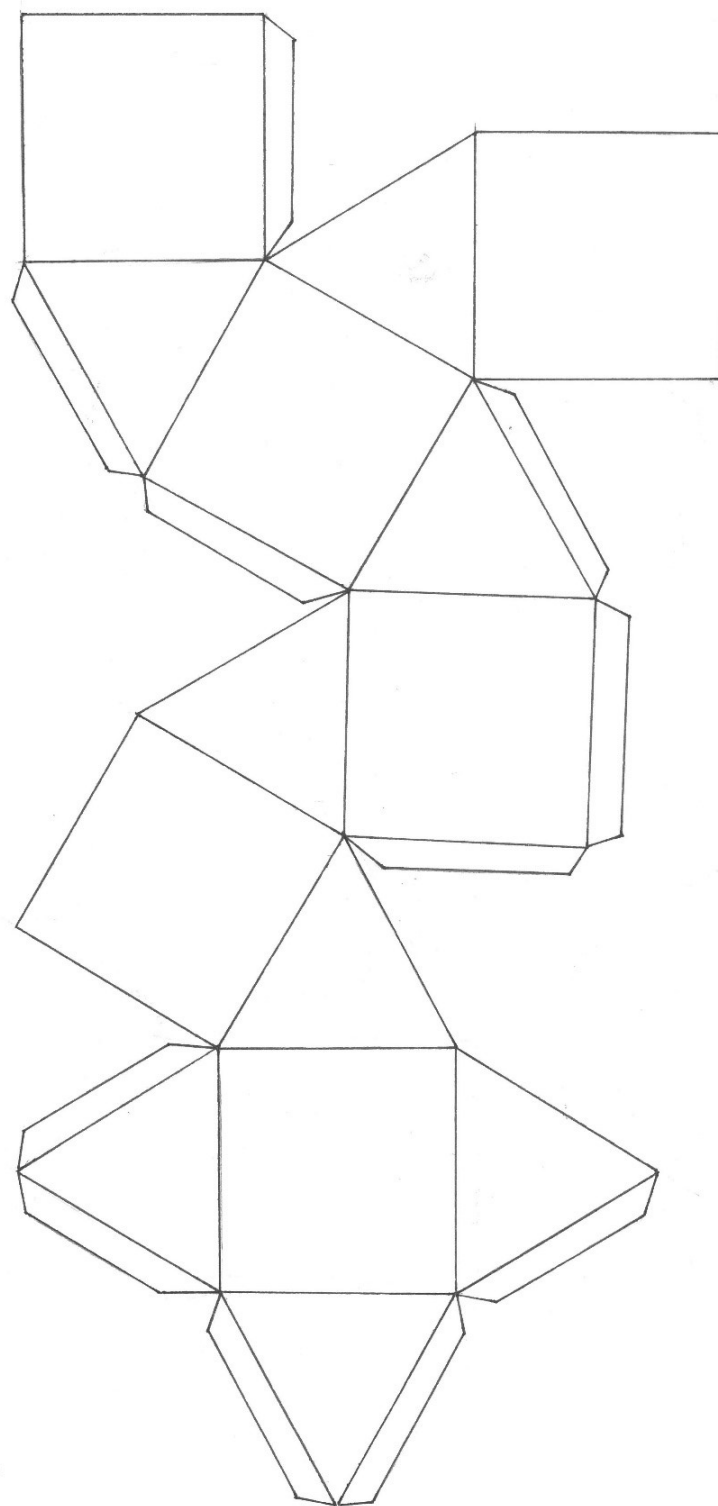

Obrázek 39., sít' tělesa IV.

Obrázek 40., síť tělesa VI.

Obrázek 41., síť tělesa VII.

10. Seznam vyobrazení

Obrázek 1., stereometrická tělesa, vlastní kresba, 2018	41
Obrázek 2., detaily kubistických staveb, vlastní kresba, 2018	49
Obrázek 3., dekor odznaku, vlastní kresba, 2018	55
Obrázek 4., skládačka židle, vlastní kresba, 2018	62
Obrázek 5., skládačka – židle, 2018.....	70
Obrázek 6., autorské pracovní listy ve formě leporela, 2018	71
Obrázek 8., výsledné práce, žáci 9.A., 2017	76
Obrázek 9., detaily kubistické architektury, žáci 9.A., 2017	78
Obrázek 10., kubistický dekor, stěna vedoucí do jídelny, 2017	80
Obrázek 11., prezentace výsledné práce, 9.B., 2017	82
Obrázek 12., návštěva expozice Český kubismus, 9.B., 2017.....	84
Obrázek 13., úvod hodiny, studenti 5.A., 2017	87
Obrázek 14., observatoř, studenti 5.A., 2017	87
Obrázek 15., detaily kubistické architektury, 5.A., 2017	89
Obrázek 16., odznaky s kubistickým dekorem, studenti 5.A., 2017	91
Obrázek 17., výsledné práce studentů gymnázia Amazon, 2018	95
Obrázek 18., pracovní list přední strana, koncepce: Vladimíra Sehnalíková, grafický design: Štěpán Malovec.....	96
Obrázek 19., pracovní list, zadní strana, koncepce: Vladimíra Sehnalíková, grafický design: Štěpán Malovec.....	97
Obrázek 20., pracovní list levá vnitřní strana, koncepce: Vladimíra Sehnalíková, grafický design: Štěpán Malovec.....	98
Obrázek 21., pracovní list pravá vnitřní strana, koncepce: Vladimíra Sehnalíková, grafický design: Štěpán Malovec	99
Obrázek 22., kubistická skládačka, 2018.....	100
Obrázek 23., skládačka, díl A.....	101
Obrázek 24., skládačka, díl B	101
Obrázek 25., skládačka, díl C	102
Obrázek 26., skládačka, díl D.....	102
Obrázek 27., skládačka, díl E	103
	123

Obrázek 28., skládačka, díl F	103
Obrázek 29., skládačka, díl G.....	104
Obrázek 30., skládačka, díl H.....	104
Obrázek 31., skládačka, díl CH.....	105
Obrázek 32., skládačka, díl I	105
Obrázek 33., skládačka, díl J	106
Obrázek 34, skládačka, díl K	106
Obrázek 35., autorské pracovní listy ve formě leporela, 2018	107
Obrázek 36., stereometrická tělesa, program Architekt a designér kubismu	116
Obrázek 37., síť tělesa I.	117
Obrázek 38., síť tělesa II.	118
Obrázek 39., síť tělesa III.	119
Obrázek 40., síť tělesa IV.	120
Obrázek 41., síť tělesa VI.	121
Obrázek 42., síť tělesa VII.	122